ithaki

GÜNCEL MÜDAHALELER

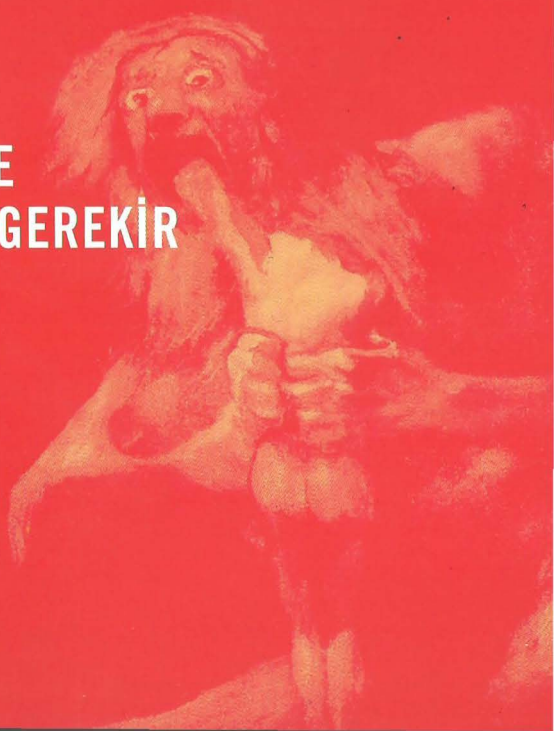
LOUIS ALTHUSSER

BİRİNCİ KİTAP

XXII. KONGRE

İKİNCİ KİTAP

KOMÜNİST PARTİDE NEYİN DEĞİŞMESİ GEREKİR

Louis Althusser

Louis Althusser, Birmandreis'de (Cezayir) 16 Ekim 1918'de doğdu. Jean Guitton'un, Jean Lacroix ve Joseph Hours'un öğrencisi olduğu Lyon Lisesi'nden mezun olduktan sonra, 1939 Temmuzunda Yüksek Öğretmen Okulu'nun [*Ecole normale supérieure* (Ulm Sokağı), ENS] giriş sınavından geçti. Aynı yılın Eylül ayında askere alındı, bozgunda esir düştü ve Almanya'daki bir esir kampında beş yıl geçirdi.

Esirlikten geri dönüşünden sonra, 1945-1948 arasında ENS'deki felsefe öğrenimine devam etti ve Gaston Bachelard'ın yönetiminde, "Hegel Felsefesinde İçerik Nosyonu" üzerine yazdığı teziyle diplomasını aldı ve doçentlik sınavından geçti. Ve 1948 yılında Fransız Komünist Partisi'ne katıldı. Aynı yıl, ENS'de felsefe yardımcı doçenti olarak atandı (daha sonra asistan, başasistan ve doçent olacaktır). 1980'e kadar bu mevkide aralıksız görev yapacaktır. 1950'den itibaren, ayrıca Lettres de l'Ecole bölümünde sekreterlik yapacaktır.

Başlıca yapıtları: *Marx İçin, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, Felsefe ve Bilim Adamlarının Kendiliğinden Felsefesi, Kapitali Okumak.*

Élisabeth Roudinesco'ya göre, Althusser 1965 yılında Dr. René Diatkine'le psikanalitik tedaviye başlar. Dr. René 1987 yılına kadar onunla ilgilenecektir. 1987 yılında, yemek borusu tıkanması sonucu acilen ameliyata alınır, yeni bir depresyon geçirerek Soisy'ye kaldırılır, oradan da La Verrière'deki (Yvelines) MGEN'in Psikiyatri Enstitüsü'ne nakledilir. Fiziksel ve moral durumu sürekli olarak kötüye gitmektedir. Yazın geçirdiği bir zatürree sonucu 22 Ekim 1990'da kalp krizinden ölür.

Yapıtlarından çok *etkisiyle* felsefe dünyasına damgasını vuran Althusser, marksizmin en özgün ve yaratıcı filozoflarından biri, belki de en önemlisidir.

İthaki Yayınları - 241
Tarih-Toplum-Kuram - 16
ISBN 975-8725-94-7

Güncel Müdahaleler / Louis Althusser
XXII. Kongre
Komünist Partide Neyin Değişmesi Gerekir
XXIIème Congrès
Ce Qui Ne Peut Plus Durer Dans Le Parti Communiste

Fransızca'dan çeviren: Alp Tümertekin
Yayına Hazırlayan: Ahmet Öz

XXIIème Congrès
© *Editions François Maspero / La Decouverte, Paris, 1977*
Ce Qui Ne Peut Plus Durer Dans Le Parti Communiste
© *Editions François Maspero / La Decouverte, Paris, 1978*

© *İthaki, 2004*

1. Baskı İstanbul, 2004
Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

Yayın Koordinatörü: Füsun Taş
Kapak Tasarımı: Murat Özgül
Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: Yeşim Ercan
Kapak ve İç Baskı: Kitap Matbaacılık
Cilt: Yıldız Mücellit

İthaki Yayınları
Mühürdar Cad. İlter Ertüzün Sok. 4/6 81300 Kadıköy İstanbul
Tel: (0216) 330 93 08 – 348 36 97
Faks: (0216) 449 98 34
E-posta: ithaki@ithaki.com.tr
http://www.ithaki.com.tr

Güncel Müdahaleler

Louis Althusser

Çeviren:
Alp Tümertekin

İçindekiler

Türkçe Yayımlayanın Notu • 7

Birinci Kitap: XXII. KONGRE • 9

Okura • 11

İlk İnisiyatif • 21

İkinci İnisiyatif • 29

Üçüncü İnisiyatif • 35

Dördüncü İnisiyatif • 41

Beşinci İnisiyatif • 47

Altıncı İnisiyatif • 65

İkinci Kitap: KOMÜNİST PARTİDE NEYİN DEĞİŞMESİ GEREKİR • 79

Okura • 81

I- Strateji: Gizlenen Dönemeç • 107

II- Örgüt: Egemen Olunması Gereken Bir Makine • 127

III- Partinin İdeolojisi • 147

IV- Bir Çözüm: Kaleden Dışarı Çıkmak • 163

Türkçe Yayımlayanın Notu

İşte, parti ancak burada genel ilkelerini vermekle yetindiğim bu koşullarda, değişebilir, geçmişinden devraldığı bütün engelleri aşabilir, yanlışlarını ve başarısızlıklarını affettirebilir ve kazanacağı zaferler için halk kitlelerinin birleşmesine yardım edebilir.

Hayatının sonuna dek bir partili komünist olarak yaşayan büyük filozof Althusser'in *XXII. Kongre* ve *Komünist Partide Neyin Değişmesi Gerekir* adlı iki önemli çalışmasını "*Güncel Müdahaleler*" adıyla sunuyoruz.

Devrimci birikimi, tüm devrimci eylemlerin ve bu eylemlerden soyutlama yoluyla elde edilen bilgilerin toplamı

olarak tanımlarsak şayet, elinizdeki metin çok önemli bir devrimci pratiğin eleştirisini ve değerlendirmesini içermekte ve bu yönüyle de kanımızca devrimci birikime önemli bir katkı oluşturmaktadır.

Fransız Komünist Partisi'nin tüzüğünden örgütlenme yapısına, seçim stratejisinden ittifak mantığına, yönetiminden iç yönelimlerine, tepeden tırnağa son derece radikal ve kuramsal bir eleştirisidir *Güncel Müdahaleler*. İşte bu yönüyle de, ülkemiz devrimci birikimine çok önemli bir katkı olmaya aday... Tabii ki değerlendirmesi siz okurlara ait.

Althusser'in deyimiyle, "Sözcükler karar vermez ne anlam taşıdıklarına, yankıları karar verir bir tek."

Birinci Kitap:
XXII. KONGRE

Okura

Komünist Öğrenciler Birliği Felsefe Çevresi'nin davetlisi olarak, herkese açık bir tartışmaya giriş niteliği taşımak üzere, 16 Aralık 1976 günü Sorbonne'daki bir anfide yaptığım uyarıların metne dökülmüş biçimini *XXII. Kongre* başlığıyla sunuyorum.

Özgün kanıtlamayı sınırları içinde tutmaya, geliştirilen savları olduğu gibi bırakmaya çalıştım.

Bazı bölümleri ya daha basit, ya daha duru ya da daha açık kılmakla yetindim.

6 Mayıs 1977

L. A.

Beni bu tartışmaya davet ettiği için, Sorbonne'un U.E.C.[1] Felsefe Çevresi'ne teşekkür ederim. Konuşacağım konuyu seçmekte serbest bıraktılar beni. Günümüzde Fransa'da bir tek komünistler için değil, burjuvazinin diktatörlüğüne, sömürüsüne, baskısına, kinizmine ve yalanlarına son vermek isteyen herkes için, Fransız Komünist Partisi'nin XXII. Kongresi'nden daha önemli başka hiçbir konu olmadığını düşündüm.

Dolayısıyla, XXII. Kongre'nin kapsamı üstüne bir dizi uyarıda bulunacağım.

Benimsediğim tavır açık seçik anlaşılsın diye, XXII. Kongre'yi Komünist Parti ve Fransız işçi hareketi tarihinde önemli bir "dönemeç", belirleyici bir olay kabul ettiğimi

1) Union des Etudiants Communistes. Komünist Öğrenciler Birliği.

söylemem gerekiyor. Şu ya da bu nokta üstüne dile getireceğim sakınımlar hep bu bakış açısında yeralmaktadır.

Eğer bu kadar önemli bir olay sözkonusuysa, yalnız Fransız siyaset tarihiyle, kongrenin özellikleriyle, nasıl sürdüğüyle ya da alınan kararlar ve benimsenen anlatımların yazıya geçirilmiş biçimiyle yetinilemeyeceği açıktır.

Dolaysız görünümlerin ötesine geçmek, XXII. Kongre'nin hangi koşullarda gerçekleştiğini, yani hangi tarihten çıkmaya yeltendiğini ve hangi tarihi yapmaya yeltendiğini araştırmak gerekir.

Dolayısıyla, yalnız ülke değil uluslararası ölçekte de, XXII. Kongre'ye yolaçan siyasal ve ekonomik sorunların neler olduğunu anlamak gerekir. XXII. Kongre'nin hangi genel sorunları yanıtlamak istediğini ve de bu sorunlara neden hepimiz tarafından bilinen yanıtları verdiğini anlamak gerekir.

Bunun için biraz geriye çekilmek ve XXII. Kongre'yi kendi zamanı içine, 1976 yılına yerleştirmek zorunludur: Emperyalizmin tarihine, "devrimler dönemi"ne (Lenin) ve uluslararası komünist hareketin tarihine yerleştirmek zorunludur.

Eğer emperyalizm bunalımdaysa, şunu da eklemek gerekir: Uluslararası komünist hareket de bunalımdadır.

Dolayısıyla ben de, dünyadaki yüz milyonlarca kişiyi ilgilendiren ve siyasal duruma egemen olan iki büyük olay hesaba katılmazsa XXII. Kongre'yi anlamaya olanak bulunmadığını söyleyeceğim. Bu olaylar şunlardır:

1. bir yanda, emperyalizmin bunalımı ağırlaşıyor;

2. öte yandaysa, uluslararası komünist hareketin bunalımı ciddileşiyor.

Emperyalizmin, önce Birinci Dünya Savaşı'yla (1914-1918) onaylanan ilk bunalımı, sonra da devrimin ilk ürünlerini faşizm ve İkinci Dünya Savaşıyla (1939-1945) silip süpürdüğü ikinci bunalımı (otuzlu yıllar) ertesinde –ama her defasında bir devrim (Rusya) ya da devrimler (Çin, Küba) pahasına çok pahalıya ödedi bunu– emperyalizmin bugün, kendi tarihinde üçüncü defadır ki, devrim öncesi bir bunalım içinde bulunduğu söylenebilir; bu bunalım yepyeni biçimlere bürünmüştür.

Dünya savaşına başvurmanın (müthiş miktarda sermaye ve işgücünü yok ederek dünyayı yeniden paylaşan emperyalist bunalımın örnek çözümü) nerdeyse olanaksız olması nedeniyle, bunalımın siyasal ve ekonomik biçimlerinin, şimdiye kadar bilinmedik ölçekte, gizliden gizliye ağırlaşmasının önü açılmış olur. Dünya çapındaki halk hareketinin gücü ve A.B.D. ile S.S.C.B.'nin aşırı derecede silahlanması arasındaki denge sayesinde nükleer tehdidin zapturapt altına alındığı "yumuşama" denilen sürece sığınıldığında, nüfuz bölgelerinin etkisiz kalabileceği dar alanda ve kitlelerin hareketinin yeterince güçlü olduğu yerde yapılabilecek birşeyler çıkar ortaya.

1929 bunalımı sırasında ve ertesinde burjuva devletler tarafından ayarlanıp uygulamaya konulan bütün bunalım karşıtı düzeneklere rağmen, halkın ve işçi sınıfının müca-

delesi sonunda, "zincirin" zayıf noktasında, şurda ya da burda bir yerde "bir halka" kopabilir. Şurada ya da burada, devrimci hareket galebe çalabilir, ama çok uzun bir çabayı, aşılması gereken aşamaları ve çok büyük güçlükleri çekip çevirebilmeyi gerektiren biçimlerde gerçekleştirebilir bunu. Gerçek şu ki, sosyalist ülkelerin gündeme getirdiği sorunlara rağmen, yerel ölçekte yaşanan aksaklıklara rağmen, kitlelerin hareketi, halkın ve işçi sınıfının devrimci hareketi daha önce hiç bu kadar güçlü olmamıştı. Dünyanın bir ucunda, ufacık Vietnam halkı Fransız emperyalizmini dize getirdi ve dünyanın en büyük askeri gücü olan Amerika Birleşik Devletleri'ni yerlebir etti. Vietnam halkı zafere ulaşmadan önceyse, '68 Mayısında Fransa'da dünya tarihinin en büyük grevi yaşandı; sözkonusu grevin, küçük-burjuvazi ve öğrenci kitlesiyle, kısmen başarısız kalan, ama uzun vadede çok verimli olacak karşılaşmasıysa, çağın değiştiğini haber veriyordu.

Halk hareketi yeni mücadele biçimleri icat etti, gençler ve kadınlar itiraz ettiler, mücadeleye atıldılar, daha başka şeyler de yaptılar, mücadelenin hedefleri yaşam koşullarına ve çalışma koşullarına kadar genişledi, konut, ulaşım, sağlık, okul, aile ve çevreye kadar yaygınlaştı. Bütün bunlar bir yanda güçlüklere yolaçtı, öte yandaysa suskunlukla karşılandı. Ancak genel dalga çok büyüktü ve varlığından kuşku bile duyulmayan güçleri barındırıyordu.

Günümüzde kitlelerin hareketi, emperyalist büyük burjuvazileri kendi ulusal kaleleri içinde sarsmakta ve "üçün-

cü dünya" halklarının mücadelesiyle güçlenip, hepimizin bildiği korkunç zorluklar içinde, ama dünyada hüküm süren çelişkilerden de yana olmak üzere, "üçüncü dünya" halklarının siyasal bağımsızlığını pekiştirmekte, ekonomik bağımsızlıklarını elde etmelerine yardımcı olmaktadır.

Ancak, işçi sınıfı hareketinin eski bölümlenmeleri yumuşama eğilimi sunuyor, hatta bazen, şurada burada birleşik mücadeleye (örneğin Fransa'daki Solun Birliği) dönüşüyorsa da, uluslararası komünist hareketin bunalımı, paradoksal biçimde, hiç bu kadar derinleşmemişti: Sözkonusu bunalım açık (Çin-Sovyet çatışması) olabildiği gibi, gizli de (birbirleriyle dayanışma içinde oldukları yolunda açıklamalarda bulunsalar bile, S.S.C.B. ile bir çok Komünist Parti arasında yaşanan çatışma) olabilir.

XXII. Kongre sınıf mücadelesinin temel çelişkisi (bir yanda halk ve işçi kitleleri, öte yandaysa emperyalizm arasındaki temel çelişki) içine ve bu çelişkinin paradoksal biçimleri (uluslararası komünist hareketin bunalımı) içine yerleştirilmezse, ne XXII. Kongre'nin gerçek kapsamı, ne sorunları ne de kendine özgü çelişkileri anlaşılabilir.

Bununla birlikte, uluslararası komünist hareketin bunalımı üstüne de oynayan emperyalizmin elinde, uluslararası işçi sınıfına, üçüncü dünya halklarına, göçmen emekçilere ve bağımlı kapitalist ülkelere kendi bunalımının faturasını ve denetlediği bölgeler üstündeki egemenliğinin bakımının, yeniden kurulmasının ya da güçlendirilmesinin faturasını bile ödettirmeye yetecek kadar hatırı sayılır kaynak

ve müthiş bir güç var.

Tarihte "zincirin halkalarından" biri attığı her defasında (Rusya, Çin, Küba, vb.) emperyalizmin bundan yararlanabildiğini, yeni baskı ve sömürü biçimleri icat edebildiğini ve de ayakta kalan temellere dayanıp çok daha güzelce yeni baştan başladığını unutmamak gerekir.

Dolayısıyla, içinde bulunduğumuz bağlamda, devasa mali sermayesi her yana uzanan, müthiş bir üretkenlik sunan, gerek ülke içinde gerekse uluslararası alanda acımasız sınıf mücadelesi biçimlerine sahip olan, en güçlü, en çeşitli, her tarafa en kolayca sızabilen ve en kinik araçlarla donanmış Amerikan emperyalizminin egemenliğindeki dünya emperyalizminin gücünü azımsamak tehlikeli olacaktır.

Amerikan emperyalizminin yerel temsilcilerini, Asya'da Japonya, Avrupa'daysa Federal Almanya gibi ekonomik ve siyasal iktidar yetkililerini küçümsemek de tehlikeli olacaktır. Ve de bu Almanya, Sosyalist Enternasyonal'de çok büyük ağırlığa sahip olan klasik sosyal-demokrasi tarafından yönetildiği için, emperyalist bir çözüm olan sosyal-demokrat yedek yaratma çözümü tehdidini de azımsamak tehlikeli olacaktır; sosyal-demokrat türden yedeğin Avrupa'da çok güçlü olduğu (doğrudan doğruya yaptığı siyasal ve mali şantaj zoruyla "yeniden sıraya girmek" zorunda kalan Portekiz çok dokunaklı bir örnek oluşturur) unutulmamalıdır.

Fransız burjuvazisi gibi, izlediği siyaset sarsılan, iktidarı da doğrudan doğruya tehdit altında bulunan ulusal bir burjuvazinin gücünü azımsamak da tehlikeli olacaktır.

Burjuva devletin tekelci fraksiyonun egemenliğinde bulunması, sözkonusu fraksiyonun devlette açıkça, kinik biçimde dilediğini yapması, toplumsal ve siyasal açıdan gerek duyduğu kitle tabanını savunmak zorunda olmasını engellemez –sözkonusu taban zayıfladığında ya da unufak olmaya başladığında gene aynı fraksiyon bu tabanı ele alıp yeniden canlandırmaya çalışır.

Burjuvazi genel siyasetini değiştiremediğinde bile, gene de adamlarını ve demagojisini değiştirebilir elbette, elindeki bütün kaynakları, ekonomik önlemleri, siyasal baskıları, son anda yapılan vaatleri, seçim hilelerini ve daha başka olanakları sonuna kadar kullanır –bir de korku salmak amacıyla düzenlenen tiyatrovari sahneye koyma çabalarını destekleyen ağır, şiddetli tahrikler var elbette. Giscard'ın arkasında, tehdit altındaki burjuvaziyi kurtarmak amacıyla, kaba bir demagojiyle, her ne pahasına olursa olsun salınacak korkudan edinilecek kârı sonuna kadar sömürmeye hazır bir Chirac'ın durması rastlantı değildir.

Burjuvazinin siyasal eylem biçimlerinin gösterdiği değişikliklere, elinde bulunan araçlara, önlemlere ve kanıtlamalara dikkat etmek gerekir. Bütün bunlar burjuvazinin kitle tabanı açısından kaderini etkiler, dolayısıyla bir tek gelecek seçimleri değil, ama seçimleri kaybettiğinde burjuvazinin tepkisini de, daha en baştan hazırladığı rövanşı da etkiler.

Aynı biçimde, ama ters yönde ve de bambaşka bir cephede, açıkça ya da gizliden gizleye yaşadığı bunalıma rağmen uluslararası komünist hareketin yetilerini azımsamak

da tehlikeli olacaktır: Bazı yerlerde, içinde bulunulan bu tarihsel çıkmazdan en azından eğilimsel olarak kurtulma girişimleri yapılabilir. Bazı hatırı sayılır Komünist Partiler'in bu yönde yaptıkları ilk çalışmalar, bu açıdan bakıldığında, gelecekleri henüz pek sağlam değilse de, çok önemli tarihsel bir olaydır.

Benim, XXII. Kongre'nin aldığı inisiyatifler dediğim, ona tarihsel bir kapsam kazandıran inisiyatifleri anlamak için, akılda tutulması gereken, bir bütün olarak ve çoklukla paradoksal nitelikli diyalektik sonuçları açısından ele almak gereken tarihsel koşullar, basitçe özetlenmiş biçimiyle bunlardır işte.

XXII. Kongre'nin aldığı inisiyatifleri işte bu bağlamda, yani taşıdıkları anlam, kapsamları, gelecekleri, sınırları ve çelişkileri bağlamında birbiri peşisıra incelemek isteğindeyim.

İlk İnisiyatif

XXII. Kongre kendisini önemli bir kongre, parti tarihinde dönemeç oluşturan bir kongre olarak tanıtıyor. Neden "tarihsel" bir kongre bu? Çünkü bu kongre, sosyalizme geçişin demokratik olacağını ve de Fransız sosyalizminin demokratik, "özgürlük içinde" olacağını ileri sürerek, günümüz Fransa'sındaki sınıf mücadelelerinin tarihini sosyalizm adına ele alıyor ilk defa.

Kongrenin resmi belgesi gerçekten de sıradışı: Somut bir durumun somut analizi, yani Fransa ve dünyadaki sınıf mücadelelerinin durumunun analizi olmayıp, yalnız işçi sınıfına değil, bütün Fransızlara "komünistlerin Fransa için istedikleri toplumun, sosyalizmin" ne olduğunu gösteren gerçek bir siyasal Bildirge'dir.

Önemli bir fark var: XXI. Kongre sosyalizmden değil, en

başta Ortak Program'dan söz ediyordu. Oysa, XXII. Kongre'nin tüm resmi belgesinin odak noktasını sosyalizm oluşturur. Sosyalizmden böyle açıkça söz eden XXII. Kongre'nin niyeti, bir tek Ortak Program'ın uygulanmasına yönelik sınırlı, dolayısıyla taktik bir bakışı aşmak ve Ortak Program ile ama Ortak Program'dan öteye geçip sosyalizme götürecek gerçek bir strateji ortaya koymaktır.

XXII. Kongre'nin getirdiği en büyük yenilik, bütün bu stratejinin temelinde demokrasi olduğunu ileri sürmektir. Ne olursa olsun, parti genel seçimden çıkacak karara, yani siyasal alanda başka bir partinin yönetime geçmesine saygılı olacağını taahhüt ediyor. Kongre, Fransız halkının sosyalizme şiddet ya da zorlamayla değil, demokratik yoldan, genel seçimlerle geçeceğini bildiriyor.

Ancak parti bir yandan da, seçim açısından varabileceği tek hedefin seçimden çıkan sonucun onaylanması olacağı bir mücadeleye olanca gücüyle giriştiğini de saklamıyor. Daha şimdiden büyük bir üye kaydetme kampanyası başlattı, işyeri hücrelerini canlı biçimde geliştirmekte, açıkça ve güçlü biçimde sınıf mücadelesine "dosdoğru" daldı, halk kitlelerini taleplerinin, Ortak Program ve sosyalizmin sloganları çevresinde toplamak için elinden gelen her şeyi yapmakta. Daha şimdiden sosyalizme geçişin güçlü kitle mücadelelerinin gelişmesini gerektireceği yolunda uyarıda bulunuyor, "Her şey mücadeleyle olacak" diyor ve birlik demenin "mücadele demek olduğunu" ısrarla anımsatıyor.

Çelişkisiz ve sorunsuz hiçbir şey olmayacağı için, bu

büyük çaplı inisiyatifin yanında ve de daha sonra yeniden ele alacağım sosyalizme yönelik perspektifler yanında XXII. Kongre'nin üstü örtük biçimde göndermede bulunduğu bazı analizlerin ve bu analizlerden çıkardığı çözümlerin yetersiz kaldığını burada anımsatmak gerekir.

Evet, emperyalizm ya da "tekelci kapitalizm" (Lenin) çağında yaşıyoruz, tekellerin ezici egemenliği altında, devletlerin tröstlerin emrine girip daha önce hiç görülmedik bir rol üstlendiği, bu role uygun siyasal ve ideolojik donanımı edindiği yepyeni mali temerküz, yani sömürü biçimleri egemenliğinde yaşıyoruz.

"Tekelci devlet kapitalizmi" adı verilen kuram, sözkonusu sürecin işte bu başlıca yanlarını gayet iyi betimlemişti (devletin üretim sektörünün genişlemesi, devlet tasarrufunun tröstlere doğru akıtılması, demokratik temsiliyetin her düzeyde ezilmesi), ancak her şeyi oldukça tartışılabilir "sermayenin değersizleşmesine" dayandıran ve de her şeyin merkezine ulusal devleti koyan bu kuram, mali temerküzün dünya çapında büründüğü biçimleri, dünya çapındaki sınıf mücadelelerine göre sömürüye ve spekülasyona yatırım yapma yetisini, sermayelerini (para, hammadde, makineler, işgücü) ülkeden ülkeye aktarma ve yaşadığı sorunlardan bazılarını "bunalımın" ta kendisiyle çözme yetisini anlamak için gerekli araçlara sahip olamadı.

Bu kuram, Amerikan emperyalizmi ve bölgesel "temsilcileri"nin egemenliğindeki emperyalist ülkeleri etkisi altına alan, parasal bunalım ve enflasyonu dünya çapında geçerli

birer olgu kılan nedenleri değerlendiremeyebilir. Çünkü, emperyalizmin en başta ayrı ayrı her emperyalist ulusa ve bu ulusların sınıf yapısına kök saldığı doğruysa da, dünya mali sermayesinin, bu sermayenin pazarının ve sonuçlarının diyalektiği, ulusal tekellerin varlığına indirgenmeyen yasalara uymaktadır.

Bunalım "küresel" ya da "yapısal" dendiğinde, bununla bunalımın geniş kapsamlı olduğu, kapitalist üretim ilişkilerini ve bütün varoluş biçimlerini (sömürü, siyaset, ideoloji) etkilediği, yani ulusal burjuvazinin egemenliğini sarsabileceği anlatılmak isteniyorsa, evet, bu doğrudur. Ancak, bu bunalımın bizim sınırlarımız dışına taştığını, her yerde aynı sonuçlara yolaçmayacağını ve de eğer sol kazanırsa, bu bunalımı, bu bunalımın ülke içindeki köklerini değil bir tek, uluslararası etkilerini de, (ki bunların tümü de elini uzatsan ulaşılabilecek etkiler değil) göğüslemesi gerekeceğini de düşünmek gerekir. En sonunda sıra siyaset konuşmaya gelirse, "Fransız ekonomisine" 25 dev tröst + 500 uşak + 500.000 büyük burjuvanın egemen olduğunu saptayarak, burjuva sınıf iktidarının siyasal sorunu tüm karmaşıklığı ve olanca kapsamıyla ortaya konulup çözüme kavuşturulamaz. Çünkü, bu iktidar Gramsci'nin "iktidar bloğu" dediğinin siyasal ve toplumsal biçimine bürünür her zaman, bir çok sınıf fraksiyonunu dolaylı ya da dolaysız biçimde tekelci fraksiyonun egemenliği altında biraraya getirir. Demek ki, bir tek ekonomik açıdan saptamada bulunarak, sınıf olarak burjuvazinin egemenliğinin kitle taba-

nına ilişkin siyasal sorun çözüme kavuşturulamaz: Çünkü siyaset ekonomiye indirgenemez, sınıf olarak burjuvazi de, bu fraksiyon burjuvazinin üstünde ezici biçimde egemenlik kurmuş olsa da, kendi tekelci fraksiyonuna indirgenemez. Sınıf olarak burjuvazi siyaset alanında kendi tekelci fraksiyonuna indirgenmiş olsa, onbeş dakika bile ayakta kalamazdı.

Bu sorun yapılacak seçimlere ve seçim sonuçlarının çok ötesine geçmektedir elbette ki.

"Soyut" ya da "kuramsal" bir uyarı değil bu, seçimlerde karşılaşılan o ünlü "aşılmaz eşik" ya da daha başka türden yerinde tepinmelerle onaylanmış somut gerçeklikler tümü de, tümünün günahı da biraz fazla aceleci davranıp şu ya da bu ikincil nedenin ("televizyon" ya da daha başka) sırtına yüklendi, oysa her bir durumda da tanımlı, yani tanımlanabilir ve de analiz edilebilir sınırlar, görecelikler ve sınıfsal siyaset etkileri sözkonusuydu.

Seçimlerdeki "aşılmaz eşik" kaldırıldığında daha başka güçlüklerle onaylanacak gerçeklikler bunlar: Daha başka ve de çok daha korkulacak güçlükler. Çünkü "tekeller" bir seçimi kaybetseler, burjuvazi de bir süreliğine bırakıp gitse bile, mücadeleyi terk etmeyecektir.

O zaman her şey halk güçlerine bağlı olacaktır, birleşmiş olmalarına, açıkgörüşlü olmalarına ve cesur olmalarına bakacaktır.

İkinci İnisiyatif

Dünyada yaşanan önemli değişikliklerden, kendi siyasal çizgisine yarayacak sonuçlar çıkartmak XXII. Kongre'nin başarısıydı. İzlediği siyasal çizgi yeni bir perspektife yer veriyorsa, bunun nedeni sınıf ilişkilerinin değişmiş olması ve kitlelerin kendi mücadeleleri içinde (enflasyon ve işsizlik döneminde bu mücadeleler ne kadar set olursa olsun) bunu hissetmiş olmalarıdır.

G. Marchais her şeyin değiştiğini, dolayısıyla partinin de değişmesi gerektiğini vurgulayarak dile getirdi bu tarihsel deneyimi.

Evet, Amerikan emperyalizminin doğrudan doğruya ya da uşakları aracılığıyla müdahale ettiği Orta Doğu ve Güney Afrika gibi çok tehlikeli odaklar var olsa da, "soğuk savaş" uzaklarda kaldı artık. Evet, emperyalizmin yaşadığı

ekonomik bunalım burjuvazinin siyasal iktidarını sarsmakta ve halkın ve işçi sınıfının mücadelesinin önünü biraz daha açmakta. Evet, yeni yeni toplumsal katmanlar daha ücretliler arasına atıldılar ve işçi sınıfının mücadelesine katıldılar. Kurulan yeni bir güç ilişkisi sayesinde, daha önce görülmedik bir perspektif açılır gibi oluyor: Tarihte ilk defa sosyalizme geçiş, şurada ya da burada, barışçıl ve demokratik olabilir. "Külrengi", zora hatta baskıya dayalı sosyalizmden başka biçimde bir sosyalizm tarihin ufkunda beliriyor ilk defa: Gerçekten demokratik, halka dayalı bir sosyalizm. Karşımıza çıkan bu tarihsel öneme sahip talih, rastlantının tam tersi. Çok uzun bir mücadelenin vardığı sonuç bu: Sahip çıkıp kavramak gerek.

XXII. Kongre ülkemiz halkının taleplerinden, deneyiminden, nesnel gerekliliklerinden edinilen dersi anlayabildi. "Fransa'nın renklerine uygun sosyalizm"den dem vuruyorsa, bunun nedeni, özgürlükle devrimi her zaman biraraya getirmeyi başarmış, çok eskilere uzanan Fransız devrimci geleneğine, kendi dilinde, imada bulunmaktır. Çekoslovakya'nın askeri anlamda işgalini inkar etmenin çok daha ilerisine geçiyor. Özgürlüklerin savunulmasını, yeni özgürlükler için mücadele edilmesini kendi stratejisinin merkezine koymakta ve yaşayan sosyalizmi yaşayan özgürlükle özdeşlemekte.

Ancak, hiçbir şey de çelişkisiz ve sorunsuz olamayacağından, halk için bu kadar geniş geniş, bu kadar çömertçe özgürlükten söz eden partinin demokratik merkeziyetçili-

ğin günümüzdeki uygulamaları konusunda, yani komünistlerin kendi partileri içindeki özgürlüklerinin somut biçimleri konusunda hâlâ hiçbir şey söylememiş olduğuna dikkat çekmek gerekir.

Üçüncü İnisiyatif

XXII. Kongre uluslararası komünist hareketin bunalımı karşısında yeni bir tavır aldı.

Burada paradoksal olan şu ki, kongre uluslararası komünist hareketin bunalımından ancak ima yollu söz etti ama vazgeçilmez öneme sahip bu soruna ilişkin hiçbir analizde bulunmadı: Suskunluğu, yaratmak istediği tarihi etkileyecek kuşkusuz.

Burada paradoksal olan şu ki, uluslararası hareketin bunalımı "çete tarafından" dolaylı yoldan ele alınıp, "proletarya diktatörlüğünün terk edilmesi" türünden şeylerle işlenmiş bulunmaktadır.

Biraz geriye doğru çekilip, alınan kararları ve söylenen sözleri harfi harfine kabul etmekle yetinmemek gereken bir durum bu. Çünkü gündemde olan şey, getirilen açıklama-

lardan bambaşka öneme sahip.

Şöyle denildi: "Hitler, Mussolini, Franco, vb.den sonra, diktatörlük sözcüğü gerçekten katlanılmaz olup çıktı." Şöyle denildi: "İşçi sınıfının sert çekirdeği olan proletarya, dilediğimiz engin halk birliği için çok dar kalan bir kavram."

Oysa, işçi sınıfının (ya da proletaryanın) kendi sınıf mücadelesi için vazgeçilmez, yaşamsal değere sahip engin bir halk ittifakının yüreğinde yeralması Marx ve Lenin'in çizgisine tıpatıp uygun düşer. XXII. Kongre kurulan geniş bir halk ittifakı içinde işçi sınıfının "yönetici rolü"nden söz ederek klasik bir tezi devralıyor yalnızca. Bu noktada ciddi bir sorun yok.

Buna karşılık, diktatörlük sözcüğü için ileri sürülen kanıtı ciddiye almanın olanağı yok, çünkü eksik bir kanıt bu. Çok önemli bir eksiği var, hem de XXII. Kongre'nin bakış açısı içinde. "Diktatörlük" sözcüğünün katlanılmaz olduğunu göstermek için sıralanan örnekler arasında Hitler, Mussolini, Franco, Pinochet, vb. yeralıyor, ama Stalin'in adı unutulmuş: Birey olarak Stalin değil yalnız, Sovyet devletiyle Sovyetler Birliği partisinin birbirine karıştırılmasından ve yapısından, Stalin'in yalnız S.S.C.B.'de değil, dünyanın her yanındaki Komünist Partiler'e kırk yıl boyunca zorla kabul ettirdiği çizgiden, "kuram" ve uygulamalardan da söz edilmemekte.

Bunların kolay işler olduğunu, S.S.C.B.'deki toplumsal gerçekliğin Stalin'in uygulamalarına indirgenebileceğini bir an bile ileri sürmüyorum. Ama faşizm de faşizmdir: Emek-

çiler hemen anlayıverdiler bundan ne bekleyebileceklerini. Buna karşılık, bütün kurtuluş ve özgürlük ümitlerinin yüklendiği Sovyet sosyalizminden bambaşka şeyler bekliyorlardı, otuzlu yıllar ertesinde Stalin döneminde hüküm süren dehşet ve kitlesel kıyım düzeninden, Devrim'den altmış yıl, Stalin'in ölümünde de yirmiiki yıl sonra S.S.C.B.'de hâlâ sürmekte olan uygulamalardan bambaşka beklentiler içindeydiler. Evet, Kızıl Ordu vardı, Partizanlar ve Stalingrad da vardı, unutulacak şeyler değil bunlar. Ama davalar da yaşandı, itiraflar, katliamlar, kamplar da yaşandı. Ve de hâlâ sürüp gidenler var bir de.

Proletarya diktatörlüğünün terk edilmesini yorumlayanlar şöyle diyorlardı: "Diktatörlük = Hitler + Mussolini, vb." Gerçekteyse, dile getirmeseler de başka bir şey daha söylüyorlardı: "Diktatörlük = Stalincilik" Gerçekte, şöyle diyorlardı: "Bu sosyalizmi istemiyoruz artık, asla istemiyoruz."

En azından söylenenlerin kafada uyandırdığı yankılar bunlardı. Sözcükler karar vermez ne anlam taşıdıklarına, yankıları karar verir bir tek.

İşte, bunun içindir ki, proletarya diktatörlüğünün "terk edildiği" ya da daha doğrusu simgesel anlamda feda edildiği görüntüsüyle, XXII. Kongre'nin bir taşla iki kuş vurduğuna kuşku yok artık: Demokratik sosyalizm (başka bir sosyalizm) için yeni bir strateji benimseyerek, uluslararası komünist hareketin içinde bulunduğu bunalımın belirleyici bir yanı konusunda (S.S.C.B. ile ilişkiler) yeni bir tavır almış oldu. Bu yeni tavrın yararlı yanı, XXII. Kongre'nin içinde bu-

lunulan bunalımdan ve de yolaçtığı çıkmazdan, en azından bir ölçüde, çıkılabileceğini düşündürtmesidir. Bu inisiyatif, günümüzde sınırlı olmasına rağmen, bereketli olabilir.

Bu açıdan bakıldığında, proletarya diktatörlüğünün "terk edilmesi", söylenen sözlerle belirsizlik içinde tutulan belirli bir geçmişten kopulduğunu gösterişli biçimde gözler önüne serdi, ama bir yandan da (S.S.C.B.'de hüküm süren sosyalizmden) başka bir sosyalizme götüren yolu açtı ve yerine getirmesi gereken simgesel edimi gerçekleştirmiş oldu.

Bütün bunlar elbette ki, kavramın, yani proletarya diktatörlüğünün kuramsal anlamının "ardında" olup bitti. Çünkü kuramsal bir kavramın (bilmem bir daha anımsatmak gerekli mi hiçbir kavramın tek başına, kendi içinde düşünülemeyeceği, başka kavramlardan oluşan bir bütünden ayrılamayacağı) "terk edilmesi", siyasal bir karar konusu olamaz. Galileo'dan beri her maddecinin bildiği gibi, çeşitli sonuçları olan her gerçek sorunu nesnel anlamda düşünen bir bilimsel kavramın kaderi, siyasal kader konusu yapılamaz. Proletarya diktatörlüğü "terk edilebilir" ama devlet ve sosyalizmden konuşur konuşmaz gene karşımıza çıkar.

Dördüncü İnisiyatif

XXII. Kongre bu konuda da açık davranmıyor, ancak bu önemli bir konu ve çözmek gerek.

G. Marchais'nin XXI. Kongre'den önce önerdiği, XXII. Kongre'nin de bütün gücüyle sahip çıktığı "Fransa halkının birliği" sloganından söz ediyorum.

Bu slogan, Solun Birliği sloganının yerine kullanılmıyor. Ondan hem daha geniş hem de doğası itibariyle daha değişik: Yalnız sol siyasal örgütlerin, parti ve sendikaların birliğini ya da birleşmesini kastetmiyor.

Fransa halkının birliği sloganı denince ne anlamak gerekir? Fransa halkının birliği sloganının seçimlerde "dengeyi yeniden sağlama" yollarından bambaşka bir şey olduğunu, sol örgütlerin ötesinde halk kitlelerinin ta kendisini hedeflediğini düşünebiliriz.

Peki, halk kitlelerine böyle seslenmek de nerden çıktı? Halk kitlelerine, önce devrimci devletin ortaya çıkması, sonra da bu devleti desteklemek, teşvik etmek, ama aynı zamanda da "çöküp gitmeye" zorlamak için, çalışma ve yaşam koşulları çevresinde, konut, öğrenim, sağlık, ulaşım, çevre, vb. sorunlar çevresinde, taleplerini tanımlamak ve savunmak amacıyla işyerlerinde, mahallelerde, köylerde özgün biçimlerde, özerk olarak örgütlenmeleri gerektiğini, şimdilik yarım ağız bile olsa, söylemek için. Kitlelerin yerine başka hiç kimsenin önceden tanımlayamayacağı bu tür kitle örgütleri, karşılaştıkları bütün güçlüklere rağmen, son derece önemli bir yer tuttukları İtalya, İspanya ve Portekiz'de daha şimdiden var ve de araştırılıyor.

Kitleler Fransa halkının birliği sloganını, işte bu kitlesel anlamda kavrayıp yorumlarlarsa, ülkemizin halk mücadelelerinin capcanlı kalmış geleneğine bağlanacak ve sosyalizm döneminde emekçi halkın iktidarının uygulanmasını sağlayacak siyasal biçimlere yeni bir içerik kazandırmaya katkıda bulunabileceklerdir.

Marksist ve leninist geleneğin bağrında yatan bir şey, kitlelerle parti ilişkisini ilgilendiren bir şey, Stalin'in uygulamalarıyla paramparça edilmiş bir şey Fransa halkının birliği çerçevesinde olgunlaşabilir: Tarihi yapan kitlelere sözü yeniden vermek, "kitlelere hizmete hazır olmakla" (gerici bir slogan da olabilir bu) yetinmemek, kitlelere kulak vermek, özlemlerini ve çelişkilerini, çelişkileri içinde yatan özlemlerini anlamak ve incelemek, kitlelerin icat etme yetisi-

ne ve düşgücüne dikkat edebilmek.

Partinin günümüzde yaşadığı geniş üye kaydetme koşulları, bu tür kitlesel demokratik uygulamalar yanında, daha cüretkar başka uygulamalar (hücre ve bölge toplantılarının, parti basınının parti üyesi olmayan emekçilere açılması) için de, daha genel anlamda, komünistlerle komünist olmayanların ortak eylemlerine ve tartışmalarına yarayabilecek her şey için de elverişli olabilir.

Ancak, hiçbir şey asla çelişkisiz ve sorunsuz olamayacağı için, burada da bir tehlikeye dikkat çekmek gerekiyor: Fransa halkının birliği sloganının, lafta olmasa bile en azından taktik anlamda, kendi bağrında taşıdığı geniş yaratıcı uygulamaları açığa çıkartamaması tehlikesidir bu; partinin etkisini Solun Birliğinin ötesine yaymak için bir iradecilik biçimine indirgenmesi tehlikesidir bu. Seçimlerden kazançlı çıkmak anlamı olmadığı için değil, etki anlamında kazançlı çıkmanın önemsiz olduğu için değil, ancak partinin elde ettiği kazanç Fransa halkının birliği sloganının kendi bağrında taşıdığı zenginliği tüketemeyeceği için.

Fransa halkının birliği sloganına en dolu anlamı, yani işçi sınıfının ve halkın mücadelesinin geleceğini gündeme getiren anlamı, taşıdığı kitlesel anlamı kazandırmak için verilmesi ve kazanılması gereken siyasal bir mücadele var demek ki.

Beşinci İnisiyatif

XXII. Kongre defalarca sözcükler konusunda çok temkinli olmamız gerektiğini öğretti bize. İşte bunun en şaşırtıcı örneği.

XXII. Kongre'nin paradoksal bir başarı kazandığını kabul etmek gerektiği kanısındayım. Paradoksal, dememin nedeni şu: Kongre kazandığı başarı konusunda tek söz etmemekle kalmayıp, bu başarı karşısında, deyim yerindeyse, geri adım atıyor. Stalin tarafından zorla kılık kıyafeti değiştirilmiş olmak dışında hiçbir kuramsal içeriği bulunmayan, çok uzun zamandır basit bir kadirşinaslık ifadesi olmaktan öteye geçmeyen proletarya diktatörlüğünü (kongre öncesinde parti bu konuda hiçbir ciddi inceleme yayınlamamıştı) terk etme kararı alan XXII. Kongre, Tours Kongresi'nden bu yana ilk defa, proletarya diktatörlüğüne

bağlı kuramsal ve siyasal ilke sorunlarını herkesin gözü önünde gündeme getirmiş bulunuyor.

Bütün bunların nasıl olup bittiğini ayrıntılı biçimde bilmenin pek önemi yok. XXII. Kongre'nin izlediği alışılmadık prosedürü hukuki açıdan incelemektense yapacağımız daha iyi şeyler var. Burada da yapılanlar söylenenlerden daha önemli. Şu olayı düşünmemiz gerekiyor: XXII. Kongre istese de istemese de, militanların pekçoğu için karanlıkta kalmış ya da bırakılmış bir sorunu düşünmeye zorladı. XXII. Kongre söz ettiği somut sorunlara, örneğin burjuvazinin diktatörlüğü sorununa, devlet sorununa, sosyalizm sorununa, burjuva devletin "yıkılması" sorununa ve de halk devletinin "yıkılmaya yüz tutması" sorununa dayanarak daha şimdiden proletarya diktatörlüğü kavramı üstüne düşünmeye itiyor ve de her geçen gün daha da itecek.

XXII. Kongre'nin resmi belgesinde betimlenen ağır çalışma ve yaşam koşullarının, sınıf diktatörlüğünün ya da burjuvazinin sınıf egemenliğinin onlara zorla kabul ettirdiği koşullar olduğu emekçilerin aklından çıkartılamayacaktır. Burjuvazinin sınıfsal diktatörlüğünün bir tek siyasal biçimlerine indirgenemeyeceğini, kaldı ki Fransa'da bunlar "demokratik ve parlamenter" biçimlerdir, en berbat ekonomik sömürü biçimlerinden, zaman zaman katıksız gangsterlikle desteklenen en kaba ideolojik şantaj ve baskı biçimlerine kadar uzandığını gayet iyi bilirler. Emekçiler, burjuva devletin ekonomik sömürü ve ideolojik egemenliğe nasıl müdahale ettiğini her gün somut olarak yaşıyorlar.

Proletaryanın var olduğu, ona "işçi sınıfının sert çekirdeği, hatta işçi sınıfı bile denildiği ya da başka bir ad verildiği de emekçilerin aklından çıkartılamayacaktır. Bu sözcüğün arkasında, var olan ve de direnen bir şey olduğunu biliyorlar. G. Marchais kısa bir süre önce O. S.'lere konuşurken onlara "modern çağın proletaryası" dediğinde ne dediği hemen anlaşıldı.

Oysa, şunu iyi bilmek gerekir ki, şu ünlü "proletarya diktatörlüğü" ya da proletarya ve müttefiklerinin sınıf egemenliği anlatımının sırrı, işçi sınıfı ve halk kitlelerinin her gün yaşadıkları deneyim olan sınıf "diktatörlüğü"nde ya da *Komünist Manifesto*'nun o eski deyişiyle söylersek, burjuvazinin sınıfsal egemenliğinde yatar. Dediğim şu: Ve de müttefiklerinin, çünkü marksist gelenekte proletaryanın tek başına sınıfsal egemenlik kurmasından asla söz edilmedi.

Oysa, proletaryanın bu sınıf egemenliği ya da diktatörlüğünün siyasal biçimi, "sosyal-demokrasi"dir (Marx), "kitle demokrasisi"dir, "sonuna kadar demokrasi"dir (Lenin). Ancak, bu sınıf egemenliği, bir sınıf egemenliği olarak büründüğü siyasal biçimlere indirgenemez bir tek: Üretim ve ideolojide de sınıf egemenliğidir.

İşte, burjuva sınıf egemenliğinin (Marx ve Lenin'in burjuvazinin diktatörlüğü, dedikleri) yerini, bu yeni sınıf egemenliği (Marx ve Lenin'in proletaryanın diktatörlüğü, dedikleri) alacaktır: Burjuva sınıfın egemenliğinin (diktatörlüğünün) devletinden başka bir şey olmayan burjuvazinin "devlet makinesi"ni "yıkarak" ya da devrime uğratarak bur-

juva ideolojik ve siyasal biçimleri, sömürü biçimlerini yavaş yavaş dönüştürecektir.

Bu nokta iyi kavranılırsa, ya katıksız kuram ya da katıksız tarihsel görececilik diyen saçma ikilemden çıkılmış olur. Böylece, sözkonusu deyimin görece "zorunsuz", yani "koşullara" bağlı, yani var olan güç ilişkilerine bağlı ögelerin düşünülmesini sağlarken, kuramsal değerinden yitirmediği de anlaşılır.

Çünkü canımız istediğinde yapamayız devrimi.

Komün ve '48'de yaşanan kanlı yenilgiler ertesinde emperyalizm çağında devrimin genelde "gündemde" olduğu sonucuna varıldıysa da, halk kitlelerinin burjuva devleti ele geçirebilmeleri için "devrimci bir durumun" ortaya çıkması da gerekir. Devrimin saati seçilmiyor demek ki, saati seçilmiyorsa, eylem biçimleri de seçilmiyor demektir.

Sınıf mücadelesindeki güç ilişkileri halk kitlelerinden yana döndüğünde bir "devrimci durum" çıkar ortaya: Ne var ki, gerekli ve olanaklı devrimci eylem biçimlerinin ne olacağına da gene güç ilişkileri karar verir. Burjuvazi siyasal açıdan bakıldığında şiddete başvurabilecek durumda olduğunda, şiddet kullandığında, kitleler de buna devrimci şiddetle karşılık verebilirler bir tek. Ancak, uzun süren bir sınıf mücadelesi sonunda ve ağır fedakarlıklar ertesinde, güç ilişkileri şurada ya da burada, aynı anda hem büyük ölçüde birleşmiş proletarya ve emekçilerden yana döndüğünde hem de büyük ölçüde dünya emperyalizmi ve ulusal burjuvazinin aleyhine döndüğünde, işte bu durumda barışçıl

hatta demokratik bir geçiş olanak kazanır ve gerekli olur.

Devlet iktidarının ele geçirilmesi için ne Marx ne de Lenin mutlak zorunlu eylem biçimleri belirlemediler asla. Dolayısıyla, düşüncelerinin mantığına bağlı kalarak, sosyalizme barışçıl geçiş olanağını asla dışlamadılar. Ancak, "devrimci bir durum" karşısında vazgeçmek koşuluyla, içinde bulundukları zamanda, genelde, sınıf mücadelesi ve güç ilişkileri sürecinin burjuvazinin şiddete başvurmasını gerektireceğini, işçi sınıfının da başka seçeneği olmadığını kabul ettiler: İktidarı ele geçirmek için işçi sınıfı da şiddete başvurmak zorundaydı.

Oysa, günümüzde, halkın sınıf mücadelesinin gücüne, toplumun çok geniş katmanlarını etkilemiş olmasına, yaptığı doğrudan müdahaleler şurada burada felce uğrayan emperyalizmin bunalımı hesaba katıldığında, dünyadaki güç ilişkilerinin geneline bakıldığında, herhangi bir ülkedeki yerel güç ilişkisinin tarihte daha önce hiç görülmedik siyasal olanaklar doğurabileceğini düşünmek akla ters düşmez. Bu durumda, siyasal eylem biçimleri de değişebilir, barışçıl, hatta demokratik olabilirler.

Yoksa, işçi sınıfı çevresinde olabildiğince geniş ittifak kurulamaz. *Komünist Manifesto*'dan Lenin ve Mao'ya kadar, tüm marksist gelenek içinde değişmeyen bir leitmotivdir bu, temel ve yaşamsal bir hedeftir. Proletarya tek başına mücadele etmek zorunda kalsaydı, bu onun "cenaze solosu" olurdu, intiharı olurdu, der Marx. Oysa, gelip geçici bir ittifak olmaması için, var olması için, bu ittifakın, çok uzun

zaman boyunca dövüle dövüle kurulması gerekir, kalıcı, sağlam ve olabildiğince geniş ve derin olması gerekir. Siyasal partilerin sınırlarını aşması ve tümüyle halk kitlelerinin malı olması gerekir.

Ama burada da, bütün dizginler hep elimizde değil gene de. Sınıf mücadelesi bir "devrimci durumla" sonuçlanırsa, sınıf ittifakı da geniş olmakla birlikte hâlâ kırılgansa ya da karşı-devrim engelleyebilecek kadar güçlüyse, bu durumda işçi sınıfı iktidarda olsa bile görece yalıtılmış kalabilir ve yalnız karşı-devrimci burjuvaziye karşı değil, onun peşine takılmış başka toplumsal katmanlara karşı da şiddete dayalı önlemlere başvurmak zorunda kalabilir. Eylem biçimlerinin ittifakın doğasına da bağımlı olabilmesi budur işte.

Sosyalizme barışçıl ve demokratik geçişi sağlayan güç ilişkisinin ve işçi sınıfı çevresinde olabildiğince geniş ve derin ittifak kurulmasının, işte bu iki koşulun, proletarya diktatörlüğünün görece "zorunsuz" ögeleri olduğunu söylemek, "devrimci bir durum" patlak verdiğinde, bu koşulların herhangi bir nedenle, tümüyle ya da bir bölümüyle, biraraya gelebileceklerini ya da gelemeyebileceklerini söylemektir.

Devrimci durum devlet iktidarının ele geçirilmesini gerektirdiği '17 devrimi döneminde Rusya'da bu koşulların gerçekten biraraya gelmediklerini biliyoruz. Çin'de '49'da çok daha iyi biraraya geldiklerini biliyoruz. Demek ki Rusya'da devrim barışçıl olmayan biçimlerde ve kırılgan bir işçi-köylü ittifakıyla, Çin'deyse barışçıl olmayan biçimlerde, çok daha güçlü bir halk ittifakı temelinde gerçekleşmişti.

Daha sonra olup bitenlerden söz etmiyorum. Tarih ile kuramsal bir ilke arasında hangi ilişkilerin bulunduğunun, kuramsal ilkelerin, tarihin peşinden sürüklenmeden, tarih tarafından terk edilmeden ya da lağvedilmeden tarihin koşulları değişirken (tarih, durmadan değişir) tarihte, sınıf mücadelesinde nasıl yeralabileceğinin daha iyi anlaşılmasını sağlamak istiyorum yalnızca.

Marx'tan beri çok hassas olan iki noktada, 1) güç ilişkilerinin başka eylem biçimlerine izin verebileceğinin, çünkü eylem biçimlerinin en sonunda güç ilişkileri tarafından belirlendiğinin, 2) işçi sınıfı çevresinde olabildiğince geniş bir halk ittifakı sağlamanın yaşamsal önem taşıdığının anlaşılmasını istiyorum; çünkü, yalnız devlet iktidarının ele geçirilmesi değil, gelecekte kurulacak sosyalizmin biçimi ve kaderi de buna bağlı bulunmaktadır, dolayısıyla devrimciler açısından eylem biçimleri, ittifakın gücüne de bağlıdır.

XXII. Kongre devlet iktidarının ele geçirilmesi ve sosyalizm konularında yoldaşların aklına takılmış olabilen yanlışları, barışçıl ve demokratik geçiş ve ("yönetici rol" yerine getiren) işçi sınıfı çevresinde olabildiğince geniş bir ittifak oluşturmak konusunda, bu iki sorun konusunda Stalin'in "kuramında" ve uygulamalarından, S.S.C.B.'nin tarihinden esinlenen yanlışları –proletarya diktatörlüğünün terk edilmesi biçimine bürünen paradoksal bir yoldan– dağıtmış oldu. Ancak, Stalin'in benimsediği tavırları ve anlatımları Marx'tan Lenin'e kadar uzanan köklü geleneğin doğruları olarak kabul etmese de, XXII. Kongre işte bu iki sorun üs-

tüne yeni hiçbir şey söylemedi. Marx ve Lenin'in durmadan savunduğu tezlere (barışçıl bir geçiş hukuken olanaklıdır, olabildiğince geniş ittifak yaşamsal öneme sahiptir) yeni bir konjonktürde ve ateşli biçimde sahip çıkmaktan başka bir şey yapmadı. Oysa, bu tezler proletarya diktatörlüğüyle her zaman için bir bütün oluşturmuştu.

Proletarya diktatörlüğü yalnız kaderine "terk edilebilecek" yalıtık bir kavram değildir (bu zaten saçma bir düşünce, çünkü bir kuram içindeki her kavram öteki kavramlarla bir bütün oluşturur). Dolayısıyla, proletarya diktatörlüğü kavramı daha başka tezlere gönderir, ki bu tezler de daha en başından, ilkece, ne pahasına olursa olsun kaçınmak gereken hatayı gösterirler bize, yoksa devrim yerinde sayabilir, batağa saplanabilir, hatta başarısız bile olabilir.

Kaldı ki, herkesin bildiği gibi, proletarya diktatörlüğü terk edilse de edilmese de, yönelttiği sorunun özü bugüne aktarılır, yani sosyalizm ve devlet konularını ilgilendirir.

Sosyalizmi, genelleşmiş demokrasi ve "ihtiyaçların" genelleşmiş biçimde giderilmesi tarafından yönetilen bir toplum olarak sunan XXII. Kongre, düşsel bir sorunu bu yoldan çözdüğünü varsayıyor. Çelişkiden korkmayan bir sorumlu, haklı olarak, "somut ütopya"dan söz etti. Sosyalizmin sorunlarının gerçekliğine, yalnız kuramda değil, gerçek deneyimde de tasarlayabildiğimiz gerçekliğine denk düşmediği için düşsel bir sorun bu.

Sosyalizm olduğu gibi, yani komünizm ile kapitalizm arasındaki çelişkili bir geçiş dönemi olarak sunulmamıştır.

Ulaşılacak bir hedef olarak, ama aynı zamanda da bir sürecin sonu, haydi açıkça söyleyelim, istikrarlı bir üretim biçimi olarak sunulmuştur; dolayısıyla, her üretim biçimi gibi bu üretim biçimi de, klasik deyişle söylersek, "gelişmiş" üretici güçler (burada "bilimsel ve teknik devrim" destek kuvvet olarak çağrılır) ile aşılmış eski üretim ilişkileri arasındaki çelişkiyi çözüme kavuşturan kendi üretim ilişkileri sayesinde istikrara kavuşur.

Oysa, bu sosyalizm anlayışı Marx'ın ve Lenin'in düşüncelerine yabancıdır ve şunu da söylemek gerekir ki, bu ülkeleri yaşadıkları güçlükler içinde anlamaya çalışmak istiyorsak, sosyalist ülkeler konusunda edindiğimiz somut tarihsel deneyime de yabancıdır.

Marx ve Lenin için sosyalist üretim biçimi yoktur, sosyalist üretim ilişkileri yoktur, sosyalist hukuk, vb. yoktur. Sosyalizm proletarya diktatörlüğünden ayrılamaz, yani işçi sınıfının devlet iktidarından def edilmiş, ama hâlâ gücü yerinde bulunan burjuvazinin hakkından gelmek amacıyla en geniş kitle demokrasisi içinde müttefiklerini yönetme rolü yerine getirdiği yeni bir sınıf egemenliğinden ayrılamaz. Sosyalizm, kapitalizm ve komünizm arasındaki "geçiş dönemidir" (Marx ile Lenin'in söz ettiği tek geçiş dönemidir), kapitalist ögelerle (örneğin, ücretlilik) komünist ögelerin (örneğin, yeni kitle örgütleri) çatışır biçimde bir arada var olduğu çelişkili bir dönemdir. Özü gereği istikrarsız bir dönemdir bu, sınıf mücadelesinin bizim sınıf mücadelemiz açısından tanınmaz, güçlükle açığa çıkartılabilir, "dönüşü-

me uğramış biçimlerde" sürdüğü ve bu "dönüşüme uğramış biçimlerin" güç ilişkileri ve izlenilen "çizgi" uyarınca ya kapitalizme doğru gerileyebilecekleri ya donmuş biçimlerde yerinde sayacakları ya da komünizme doğru ilerleyecekleri bir dönemdir.

Yaşadığımız tarihsel deneyim sayesinde sosyalizm konusunda bildiğimiz her şey (sosyalist ülkeleri bir tek "demokrasi konusundaki eksiklere" bakıp kibirlice yargılamakla haksızlık etmiş oluruz, araştırmayı daha ileri götürmemek için denildiği gibi, bunlar elbette ki "mahkum edilmesi gereken" şeyler) bu tarihsel dönemin, sorunların ("ihtiyaçlar"ın hükümdarlığında) kendiliğinden çözüme kavuştuğu bir toplum olmayıp, her adımda saptamak ve aşmak gereken çelişkileri nedeniyle dünya tarihinin en güç dönemlerinden biri olduğunu doğrulamaktadır; her şey insanlığın, paha biçilemeyecek toplumsal kazanımlar sonrasında bile, en sonunda komünizmi dünyaya getirmek için, buna hak kazanabilmek için mücadele, zeka ve inisiyatif anlamında çok ağır bedeller ödemesi gerektiğini doğrular gibidir.

Marx ve Lenin'de karşımıza çıkan bu tümüyle özgün sosyalizm anlayışının çok önemli bir sonucu var. Kendilerine özgü üretim ilişkileriyle tanımlanan üretim biçimlerinin tersine, kendine özgü üretim ilişkileri olmadığı için, sosyalizm kendisine dayanarak, kendi üretim ilişkileriyle değil, içinden çıktığı kapitalizm ve ilk aşaması olduğu komünizm arasındaki çelişkiyle tanımlanabilir, yani içinden yavaş yavaş çıktığı kapitalizm ve kendi geleceği olan komü-

nizm karşısındaki konumuna göre tanımlanabilir.

Çok somut olarak bakıldığında Marx'ın dediklerini anımsatıyor bu: Komünizm bir ideal değil, "gözlerimizin önünde olup biten gerçek harekettir". Çok somut olarak bakıldığında bu şu demektir: İşçi hareketinin stratejisi bu diyalektiği hesaba katmalıdır: Sosyalizmin stratejisi olamaz yalnız, komünizmin stratejisi olmak zorundadır, yoksa sürecin tümü, şu ya da bu anda (ve de öngörmek gerekir bunu!) yerinde saymak ve batağa saplanmak tehlikesine düşebilir.

Sosyalizm ancak komünizm stratejisi açısından, çelişkili bir geçiş dönemi olarak tanımlanabilir; sosyalizm konusunda yanılsamalar beslemeyen ("geldik: Herkes insin!" türünden yanılsamalar –Lenin'in sözü bu) ama sosyalizmi olduğu gibi ele alan, karşısına ilk çıkan "geçişte" batağa saplanmayan mücadele biçimleri ve strateji daha şimdiden ancak komünizm stratejisi açısından oluşturulabilir.

Oysa, açıkça söylemek gerekir ki, XXII. Kongre bu son derece geniş kapsamlı soruna, aşırı ölçüde iyimserlikle pekiştirilmiş, umut kırıcı bir tanımla karşılık veriyor. Sosyalizm denilen bu "geçiş dönemi"ni niteleyen belirleyici çelişkiyi vurgulamak bir yana, XXII. Kongre emekçilere müthiş elverişli olanaklar sağlayacak sosyalizmi, bütün sorunların çelişkili olmayan, nerdeyse esenlik dolu, genel çözümü olarak sunmakta. Açıkça görüldüğü üzere, XXII. Kongre bu çelişkiyi düşünmeyi sağlayan, yani bu çelişkinin hareketine egemen olabilmek amacıyla büründüğü biçimleri saptamayı ve ortaya koymayı sağlayan komünizm strateji-

sini düşünmek yerine, (ancak bu, ilk inisiyatifin erimini ortadan kaldırmaz) bir sözde-strateji içinde, bir sosyalizm stratejisi içinde düşünür; bu strateji ise, çelişkiyi es geçmek, yani doğru davranamamak tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir, hem de bir tek sosyalizmde değil, birleşik sol '78 seçimlerinden zaferle çıkarsa, sosyalizmden önceki dönemde de yaşayabilir bu tehlikeyi.

Devlet sorununda da aynı durum geçerli.

Ulusal ve uluslararası güç ilişkileri olanak tanırsa barışçıl ve yasal da olabilen devlet iktidarının ele geçirilmesinden söz etmiyorum burada. Ortak Program uygulanırken, "demokratik" bile olsa, gene yerli yerinde kalacak burjuva devletten de söz etmiyorum. Barışçıl yoldan kurulabileceğini varsayarak sosyalist devrimin devletinden söz ediyorum.

Oysa, proletarya diktatörlüğü, tıpkı sosyalizm konusunda olduğu gibi, işte tam da burada hissettirir kaçınılmaz etkilerini.

Marx ve Lenin burjuvazinin sınıfsal egemenlik aracı olan bu burjuva devleti "parçalamak" gerektiğini tekrarlamışlardı; daha da önemli bir düşünce ileri sürüp, burjuva devletin "yıkılmasını" yeni devrimci devletin daha ilerde gerçekleşecek "yıkılmaya yüz tutması" ile, sosyalizmin sonsuza dek yerinde saymaması, komünizme varması için vazgeçilmez olan "yıkılmaya yüz tutması" ile ilintilendirdiler. Başka deyişle, burjuva devletin "yıkımını", her tür devletin "yıkılmaya yüz tutması" ve "sonu" temelinde de düşünmüşlerdi. Buysa Marx ve Lenin'in temel bir tezine dayanır:

bir tek burjuva devlet değil, her devlet baskıcıdır.

XXII. Kongre elbette ki devletin "yıkılması" teziyle karşı karşıya kalmadan edemezdi. Burada da kullanılan sözcüklere dikkat edelim, çünkü "yıkmak" tıpkı "diktatörlük" gibi, anlamı kavranmadığında korkutabilecek güçlü bir sözcüktür. Bunun ne olduğunu aklımızda canlandırabilmemiz için, somut bir örnek verelim. Lenin şöyle der: burjuva parlamenter devlet aygıtını "parçalamamız" gerekir. Burjuva parlamenter devlet aygıtını "parçalamak" (ya da "yıkmak") için ne öneriyor Lenin? 1) Yasama ile yürütme arasındaki iktidar ayrılığının kaldırılması, 2) bu ayrılığın dayandığı işbölümü (kuramsal, kılgısal) ayrımının kaldırılması ve de her şeyden önemlisi, 3) halk kitlelerini parlamenter aygıttan ayrı tutan burjuva kopukluğun ortadan kaldırılması.

Halk kitlelerine derinden bağlı yeni bir sınıfın egemenliği zafere ulaşsın diye var olan bir aygıtı elden geçiren, yeniden yapılandıran ve devrime uğratan çok özel, yerlebir etmekle hiç ilgisi bulunmayan bir "yıkım"dır bu. Sorun ortadadır: basit bir sorun değildir bu.

Gerçekte, bu sözcükleri iyice tartmanızı rica ederim, burjuva devleti, onun yerine işçi sınıfı ve müttefiklerinin devletini koymak amacıyla "yıkmak" demek, var olan her devlet aygıtına "demokratik" sıfatını eklemek değildir, potansiyel anlamda reformcu ve biçimsel bir işlemden bambaşka bir şeydir, var olan devlet aygıtlarını yapıları, pratikleri ve ideolojileri içinde devrime uğratmaktır, bazı aygıtla-

rı lağvetmek, bazı yeni aygıtlar yaratmaktır, baskıcı, siyasal ve ideolojik aygıtlar arasındaki işbölümü biçimlerini dönüşüme uğratmaktır, bu aygıtların çalışma yöntemlerini ve pratiklerine egemen olan burjuva ideolojiyi devrime uğratmaktır, "devletin yıkılmaya yüz tutmasını", yani kitle örgütlerinin eline geçmesini hazırlamak için yeni, proleter bir ideoloji temelinde kitlelerin inisiyatiflerinden kalkarak, kitlelerle yeni ilişkiler kurmalarını sağlamaktır.

Bu zorunluluk, marksist devlet kuramından kaynaklanır. Marx için devlet aygıtları yansız araçlar değil, tam anlamıyla bir sınıfın, egemen sınıfın baskıcı ve ideolojik, organik aygıtlarıdır. İşçi sınıfı ve müttefiklerinin egemenliğini sağlamak ve daha uzun vadede devletin "yıkılmaya yüz tutmasını" hazırlamak için, var olan devler aygıtlarına saldırmaktan kaçınılamaz. Devletin "yıkılmasıdır" bu. Yok eğer bu yapılmazsa, yeni egemen sınıf zafer kazandığı halde yenik düşebilir ya da komünizme geçmeye yönelik her türlü ciddi perspektiften vazgeçip yerinde tepinmek ve kazanımları içinde batağa saplanmak zorunda kalabilir.

Devletin "yıkılmadığı", dolayısıyla "yıkılmaya yüz tutmadığı" örnekler görmek istenirse, sosyalist ülkelerden yana bakmak ve bundan ne gibi sonuçlar çıktığına bakmak yeter. Sovyet yöneticiler şu açıklamada bulunuyorlar: "Bizde devletin yıkılmaya yüz tutması, sağlamlaşmasından geçiyor..."

Lenin'in söylediği gibi, devlet sorununun güç, hatta çok güç olduğu, somut ve tarihsel araştırmalar gerektirdiği, derin kuramsal düşüncelere layık olduğu, gerçektir. Proletar-

ya diktatörlüğünün gerekli ögelerinden biri tarafından bizlere bildirilen gerçek ve kaçınılmaz bir sorundur bu. Israr ediyorum: Yalnız burjuva devlet sorunu değil, devrimci devlet sorunu da sözkonusudur, çünkü devrimci devlet de baskıcıdır. Bizleri bunu düşünmek zorunda bırakması ise XXII. Kongre'nin tartışılmaz yararlarından biridir.

Ancak, XXII. Kongre'nin açıkça belli olan siyasal nedenlerden dolayı, ama hiçbir ciddi kuramsal neden olmaksızın proletarya diktatörlüğü kavramını, yani proletarya ve müttefiklerinin "egemen sınıf olarak dikilmek" için (*Manifesto*) burjuva devlet aygıtının hakkından gelmek, yani devrime uğratmak zorunda olduklarını, miras aldıkları burjuva devletin tözüne saldırmak zorunda olduklarını söyleyen basit ve apaçık düşünceyi terk etmekle, devletin "yıkılmaya yüz tutmasını" ve "yıkılmasını", genel anlamda demokrasinin büründüğü hukuki biçim, gerçekte bir hukuk sorunu olmayıp sınıf sorunu olan devlet ve aygıtları sorununu, bu son derece göz korkutucu sorunları yalnızca ele alıp çözüme kavuşturmaya değil, doğru biçimde ortaya koymaya bile yetebilecekmiş gibi, belirsiz ve tatlılaştırılmış "devletin demokratikleşmesi" dışında düşünme olanağından da yoksun bırakmıştı kendini.

Altıncı İnisiyatif

Bu inisiyatifin XXII. Kongre mantığının öngörülebilir sonuçlarında ya da XXII. Kongre'de gizil olarak yeraldığı söylenebilir mi? Ne olursa olsun, burada tüm komünistleri ve işçi hareketini ilgilendiren, bizim sınırlarımızı aşan tarihsel bir deneyim alanında bulunmaktayız.

XXII. Kongre dışarısı sözkonusu olduğunda özgürlükten dem vuruyor, ama içerisi konusunda tek kelime etmiyor, işte komünistlerin bu çelişkiyi ciddiye almaları gerektiğinden söz etmiştim.

Demek ki, militanların parti içindeki özgürlüğünü ve partinin işleyişini yöneten demokratik merkeziyetçilik sorununu ele almak gerekiyor.

G. Marchais parti içinde değişiklikten yana bir irade bulunduğundan ısrarla söz etti. XXII. Kongre'nin benimsedi-

ği yeni çizginin parti içi yaşam, komünistlerin kendilerini dile getirme biçimleri ve özgürlükleri, dolayısıyla günümüzdeki demokratik merkeziyetçilik anlayışı ve uygulamaları üstünde de yansımaları olacaktır. Çok iyi bilinen bir geçmişten çıkmak ve yeni mücadelelere girmek için, bu uygulamaların bazılarının değiştirilmesi gerektiği açıktır.

Partinin, militanlarının ve yöneticilerinin kararları konusunda önceden konuşmak bana düşmez. Hiç de basit olmayan bir soruna ilişkin bazı uyarılarda bulunmaya yeltendim yalnızca.

Demokratik merkeziyetçilik neyi karşılıyor? Burjuva sınıf mücadelesine zaferle karşılık vermek amacıyla partinin düşünce ve eylem birliğini en iyi biçimde sağlamak olan siyasal açıdan yaşamsal gerekliği karşılıyor.

Kendi sınıf mücadelesini sürdürmek için burjuvazinin elinde güç olarak bütün sömürü, devlet ve aygıtları sistemi var. İşçi sınıfının elindeyse, düşünce ve eylem birliği içinde birbirine kenetlenmiş devrimci irade, kuram ve özgür mücadele örgütü var yalnız. Demokratik merkeziyetçiliğin amacı, işte bu kılgısal ve ideolojik birliği sağlamaktır. İşleyişi basittir: Alınacak kararlar parti örgütünün her düzeyinde (hücre, sonra bölge, sonra federasyon ve de kongre), tüzük uyarınca özgürce tartışılır, demokratik olarak kabul edilir. Bu kararlar parti kongresi tarafından oylanıp kesinleştirildikten sonra, eylem içinde bulunan tüm militanlar için zorunlu hal alır. Her militan, bu disiplini kabul etmesi koşuluyla, kendi görüşüne sahip çıkabilir.

İlkece her şey son derece açık demek ki: Hatta son derece duru diyeceğim. Ne var ki, iş yaşanan olaylara geldiğinde her şey son derece karmaşıklaşıyor.

Her şeyden önce, bu ilke (demokratik merkeziyetçilik) partinin birliğini değil varoluşunu ilgilendiren başka bir ilkeden ayrılamaz. Nasıl ki birlik "kendi başına bir erek" değilse, parti de "kendi başına bir erek" değildir. Varoluşu yaşamsal öneme sahipse, işçi sınıfının mücadelesi için işçi sınıfına öncü örgüt olarak hizmet için, yaşamsal öneme sahiptir. Demek ki, işçi sınıfının mücadelesi, daha geniş kapsamlı olarak da halk ve işçi sınıfının mücadelesi açısından anlam taşır yalnızca. Lenin'in ünlü sözü de buradan çıkar işte: Parti, bir adım, ama yalnızca bir adım ilerde olmalıdır.

Ne var ki, partinin kitlelerin bir adım, ama yalnız bir adım önünde olabilmesi için, kitlelere derinden bağlı olması, özlemlerine, çelişkilerine, işçi sınıfında ve de onun mücadelesine katılan bütün toplumsal katmanlarda yeni ve önemli olup biten her şeye dikkat etmesi gerekir. Duyabilecek ve anlayabilecek durumda olması gerekir. Partinin inisiyatif alıp öncü rolünü yerine getirebilmesi, işte ancak bu koşulda olanak kazanır: Bu koşulu yerine getirdiğinde, gecikmez, her defa yeniden eylemez, mücadelelerin üstünde gezinip durmaz.

Bu somut zorunluluk, her an, üstlenilmezse demokratik merkeziyetçilik sorunu biçimselleşebilir. Bu durumda, partinin iç birliğini, bazı "içsel açıdan" doyurucu biçimlerde sağlayan önlem ve uygulamalardan bazıları, partinin işçi ve

halk kitlelerinin sınıf mücadelesi içindeki öncü işlevini engelleyebilir. Çünkü, partinin iç birliğinin tek bir varoluş nedeni vardır ki, o da şudur: Özünde bir tek parti dışında, geniş kitlelerde gerçekleşen halkın ve işçi sınıfının sınıf mücadelesine hizmet etmektir.

İşte, işler de tam bu noktada karmaşıklaşır ve siyasal açıdan ele alınmayı gerektirir: Parti tüzüğünde yazılı olanlara harfi harfine uyarak değil yalnız, bir tek partinin iç birliği açısından değil yalnız, ama partinin öncü rolü açısından da, yani partinin izlediği siyasetle geniş kitleler arasındaki ilişki açısından da ele almak gerekir.

Örneğin, kongreye gidecek delegelerin seçimi sorunu. Delegelerin çoğunluk oylarıyla seçildikleri söylenebilir, ancak bu seçim, üç turlu bir seçimdir! (hücre-bölge, bölge-federasyon, federasyon-kongre) ve de "kendi içinde" pek de "demokratik" değildir; bu seçim, kongrenin tam üyeli oturumlarında olabilecek tüm farkları ortadan kaldırır, çünkü sözkonusu oturumlarda gerçekte oybirliğiyle ("kendi içinde" ille de kötü bir şey değil bu), ama tartışılmadan karar alınır. G. Marchais kendisiyle televizyonda yapılan ve proletarya diktatörlüğünün terk edildiğini açıkladığı görüşmede, XXII. Kongre'nin "capcanlı" olmasını ve "gerçek bir tartışma" yapılmasını istediğini söylemişti. G. Marchais kongrenin nihai oturumlarından söz ediyordu elbette, çünkü herkesin bildiği gibi, hücrelerde, bölgelerde ve federasyonların pekçoğunda canlı tartışmalar yapılır yalnız. Ne var ki, partinin yapısı, parti içi yaşam sürecini denetleyen aygıtı,

bu aygıtın ve de militanların edindikleri alışkanlıklar, aşamalı elemeye dayanan bu seçim biçimi gözönüne alındığında, parti genel sekreterinin dileği dilek olmaktan öteye geçemezdi zaten. XXII. Kongre'de gerçek bir tartışma olmadı: Ayrıntılar değiştirildi, konuşmacılar da sonuç belgesini imzalamaktan başka bir şey yapmadılar.

Delegelerin nasıl seçileceği sorunu (kolayca iyileştirilebilir) belirleyici değildir. Ancak bu sorunun var olması, "doğal biçimde" işleyen belirli bir elek sisteminin var olduğunun belirtisi olabilir. Üstelik bu elek sisteminin bir tek delege ve sorumlu seçimlerinde kullanılmadığından da kuşkulanılabilir: Üstelik bir tek aşağıdan yukarıya doğru değil (hemen akla gelen bir şey bu zaten), gerektiğinde, yukardan aşağıya doğru da kullanılır. Bu çifte elek sistemi olmaksızın, nasıl olur da G. Marchais'nin herkesin önünde açıkladığı dileği gerçekleşmez?

Kişisel olarak ben, (önemli olmakla birlikte, ikincil) biçime ilişkin düşüncelere takılıp kalmayacağım. Çünkü demokratik merkeziyetçilik sorunu, hukuki bir soruna indirgenemez: Her şeyden önce siyasal ve kuramsal bir sorundur bu, aynı zamanda da tarihsel bir sorundur.

İşçi hareketinin, hatta komünist hareketin sınıf mücadelesi örgütleri tarihinin çok hareketli olduğunu biliyoruz: Bu tarih yalnız örgütlerarası çatışmaların değil, bölünmelerin de damgasını taşır, örgütlerin içlerinde ise, fraksiyonların ortaya çıkmasının, değişik eğilimler arasında çoklukla şiddetli mücadeleler yaşanmasının izlerini taşır. Her defasında

da, örgütlenme biçimleri sorunu şu ya da bu derecede, bazen de doğrudan doğruya dahil oluyordu mücadelelere.

Lenin demokratik merkeziyetçiliği devrimci partiye en uygun örgütlenme biçimi olarak tanıtmıştı. Demokratik merkeziyetçiliği "bürokratik merkeziyetçiliğin" karşısına diken Gramsci ise, demokratik merkeziyetçiliğin "plastik bir düşünce" olduğunu söylüyordu: Böylece bu düşüncenin değişmez olmadığını, değişik biçimlere bürünebileceğini vurguluyordu. Lenin'in fraksiyonlara karşı olduğunu, kendisinin de örgütlenmiş eğilimlerin var olduğu bir partide mücadele etmek zorunda kaldığını bilmek gerekir. Fraksiyon diyeceğiz, eğilim değil, tamam mı?

Ciddi olmak istiyorsak, önce kullanılan terimlere kesinlik kazandırmamız gerekir.

Yaşam dolu her Komünist Parti'de, yani bir tek birleşik değil, kitlelere gerçekten açık her Komünist Parti'de, farklı görüşler, hatta görüş ayrılıkları, hatta çelişkiler vardır zorunlu olarak, içinde bulunulan âna ve güncel sorunlara bağlı olarak değişiklik gösteren akımlar, hatta eğilimler vardır. Neden? Bu durum parti üyelerinin toplumsal kökeninin çeşitliliğine, kitlelerle kurdukları ilişkinin doğasına, ideolojik mücadelenin yansılarına ve de elbette ki gündemdeki siyasal sorunların karmaşıklığına bağlıdır. Şu ya da bu komşu Komünist Parti'de, yöneticiler, karara varmadan önce, izlenecek siyaset konusunda, birbirinden farklı, bazen de ayrı yöndeki görüşlerini merkez komite oturumlarında, herkesin gözü önünde karşı karşıya getirirler. Yaşam

dolu olan bir parti, bu farklılıklardan korkmak bir yana, farklı görüşlerin dile getirilmesi ve tartışılmasının ortaklaşa alınan kararlara derin bir anlam katacağına inanır. Bu durumda oybirliği tam anlamıyla gerçekleşmiş olur; yapılan tüm tartışma nedeniyle zenginleşmiş olduğu için, parti de bundan güç kazanmış olur.

Ancak, bu farklar, vb. ile hukuki anlamda tanınmış, istikrarlı, özerk, dolayısıyla örgütlü durumda bulunan eğilimlerse başka başka şeylerdir.

Gerçek şu ki, örgütlü eğilimler Lenin'in Bolşevik partisinde de var olmuştu.

Ciddi olmak istiyorsak, günümüzün Fransız partisinden söz etmemiz gerekir.

Fransız partisinde örgütlü eğilimleri tanımanın sözkonusu bile olmadığı kanısındayım. Böyle gerektiği için demiyorum bunu. Nereden geldiğimizi, nereye gitmek istediğimizi bilmemiz gerekir. Günümüzde partinin başka bir şey beklediği ve de bunda haklı olduğu kanısındayım.

Komünistler örgütlü eğilimlerin var olmasının partinin birliği, dolayısıyla varoluşu ve etkililiği açısından tehdit niteliği taşıdığını biliyor ya da seziyorlar. Sahip olunan görüşlerin bu biçimde gösterilmesinin ne amaçlarına ne de mücadele koşullarına tam olarak denk düşmediğini biliyor ya da seziyorlar.

Bunun iki nedeni var. İlk baştaki neden, Komünist Parti'nin herhangi bir görüşe sahip bireyler ve bunların seçimdeki "bileşkeleri"nden oluşmamasıdır. Bambaşka biçimde

üye toplar ve bambaşka biçimde yaşar: Halk ve işçi kitlelerinin sınıf mücadelesi ve marksist kuram temelinde (bu ikisinin tarihsel öneme sahip "kaynaşması"nın biçimlerinden biridir). İkinci nedense, partinin amacının kendi içinde görüşlerin dile getirilmesini sağlamak değil, halk ve işç. kitlelerin sınıf mücadelesine devrimci bir örgüt kazandırmak için, tüm emekçileri, işçileri ve aydınları, en bilinçlilerini, ortak bir güç ve irade çerçevesinde birleştirmek olmasıdır.

Günümüzde parti başka bir şey bekliyor ve de bunda haklı. Tanınmış ve örgütlenmiş eğilimler reddediliyorsa, bu siyasal uygulamanın berisine, daha az özgürlüğe ya da parti içindeki her tür özgürlüğün ezilmesine ("stalincilik" ya da çeşitlenmelerinde olduğu gibi) geri düşmek için değil, daha ötesine, daha fazla özgürlüğe gitmek için reddediliyor. Yoksa "sırf özgürlük olsun diye özgürlük" zevki için değil, işçi sınıfı öncüsünün siyasal pratiğinin gereklerini daha iyi karşılayabilmek için, halk kitlelerinin özlemleriyle daha derin ve daha sıkı bir ilişki kurmak için, geleceğin sert mücadelelerine daha iyi hazırlanmak için.

Örgütlü eğilimler olmasın, ama kongre dönemlerine göre ayarlanmamış gerçek tartışmalar, kongreler ve ortaya getirilen sorunlara göre sürüp gitsin. Örgütlü eğilimler olmasın, ama "bürokratik merkeziyetçilik" de olmasın, kesin bir dille söyleyelim, "çifte elek sistemi" olmasın, aygıtın (hiçbir parti aygıtsız olamaz) bir kesimine militanların yerine düşünmeye yarayacak siyasal (sorumluluklar) ve maddi (okullar, dergiler, basın) olanakları sağlayan ve de herhan-

gi bir alanda, herhangi bir sorun konusunda keyfi bir kararı zorla kabul ettirmek olanağı veren şu "işbölümü" olmasın. "Keyfi" sözcüğünü burada hukuki olduğu kadar siyasal anlamında da kullanıyorum: Gerçek olanak ve gereklerin berisinde saptanan ve şu ya da bu ölçüde dolaysız etkileriyle, partinin şu ya da bu alandaki etki ve yayılımının ya da mücadelesinin gelişimini durdurabilen bir karar. Maurice-Thorez partiyi Barbé-Celor dönemi otoritarizmi zamanında edindiği "alışkanlıklardan" kurtarmak için "Açın ağzınızı", "partide manken istemiyoruz" diyordu. G. Marchais başka bir dönemin alışkanlıklarından çıkma çağrısında bulunurken, "Komünistler kafalarını çalıştırmak zorundalar" dedi.

Bu çağrılar ciddiye alınmalı. Çünkü şunu bilmek gerekiyor: Aygıtın bir bölümü (aydınlığa kavuşturulması gereken mekanizmalarla) "doğalmış" gibi, militanların yerine düşünme eğilimi gösterirse, militanlar "kafalarını çalıştırmak"tan, "kendi başlarına düşünmek"ten (Marx), "ağızlarını açmak"tan vazgeçerek, yani aygıta ya da parti yönetimine, güvenerek de olsa, kendilerinin yerine düşünme işini açığa vurmadan terk ederek, bu son derece gerçek eğilimin güçlenmesine katkıda bulunabilirler.

Günümüzde partide yeni anlatım, iletişim, bilgilendirme, deneyimlerin paylaşılması, tartışma biçimlerine yönelik yeni beklentiler olduğu, bu konularda yeni gerekler bulunduğu açıktır.

Parti geniş biçimde dışarı açıldığında, halkın birliğini güçlendirmek için, komünist olmayanlarla yeni görüş alış

verişi ve tartışma biçimleri uygulamaya başladığında, bu gereklilik parti içinde daha da güçlü olarak hissettirir kendini. Daha çok haber (örneğin, partinin gerçek işleyişi, çeşitli parti kuruluşları, bunların uygulamaları konusunda) daha iyi somut analiz, daha iyi bir bası (bu konuda bir kıpırdanma var gibi), şu ya da bu inceleme-araştırma kuruluşuna hapsedilmiş, hücreler bölünmüşlüğü içine kapatılmış ya da herhangi bir derginin çekmecelerine tıkılmış olmak yerine belirli sonuçları olan, gerçek bir söz özgürlüğü.

Kısacası, militanları tarafından gerçekten bilinen bir parti, militanların birbirlerini daha iyi tanıdıkları bir parti, miyadı dolmuş ürkek ve taraflı denetimlerden kurtulmuş, kendi konusunda daha gözüpek bir parti, halk kitlelerine dikkat eden, dışarı daha çok açılmak için içeride daha özgür olan bir parti.

Kısa birer belirti bütün bunlar. Ancak içinde bulunduğumuz durumda, partide yaşanan demokratik merkeziyetçilik biçimleri ve uygulamaları konusunda gene de bir tartışma başlatılabilir; bu tartışmanın amacı da, parti içindeki demokratik merkeziyetçiliğin biçimleri ve uygulamalarının iyileştirilmesi, yani değiştirilmesidir. Hedef ise, sınıf mücadelesi ve marksist kuramın birliği çerçevesinde, eğilimlerden kaçınarak, daha iyi bir bilgi akışı sağlayan, belirli sonuçlara ulaşan, akademik olmayan, daha geniş gerçek tartışmalara olanak veren yeni somut biçimlerin araştırılması ve tanımlanmasıdır.

Bu önlemler birbirinden farklı, hatta aralarında sorunlar

ve de çelişkiler var, deniyor, ne olmuş ki? Ses çıkartmadan kuluçkaya yatmak yerine, her şeyin açıkça söylenmesi çok daha iyidir. Böyle bir şeyden militanların tümü de haber ve deneyim açısından kazançlı çıkacak, parti de halkın ve işçi sınıfının mücadelesine daha iyi hizmet edebilmesini sağlayacak daha köklü bir birlik edinecektir.

Çünkü, bir kez daha yinelemekte yarar var, partinin iç birliği, partinin halk kitleleriyle kesin birliğini sağlamadıkça gerçekten güçlü olamaz.

Parti bu sorunu, çoklukla bir tek zamanında ve dürüstçe göğüslenmediği için nazikleşen sorunlardan kaçınmadan, marksist terimlerle ortaya koyar ve göğüslerse, işte o zaman, sınıf mücadelesinin bugünkü durumu ve halkın başlattığı o müthiş hareketin parti içinde gerekli kıldığı zorunlu değişime kendi payına düşen katkıyı yapmış olacaktır.

İşte, o zaman da XXII. Kongre'nin partisi olacaktır.

İkinci Kitap:

KOMÜNİST PARTİDE NEYİN DEĞİŞMESİ GEREKİR

Okura

Okuyacağınız metin, yönetim serbest tartışma kürsüsü açılmasını yasakladığı için, *L'Humanité*'ye önerilmesi olanaksızlaşan dört tane yazının, birkaç yerinin değiştirilmesiyle ortaya çıkmıştır. Sözkonusu yazılar 24 ve 27 Nisan 1978 tarihleri arasında *Le Monde*'da yayınlanmıştı.

26, 27 ve 28 Nisan günlerinde, merkez komite 19 Mart tarihinde duyurulduğu üzere, Solun Birliğinin yaşadığı bozgunun nedenlerini, partinin rolünü ve gelecekte izlenecek siyaseti analiz etmek amacıyla tam üyeli oturumlar yapmıştı.

28 Nisan günü *L'Humanité*, hiçbir yorum yapmadan, G. Marchais'nin, 27 Nisanda, yani tartışmaların son bulmasından 24 saat önce, oybirliğiyle kabul edildiğini bildirdiği giriş nitelikli raporunu yayımladı. Merkez komitede yapılan

tartışmalar konusunda, parti basını merkez komitenin G. Marchais'nin raporuna hiçbir şey eklemeyen çok kısa nihai açıklaması dışında, *hiçbir bilgi* vermedi. Oysa, tartışmalar süresince (ancak parti içinde ve de merkez komiteden önce) "çok sayıda sorunun gündeme getirildiğini" G. Marchais'nin kendisi de kabul etmişti; sunduğu raporda, halk kitlelerinin kendi çıkarlarının bilincine varmada yaşadıkları güçlükleri partinin azımsadığına değindiği gibi, XXII. Kongre'nin henüz çok yeni olduğuna, bu nedenle beklenilen yararın daha elde edilemeyeceğine de değinir. Suskunlukla geçiştirilen bütün öteki şeyler bir kenara bırakılsa bile, bir tek bu belirtileri bile ele alıp tartışması gerekirdi merkez komitenin; bunu yapmamazlık etmediği de kesin. Ağır sorunlar gündemde olduğu için, merkez komitedeki tartışmaların eksiksiz biçimde yayımlanması (tüzüğün hiçbir maddesine ters düşmeyen bir istek) sayesinde partinin aydınlatılmasını isteyen yoldaşlara, yönetim Prens'e layık biçimde cevap verdi: *Ne* tutanakların tamamını (pek ender bir durum zaten) *ne* geniş kapsamlı bir tutanak, *hatta ne de* tartışmaların ve başlıca müdahalelerin özetini (çoklukla yapıldığı üzere) bile yayımlamadı. Böylece merkez komitenin resmi suskunluğu, Nisan 78'de, parti yönetimi tarafından hükümet etme kuralı olarak açıkça benimsendi.

Tanımadığı kişilere yüklediği niyetler konusunda epey çenebaz olan G. Marchais'nin merkez komite tartışmalarının tam olarak yayınlanması isteği konusunda tek bir söz bile etmemesi dikkat çekicidir. Hayali itirazlara ilişkin ne-

denleri temcit pilavı gibi ısıta ısıta önümüze sürmekte usta olduğu halde bu isteğe karşılık verecek tek bir söz bile bulamadı. Karşılık olarak sustu, hiçbir açıklama yapmadı.

Bu koşullarda, yöneticilerinin onlar tarafından "seçildiği" ve de onları "gizli oyla" özgürce seçtikleri durmadan hatırlatılan komünistler, yöneticilerinin merkez komiteye hangi gözlemleri sunduklarını, kendi kendilerine hangi soruları yönelttiklerini, hangi konumları savunduklarını asla bilemeyecekler. Merkez komite *kurumsal bir alışkanlık uyarınca* oybirliğiyle karar aldığı için oylarının ne olduğunu biliyorlar elbette ki. Ancak, kendi yöneticileri tarafından yapılan müdahaleler konusunda, her yurttaşın kendi vekilinin Millet Meclisi'nde hangi tavırları savunduğunu öğrenmek için başvurabileceği (*Resmi Gazete*) analitik tutanak benzeri bir kaynağa asla sahip olamayacaklardır.

Tartışmalar gizli tutulur. İdari sır.

Tartışmaların yayınlanmasında sınıfsal düşmanın işine yarayabilecek herhangi bir şey olabilir mi? Böyle bir şey varsa, söyleyin o zaman, hem de açıkça söyleyin. Yoksa, bu *olağanüstü güvenlik önleminin* daha başka tehlikelere karşı ihtiyatlı davranmak için alındığını düşüneceğiz: Militanların kendi deneyimlerini, bu deneyimlerin kendi "seçtikleri" tarafından tasarımlanmasıyla karşılaştırmaları "tehlikesi"; taban ile yönetim arasındaki mesafe ve yönetimin inatla bu mesafeyi koruyup sürdürme isteği konusunda, parçaları birleştire birleştire, kesin ve çürütülmesi olanaksız bir fikir edinmeleri "tehlikesi"; yönetimin bu uygulamasının

tuhaf nedenleri konusunda kendi kendilerine sorular yöneltmeleri tehlikesi.

Tartışmalar gizli tutulur. İdari sır.

Bu önemli oturum nedeniyle merkez komite üyelerinin, oturumdan önce, tabandaki "seçmenleri"nin görüşlerini öğrenmek amacıyla hücrelere varıncaya dek "tabana inmelerini" isteyen komünist militanlar, merkez komite üyelerinin, yönetimin araya girmesi sonunda, *hem* onlardan bilgi toplamayı *hem de* merkez komite oturumunda yaptıkları müdahaleler konusunda onları bilgilendirmeyi reddettiler.

Görünüşe bakılırsa, merkez komite üyelerinden birinin komünist militanların görüşü konusunda fikir edinmesinin en iyi yolu, gidip hücrelerinde kendileriyle görüşmek değil de, federasyon sekreterleri tarafından "filtre edilmiş" (federasyon sekreterleri yürüttükleri ve yönettikleri siyasette hem taraf hem de yargıç oldukları için "filtre edilmiş" diyorum) raporlar, (federasyon sekreterlerinden yalnız üç-dört tanesi tartışmalardan edindikleri izlenimleri *L'Humanité*'de yayınlamıştı) ve inandıkları görüşleri gene aynı gazetede sergilemek için kuşkusuz kendilerine özgü nedenleri olan birkaç yöneticinin yazılarıyla yetinmektir. Görünüşe bakılırsa, merkez komite üyelerinden birinin, "seçmenleri"ni onların görüş ve sorularından neleri aktardığı konusunda bilgilendirmesinin en iyi yolu, yayınlanmış biricik belgeyi, yani G. Marchais'nin raporunu yorumlamak ve savunmaktır; kısacası, bir merkez komite üyesinin yaptığı müdahaleler konusunda "seçmenleri"ni bilgilendirmesinin en iyi yo-

lu, her şeyi topluca suskunluğa boğmaktır. Parti yönetimini her şeyi ve de her fırsatta söylemeye zorlamak sözkonusu değildir. Ama burdan başlayıp da suskunluğu, hiçbir gizli yanı olmayan önemli bir merkez komite tartışmalarına kadar yaymak, kollektif yönetim konusunda tuhaf bir fikir edinmemize yolaçar: Susarak suç ortaklığını genelleştirmek.

Merkez komite "tartışmalarının" alışılageldiği üzere militanlara açıklanması ilginç olacaktır. Görünüşe bakılırsa, yönetim işin kaçamak yolunu bulmuş bile. Bazı federasyonlarda bütün militanlara yönelik "merkez komite çalışmalarının inceleneceği günler" düzenleniyorsa da (iyice temkinli davranıp bu çalışma günleri öncesinde federasyon yöneticileri için "staj" da düzenleniyor), bu çalışmalara pek çok federasyonda, yerleşik geleneğe ters düşerek, bütün militanlar değil de, bölge komiteleri üyeleri temelinde sorumlular çağırılıyor yalnız. "Sorumluları" bütün haklara sahip militan, ötekileri de yarım yevmiyeli militan haline getiren bu seçim nasıl doğrulanabilir? Yönetim hangi hakla "630.000 üyeli" partiyi layık olanlar ve olmayanlar diye bölebiliyor ki? Bu ayırımı açıklamakta epey zorlanacak.

Ne olursa olsun, şu ya da bu ölçüde demokratik şu ya da bu ölçüde seçmeci biçimlere bürünse bile, bu toplantıların kaderi daha önceden bellidir zaten. Toplantıya katılan yöneticilerden merkez komite *tartışmalarının* içeriği konusunda en ufak bir bilgi bile beklemeksizin, bir tek G. Marchais'nin raporu "incelenecek"tir. Peki, bu resmi sus-

kunluk temelinde ne tartışabileceğiz ki? G. Marchais şöyle der: "Bazılarının (bunların kim olduğunu söylemez) dediğine bakılırsa, bu tartışma demokratik değilmiş, çünkü "kanalize edilmiş", "hapsedilmiş", "çerçevesi belli olmuştu", "boğulmuştu", "parçalanmıştı". Gülünç nedenlerle reddetmek için olsa bile *L'Humanité'de hakikati yayınlamış olduğunuz için* teşekkür ederiz. Evet, tartışmanın "çerçevesi daha başlamadan belli olmuştu": Politbüronun 20 Mart tarihli öncülü olmayan sonuçlarıyla "çerçevesi belli olmuştu tartışmanın"; G. Marchais'nin raporu da bu sonuçları en ufak bir analiz bile eklemeden olduğu gibi devralır. "İnceleme günleri" yönetim açısından tek bir anlam taşır: Militanlar bu programı alt üst etmedikçe ve de kendi inisiyatifleriyle programda yeralmayan sorunları tartışmadıkça, G. Marchais'nin raporunu "incelemek", *bitmiş bir tartışmanın* sonuçlarını "incelemek"tir, dolayısıyla tartışmanın bittiğini ve de artık kendimize yöneltmemiz gereken biricik sorunun geleceğe ilişkin olması, yani *ya şimdi?* sorusu olması gerektiği düşüncesini "benimsememizdir". Merkez komite tartışmalarına ilişkin hiçbir şey yayınlanmamışken, yukarılardan bir yerden tartışmanın sonuçlandığını açıklamak, tartışmanın bittiğinin bilincine varmayı "inceleme günleri"nin amacı kılmak, tartışmayı "kanalize etmek" değilse, daha da kötüsüdür: Her türlü tartışmayı *kesmek* ve dünyayla da sözcüklerle de alay etmek demektir.

Ve de her şeyin temelinde G. Marchais'nin raporu olduğuna göre, okur da verdiği söylevin içeriğini değerlendirebi-

leceği gibi, "oybirliğiyle alınan karara boyun eğişini", en canalıcı sorunlar konusundaki yarı saydam suskunluğunu, siyasal ve kuramsal önvarsayımlarını da değerlendirebilecek, rahatsızlık veren itirazları başından def etmek için kullandığı hayali itirazları çürütme yöntemlerini de görebilecektir.

Partinin yapısı ve işleyişine özgü şu noktayı anımsatmanın zamanı olmadığını düşünmüştüm: Yöneticilerin en rağbet ettiği *çürütme* yolu. XXII. Kongre toplandığına göre, yönetimin de bu çürütme yönteminden vazgeçeceği umulabilirdi.

Bazı aydınların (aydınları kendi aralarında bölmek ve öteki emekçilerle onları karşı karşıya getirmek için) "masalarına oturmuş" "tek başlarına konuşmaktan" başka bir şey yapmamakla (oysa, tek başına konuşmak ve masa başında oturmak konusunda yönetimin kimseden öğreneceği hiçbir şey yok zaten) suçlanacakları, son derece bayağı bir demagojiye başvurup laflarının ağızlarına tıkılacağı öngörülmeliydi elbette ki. Bunu da yaptılar! Hem de o güne kadar görülmedik kabalıkta bir kanıt ileri sürdüler: *Gelir farkına* dayandılar bunun için. Yönetim bu kanıtı Fransa Halkının Birliği'ne uygulasa epey keyif alırdı, biz de işimizi sağlama almış olurduk.

Ama, yönetimin kuramsal ve tumturaklı bir *karışım* oluşturmaya yönelik o eski yordamdan vazgeçeceği umulabilirdi gene de; bilindiği gibi, stalinci partilerin suçluları suçlu saydırma ve hakikati çürütme "sanatı"na yaptıkları büyük (ve biricik) katkı buydu. Makam değiştirmek gerekir. G. Marchais'nin raporunu okursanız, gayet güzel üç

ayrı karışım örneği görürsünüz hemen.

1. En başta, '72'den beri, ama özellikle de, '77 Eylül ayından itibaren yönetimin izlediği siyasete, özellikle de yönetimin bu siyaseti doğrulamak için öne sürdüğü "nedenlere" pek çok komünistin, yapıcı bir anlayışla yönelttiği gerçek soruların, gerçek itirazların, gerçek eleştirilerin hiçbirini hesaba katmıyor.

Oysa, G. Marchais kendisine yapılan bir itirazdan dem vurduğu her defasında (ve de durmadan geri döner buna hep) izlediği yordam karşısında şaşırıp kalırız. İtirazın hep tekil ya da çoğul ama kimliği bilinmeyen birinden kaynaklandığını ileri sürer, isim vermez, ne yer ne de tarih verir "bazıları... insanlar... birkaç kişi... başka biri... bazı yoldaşlar... bir at sineği..." türü şeyler söyler (peki, ama *kim* söyledi ki bunu? Ve de nerde, ne zaman?): İddia etmek gerek: Hayaletleri iş başına çağıran bu kimlik belirtmezlik, aktarılan "sözlerin" *gerçek olup olmadığını anlamayı olanaksız kılar*. Aynı kimlik belirtmezlik, düşündüklerinin altına kendi isimlerini ve partideki görevlerini yazan ama görüşleri yönetim tarafından yayınlanmayan bütün yoldaşlarımıza hakaret etmek demektir. Ancak bu kimlik belirtmezlik bir yandan da son derece kullanışlıdır, çünkü G. Marchais biraz dürüst olup kesin isim verse ve kesin sözlerden dem vursa, hayaletlere atfettiği düşünceler ile komünistler tarafından gerçekten kaleme alınmış ve imzalanmış metinlerle karşılaştırabilir, yaptığı değerlendirmeler konusunda yargıda bulunabilirdik.

Oysa, G. Marchais herhangi bir düşünce ya da bir itirazdan söz ettiğinde, birkaç istisna dışında, bu bir komünist için o kadar akla gelmez ve saçma bir itirazdır ki, insan hangi çöp tenekesini karıştırıp bunu bulduğuna şaşar; bir başka olasılık ise, girişeceği kanıtlama için sipariş üzerine icat etmiş olmasıdır elbette. Örnek: Partinin "herkesin ortasında" tartışması gereği, partide ve parti basınında "ne olursa olsun her şeyin devamlı tartışılması" gereği, partinin "bir tartışma kulübü" olması gereği, her komünistin bildiği gibi partinin asla vazgeçemeyeceği daimi üyelere "saldırılması" gerektiği, "komünist olmaktan vazgeçmek" gerektiği, vb.

G. Marchais partiyi "lağvedilmekle" tehdit edebilecek bir "küçük-burjuva anarşizmi" tehlikesine dur diyebilmek için bu yola başvurduğunda, önce böylesi bir tehdidin siyasal açıdan hayal ürünü olarak varlığı sorununu gündeme getirir. Belki de bambaşka bir şeye değiniyordur: Solun yaşadığı bozgun sonrasında, *işçi sınıfının* anarko-sendikalist geleneğinin damgasını taşıyan bölgelerde anarşist refleksin yeniden etkinleştirilmesi.

Ne var ki, bu kadar aşağılık ve bu kadar bayağı bir itirazı kendi lehine tanıklık etmeye çağırdığı her defasında, G. Marchais ciddi itirazlardan tek kelime etmediği için, *karışım mekanizması işlemeye başlar:* Ciddi itirazlarla bayağı itirazlar karışım haline getirilir, ciddi düşünceler ileri sürenlerin itibarını ayaklar altına almak amacıyla, hayali bir itiraz, hem de nasıl kolay! reddedilir. 19 Martta yaşanan bozgundan sonra, parti basınında bir serbest tartışma kür-

süsünün açılması yolundaki isteklerinin altına imzalarını atan komünistlerin bu kürsüde "her şeyden ve de hiçbir şeyden" söz edilmeyeceğini beklediklerini söylemeye kim cüret edebilir? Bunu söylemek onlara hakaret etmektir. Ancak, ileri sürdükleri düşüncelere hiçbir şey söylemeyerek, yani bu suskunluğa sığınarak hakaret ediliyor onlara. Gerçek itirazlar asla aktarılmıyor, asla belirtilmiyor. Genel sekreterin, ne olup bittiği asla bilinmeyen bir tartışma sonunda oybirliğiyle kabul edilen raporunda dile gelen siyasal ve ideolojik *sindirme* sisteminde, sözkonusu itirazlar gözden düşürülür, aşağılanır, mahkum edilir; bu da, sadık, güven duyan ama bilgilendirilmemiş yoldaşlara gerçek itirazlar olarak "gösterilen" bayağı itirazlar ile yapılır.

Partinin birliği işte bu tür yordamlarla "demir döver gibi" kurulur. G. Marchais öyle görünmese bile, alacağı sonuçtan daha en başta emin olarak, daha önce imal edilmiş bir süreci parça parça kurmaya başlar; bu süreç hem kimliği belirsiz tanıklara hem de yalan beyanlara dayanan suçlamalar içeren çok daha ciddi başka süreçleri akla getirir. Temiz iş. Bundan sonra da XXII. Kongre "ruhunu" çağırabiliriz artık!

2. Ama iş bu kadarla da bitmez, çünkü bir de ikinci ve daha ince bir biçimi var bu karışımın. G. Marchais'nin raporundaki "Parti içinde tartışma ve kamuya açık tartışma" başlıklı bölümün tümü de bu karışım tarafından yönlendirilir. "Sınırlı sayıda yoldaş kendi düşüncelerini parti dışında dile getirmeyi *seçti*". İkiyüzlülüğün ilk adımı: Her şey-

den önce söylenmesi gereken şey, bu yoldaşların "seçmediği", ama her komünistin yaptığını *yaptıklarıdır*, yani düşüncelerini normal olarak yayınlanması isteğiyle parti yönetimine ilettiler. Yönetim kesinlikle reddetti bu isteklerini: Bu durumda onlar da "düşüncelerini parti dışında dile getirmek" *zorunda kaldılar*, kaldı ki bu konuda da daha üst makamları örnek aldılar kendilerine. Yönetimin kararı nedeniyle *başka hiçbir seçenekleri kalmadığı halde*, yoldaşların *"seçtiği"* söylendiğinde, bu yaptıklarına ne demeli? İkiyüzlülüğün ikinci adımı: Bu yoldaşların "düşüncelerini parti dışında" dile getirmeyi seçtiklerini söyleyen G. Marchais "partinin kendi içindeki demokratik, özgür tartışmayı" bir kenara bırakıp "kamuya açık bir tartışma" yapmayı seçtiklerini anlatmak istiyor. Kısacası ve de dürüst olmak gerekirse, düşüncelerini parti içinde dile getirmeye *karşı* burjuva basında dile getirmeyi seçmeleri gerekmekteydi. "Düşüncelerini parti dışında dile getiren" yoldaşları tanıyan tüm militanlar ve de parti sorumluları bu yoldaşların *"parti içindeki kollektif tartışmada da" düşüncelerini dile getirdiklerini* ve de bu tartışmaya katıldıklarını gayet iyi bilmektedir. G. Marchais'nin ustaca akıl çelmeye çalışmasına rağmen, sözkonusu yoldaşlar "kendi siyasal konumlarının özgür bir tartışma sonrasında çoğunluk tarafından reddedilmesinden en ufak bir "kaygı" bile duymuyorlardı", çünkü doğruyu söylemek gerekirse, merkez komite tartışmalarından tek kelime bile etmeyen yönetim dışında parti içinde kim kaygı duyabilir ki tartışmadan? Evet, neden korkuyor

ki? Düşüncelerini *parti içinde herkese açık biçimde* dile getirmeleri yasaklandığı için "düşüncelerini dışarda dile getiren" komünistlerin *hem* tartışmadan kaygı duyduklarına –oysa, tam tersine durmadan tartışma açılmasını isterler– *hem de* yanılsamalara kapıldıklarına inanmak için onları gerçekten iyi tanımamış olmak gerekir: Partinin tüm sisteminin onların düşüncelerini "geri itmek" için kurulduğunu gayet iyi bilirler; sistemden söz ediyorum, yoksa bir tek merkez komiteden, hani bu sistemin şu aziz temerküzünden söz etmiyorum.

Bütün bu ikiyüzlülükler ve akıl çelme girişimleri, G. Marchais'nin "kamuya açık tartışma" ile "parti içi özgür tartışma" karşıtlığının yoksulluğuna dayanmakta. Kamuya açık özgür bir tartışma ile parti içi özgür tartışma arasında nasıl bir köklü karşıtlık var ki? Parti içindeki özgür bir tartışmanın neden kamuya açık yanları da olamaz ki? Sır. Oysa, çok kolay bu "sırrı" açıklamak. Çünkü kamuya açık olana, ilkece, *herkes ulaşabilir*, herkes özgürce ve eşitçe ulaşabilir. Oysa, partideki durum böyle değildir: Tartışma "kamuya açık" olmadığında (örneğin: Tartışma kürsüleri), örgütlerin, hücrelerin, bölgelerin, federasyonların kapıları ardında yapılır. G. Marchais istediği kadar "*kollektif* tartışmadan" söz edip durumu kurtarmaya çalışsın, kelime oyunu yapıyor, üstelik bile bile yapıyor bunu: Çünkü tartışma (*bütün* partinin katıldığı tartışma) bir tek *sonucu itibariyle* "kollektif" olabilir, *etkili gerçekliği içinde* kollektif olamaz: Bir hücrenin üyeleri bir tek kendi aralarında tartışırlar,

sonra da delegeler bölge örgütünde kendi aralarında tartışırlar, vb. –bütün bunlar da tabandan tavana kadar birbirinden ayrı ve geçirimsiz koridorlarda olup biter. G. Marchais'nin anlattıklarını "kabul ettirmek" için Michelet tarzı lirizm eklediği, herkesin karşı karşıya geldiği şu olağanüstü tartışma görüşü nerde gerçekleşiyor acaba?

"...Komünist erkek ve kadınların, işçilerin, memurların, köylülerin, aydınların, *hep beraber* her biri kendine özgü duyarlılık içinde, partilerinin düşüncesini ve pratiğini zenginleştirmek için kendi deneyimlerini ve kendi düşüncelerini *karşı karşıya getirdikleri* yoğun *kollektif* düşünme eylemi..." (altını ben çizdim, L. A.)

Bu defa karışım bazı beyanların yerine başka beyanların konulmasını değil, partinin kendi gerçekliğini ilgilendiriyor: Karışım düşündürtmeyi amaçlamıyor artık, komünistlerin düşüncelerini ve deneyimlerini *"hep beraber... karşı karşıya"* getirdikleri düşüncesini bir balık gibi suda boğmak üzere uzun bir cümle kurup "geçiştirmeye" çalışıyor, ama parti içinde "düşünme eyleminin" *birbirinden ayrı olmasına yolaçan* gerçek, yapısal, örgütsel koşulları konusunda tek bir söz bile etmiyor, oysa komünistler asla "hep beraber" değildirler ve de kazaen olmadığında, hatta kazaen olduğunda bile (örneğin: Mayıs '68, Mart '78) bu "karşı karşıya gelmenin" sonucu hep önceden bilinir, çünkü yönetim tarafından önceden saptanmıştır.

Bu yordamın doruk noktası ve de *bir numaralı* hedefi, hiç kuşkusuz bir tek tabanın değil, partinin çeşitli düzeyleri, so-

rumluları tarafından da dile getirilen konularda *hiçbir şey dememek için* hayali bir "*kollektif karşı karşıya gelme*" soyutlamasının ardına sığınmaktır. Dolayısıyla, merkez komite tartışmaları konusundaki resmi suskunluk da şu sözde "kollektif karşı karşıya gelme" mantığına uygun düşmektedir.

Önünde sonunda, bunu bilmeyenlere öğretmek, unutmak isteyenlere anımsatmak gerekir: Stalin de "kollektif düşünme eylemi" ve *komünistlerin "hep beraber"* karşı karşıya gelmesi konusunda da aynı şeyleri söylüyordu, böylece partinin düşüncesi de pratiği de zenginleşmiş olacaktı.

3. Üçüncü karışım örneği ise baştan aşağı mizah ürünü. G. Marchais şöyle der:

"Şunu söylemek gerekir ki, parti yönetimimiz birliğin sorunlarının, Ortak Program'ın dönüştürücü içeriğini emekçilerin içine sindirtmek üzere yapılması gereken vazgeçilmez çabayı göstermeyip, "Birlik, birlik, birlik!" sözlerinin efsunlamasıyla aşılabileceğine inanan bazı komünist yoldaşlar bulunduğunu söylemek zorunda kalmıştı. Tartışılacak hiçbir yanı olmayan bir hata bu. Ama aynı derecede gerçek olan bir şey daha var ki, o da şu ya da bu hata ya da kusura rağmen, birlik ve demokratik değişimin zafere ulaşması isteğiyle harekete geçmişti bütün komünistler."

Aman! Etraf bayağı ısındı bir ara: Önce efsunlanma tehlikesi yalayıp geçti, sonra da şu "hata, bu "kusur" (vay canına! Hata yapılabiliyor demek ki? Rahat edin ama: İdari sır). Şükür ki, "birliği zafere ulaştırma iradesi" ağır bastı.

Bu sözler söyleyip efsunlama hikayesi G. Marchais'nin

ağzında biraz nükteli kaçıyor. Hangi komünistleri hedef aldığını bilemiyorum (burada da kimlik belirtilmiyor, böylesi daha güvenli), ama ne olursa olsun, G. Marchais'yi okurken *kendisinden söz ettiğini* sandım bir an, ama, hani şu köhne şey neydi, bazen son derece tiksinti uyandıran şu... ah! ne kadar da eskide kalmış... hah! "özeleştiri"ye kalkışacak sandım bir yandan da. Doğrusu, *hem* birlik *hem de* Ortak Program konusunda sözler söyleyip efsunlanmadan basında da, radyoda da, televizyonda da, doğrusu, haftada bilmem kaç defa nasibimizi aldık zaten! Bu da *ters yönde karışım* yapmadır zaten, kendi hatalarını başkalarının hesabına yazmaya yarar. İnsanın elinde iktidar varsa, bundan daha kolayı da yoktur. Benim burada söylediklerim, G. Marchais'nin başkalarından söz ettiğini sanırken bir tek kendinden söz ettiğini ileri süren şeytanca düstura dayanmıyor. Çünkü bir düstur asla düstur değildir yalnızca, dolayısıyla kötüye kullanmak da hoş kaçmaz. Ama basit bir düstur da değildir elbet. Çünkü G. Marchais sebatkar davranıp, istemeden ağzından dökülen itirafa dalıveriyor.

Bakın, nasıl da olağanüstü sözler söylüyor.

"...Birliğin sorunlarının, Ortak Program'ın dönüştürücü içeriğini emekçilerin içine sindirtmek üzere yapılması gereken vazgeçilmez çabayı göstermeyip, "Birlik, birlik, birlik!" sözlerinin efsunlamasıyla aşılabileceğine inananları..." suçlar.

Emekçilerin *içine sindirmek*! Yönetimin, deyim yerindeyse, tüm çabasını yoğunlaştırdığı sihirli işleme hiç bu kadar güzel bir *ad verilmemişti*; başka deyişle, yönetimin sözlü ef-

sunlama yolları kullanarak "Ortak Program'ın dönüştürücü içeriğinin" "bilincini" emekçilere kazandırmak üzere giriştiği işlemdi bu. Çünkü, *içine sindirtmek* , bilincinde olunmayan bir hakikatin bilincini dışarıdan vermek demektir.

"[Merkez komite sonrasında] kesin olan bir şey var: Olabildiğince çok kişinin bunalımın, vb. gerçek nedenlerinin bilincine varması için gösterdiğimiz çabayı sürdürmeli ve geliştirmeliyiz." [bunalımın gerçek nedenleri, yoksa sınıf mücadelesinin içinde bulunduğu durumun *değil*. L. A.] "Sürdürmemiz gereken *düşünce savaşından* kimse alıkoyamaz bizi..."

Bilinç demek, "düşünce" demektir: Bunalımın nedenleri ve perspektifler konusunda düşünceler.

"Bazı at sineklerinin [soru hep aynı: Kim? L. A.] iddia ettiğinin aksine, parti geride bıraktığımız bütün dönem boyunca, demokratik perspektifimizi iyi biçimde *tanımlamak* için çok büyük çaba gösterdi. XXII. Kongre'de ciddiyet ve cesaretle söyledik Fransa için ne istediğimizi; bu büyük tasarının *daha iyi tanınması* için çaba göstermeye devam etmeliyiz..."

Bilinç, düşünce demektir, düşünce de öğretilmesi gereken şeydir, yani yaygınlaştırılması ve insanların içine işlemesi gereken şeydir. Bilinç, düşünce, düşüncelerin insanların içine işlemesi. En yetkin idealist siyasal pratik anlayışı.

Abartıyor muyum? G. Marchais'nin ne iddiada bulunduğuna bakalım öyleyse. İçeriği, bir "düşünce savaşı" çerçevesinde "öğretilmesi" gereken "düşünceler"den (yönetimin düşüncelerinden) oluşan bir "bilinci" "emekçilerin içine sindirtmek" yolundaki çağrı, çok ilginç bir bölümden

sonra gelmekte; bu bölüm gerçekte kitlelerin *bilinçlenmesinde gecikmeler* yaşandığını sezdiriyor.

"Mücadelemizi, kitlelerin bir bölümünün değişiklik yönünde beslediği çok gerçek özlemlerin, bu değişikliğin ekonomik, toplumsal ve siyasal yapıların çok derin biçimde demokratik reformlardan geçmesini gerektirdiğinin *açık seçik bilinciyle örtüşmediği* koşullarda sürdürmeliyiz."

İşte böyle: Bilinç gecikmiş!

"Toplumun içinde bulunduğu bunalım, bu bunalımın halk kitleleri açısından doğurduğu çeşitli sonuçlar, halk kitlelerinin istediği değişiklik koşullarının *bilincine de*, bu koşulları gerçekleştirmek için verilecek mücadelenin *bilincine de* otomatik olarak, hem hiç de kolay olmadan, yolaçmaz."

Şimdi de itirafların en müthişi geliyor:

"Doğaldır ki, bazı kişilerin [kim bunlar?] edindikleri konum, değişiklikten kaygı duyulmasına, değişiklik karşısında geri adım atılmasına yolaçacak ögeler içerebilir. *Şurası kesin ki, işin bu çelişik yanını iyi göremedik hep.* Öte yandan, bunalımın derinleşmesinin halk kitlelerinin bağrında değişikliğe karşı koymaya yolaçtığını *bazen biraz da azımsadık belki. Bu konuyu düşünmemiz gerekiyor.*"

İşte, bu çok ilginç bir şey; son derece temkinli sözler ("bazen biraz da azımsadık belki...") kullanılmış olsa bile, bu sözlerin altında, bütün sorunların çözümü olarak bilinçlendirme siyasetinin idealist kimliği görülmektedir.

Merkez komite üyelerinin pek çoğu "biraz azımsanmış olan" ("belki de", "bazen"...) şu talihsiz bilinçlenme gecik-

mesi konusunda birşeyler söylemiş olmalılar. Ama, merkez komite tartışmaları idari sır olduğuna göre, bu konuda asla neler olup bittiğini öğrenemeyeceğiz. Hatta bir ya da birkaç merkez komite üyesinin yürekli davranıp, sözkonusu "azımsamanın" yönetimin *bir hatası* olduğunu, bu hata nedeniyle de yönetimin yaptığı "analizin" ve kullandığı analiz ölçütlerinin dolaylı ya da dolaysız olarak gündeme getirildiğini söyledikleri de hayal edilebilir. Ancak, merkez komite üyelerinden biri dediyse ya da daha doğrusu düşündüyse, ne durumda kaldığını canlandırmaya çalışın kafanızda, çünkü daha ilk başta oybirliğiyle onaylanan raporunda G. Marchais hiçbir tartışmaya yer vermeyen bir dille "Hata yapmadık" der ve hatasını boğazına tıkardı.

Ama G. Marchais'nin kendisi de "Bunu düşünmeliyiz" diyor. Bu çağrının merkez komite üyelerine hangi düşünceleri esinlediğini bilmediğimiz için, sözkonusu çağrının bütün komünistlere yönelik olduğu açıktır: Parti yönetiminin bilinçlenme gecikmesini azımsamasına yolaçan nedenleri de bunalımın derinleşmesi sonunda kitlelerin sözkonusu bilincinde ortaya çıkan çelişkili olguları düşünmek. Komünistler bu konuyu düşünecekler.

Ancak bunu, sözkonusu düşünme çağrısının hemen ardından G. Marchais'nin değindiği belirsizliklerden ("bazen biraz azımsadık belki de...") tartışmaya yer vermeyen, kesin ve açıkça yüreğe (onun yüreğine) su serpen bir iddiayla sıyrıldığını hesaba katarak düşünecekler:

"Ne olursa olsun, kesin olan bir şey var ki, o da, sözü-

nü ettiğimiz bilinçlenmenin asla kendiliğinden olmadığıdır. Bu bilinçlenme siyasal ve ideolojik alanda sürdürülen olağanüstü bir mücadele çerçevesinde gerçekleşir; bunalım da bu mücadeleyi yoğunlaştırır."

"Bu bilinçlenme *asla* kendiliğinden değildir" gibi bir sözde-ilkeye yapışmada böyle acele edilmesi, partinin işçi hareketi karşısındaki ayrıcalıklarının, gerçek bilince partinin (yani, yönetiminin) sahip olduğu, emekçilerin bilincinin de bu bilince çoklukla *ulaşamadığının* anımsatılması gibi görünüyor. Örneğin, G. Marchais'nin raporunun en başındaki şu kısa cümleye bakın. Ağzından kaçtığı açık, ama her dil sürçmesi gibi, aslında demek istediğini müthiş biçimde ortaya koyuyor:

"Siyasal yönelimlerimizi saptamak, görevlerimizi belirlemek için, en başta parti üyelerimizin [...] kendi örgütlerinde kendi görüşlerini ve deneyimlerini karşı karşıya getirmeleri, *sonra da* bunları kitlelerle tartışmaları gerekmez mi –doğal olarak vazgeçilmez bir şey bu da, çünkü söylediklerimiz, önerdiklerimiz, yaptıklarımız kitleleri *ilgilendiriyor*."

İnanılmaz bir ifşaat: Düşüncelerimizi "kitlelerin bağrında tartışmamız gerekli, çünkü söylediklerimiz kitleleri *ilgilendiriyor*..."! Bir de "söylediklerimizin" kitleleri "*ilgilendirmediği*" durumda (sanıldığı kadar hayali bir varsayım değil bu) neler olacağını düşününce ürperiyor insan. Kitlelerin, partinin (yönetiminin) düşüncelerinin tanıtılması gereken bir dış gerçeklik olarak gösterilmesinin bir biçimi bu, "çünkü söylediklerimiz kitleleri ilgilendiriyor". Bu düşünceleri,

"kitlelerin bağrında... tartışmak "gerek, peki, ama "tartışmak" ne demek ki? Bu düşünceleri onlara önermek, onlarla tartışmak, ama bu düşünceleri onların "*içlerine sindirtmeye*" çalışmak, kısacası Ortak Program'a "dönüştürücü bir güç" kazandırmak amacıyla kitlelerde eksik olan düşünceleri, yani "bilinci" dışardan (yığınla düşüncenin tartışılması işin özünü hiçbir şekilde değiştirmediği halde) onlara vermek demek. Kusura bakmayın ama, kullanılan bütün bu dil, yönetimde ve pek çok militanda dinsel bir Hakikat anlayışının hiç bozulmadan varlığını sürdürdüğünü açığa vuruyor; aynı şekilde, kitlelerin "içine sindirtilecek" "bilinci" de partinin (yönetimin) haklı olarak elinde tutmasını gerektiren bir parti ve kitleler ilişkisi anlayışının varlığını sürdürdüğü de açıkça görülüyor.

"Bilinçlenmenin asla kendiliğinden olmadığını" bildirdikten hemen sonra G. Marchais'nin şu sözleri eklediği de doğrudur:

"Bu bilinçlenme siyasal ve ideolojik alanda sürdürülen olağanüstü bir mücadele çerçevesinde gerçekleşir; bunalım da bu mücadeleyi yoğunlaştırır."

Olağanüstü mücadele... Neden dürüstçe sınıf mücadelesi denmiyor ki? Oysa, '72 ile '78 arasındaki tarihi yukardan iki çizgi arasında, yani Komünist Parti yönetiminin çizgisi ile Sosyalist Parti yönetiminin çizgisi arasında verilen bir mücadele olarak anlatan raporda *bundan hiç söz edilmiyor*. Halk ve işçi kitlelerinin verdiği uzun mücadeleden, Solun Birliğine duydukları güvenden, kopma yaşanmasına rağ-

men ayak diremelerinden ve de sonunda umut kırıklığı yaşamalarından hiç söz edilmiyor. *Burjuva sınıf mücadelesinden,* bu sınıf mücadelesinin elindeki güçlerden, hangi kaynaklardan beslendiğinden, sahip olduğu müdahale, baskı, bölme araçlarından, kurduğu ideolojik egemenliğin binbir çeşidinden ve de dünya emperyalizmiyle kurulu ilişkisinden bir an olsun söz edilmiyor, oysa halkı yenmiş sınıf için işin doruk noktasıydı bu. Sözkonusu raporda burjuvazi, Sosyalist Parti'yi sosyal-demokrasi yoluna itmek için işe karışan şeytani ve gizli bir güç olarak yeralıyor bir tek.

Sınıf mücadelesinden ima yollu söz edilmesi –işçi sınıfı ile burjuva sınıf arasındaki mücadele konusunda tek kelime edilmez– yapılmış olabilecek tartışmanın "kuramsal" temelleri ve analiz "ölçütleri" konusunda epey bilgi veriyor. İnsanın, emekçilerin *"kendi içlerine sindirmeleri"* gereken hakikatleri, yani "bilincine varmaları" gereken ("asla kendiliğinden olmayan" "bilinçlenmenin" her şeyden önce "düşünceler arasındaki bir mücadele" sonunda elde edilebileceğine, sözkonusu mücadele sırasında da, bunalıma ilişkin düşüncelerimiz ile değişiklik konusundaki perspektiflerimize ilişkin düşüncelerimizi emekçilerin bilincine açmanın yeteceğine ikna olmak için) kendi çıkarlarının hakikatini elinde bulundurduğundan bu kadar emin olabilmesi için, her türlü maddeciliği, her türlü diyalektiği ve de marksist kuramdan ayrılmayan temel ve ilksel ilke olan somut analizi terk etmiş olması gerekir. İnsan buralara vardı mı, içi boş büyük beyanlar ve bunların karşıtları arasında, yani

hakiki yanları, dar görüşlü pragmatizm arasında gidip gelmekten başka çaresi kalmaz. Bu durumda, gayet (iyi niyetli) bilinçli olarak, yöneltilebilir en önemli soru, geçmişin üstüne kesin bir çizgi çeken soru: *Ya şimdi?*

Oysa, G. Marchais, laf arasında, "siyasal ve ideolojik alanda sürdürülen olağanüstü bir mücadeleden... *bunalımın da bu mücadeleyi yoğunlaştırdığından"* söz etmişti. Bak hele: "Bunalım"... her şeyin başı değil demek ki, öyle ya madem ki "*yoğunlaştırıyor"* bir tek (denilene dikkat edin: "Yoğunlaştırmak" sözcüğünün kendisi bile, tek söz edilmeyen, ikinci ve de doğaldır ki geçmişte kalmış bir "hata"nın kabul edilmesidir). Çünkü, bütün kitle iletişim araçlarında ve de XXII. Kongre'nin başlığında bile, bütün basınımızda binlerce defa, insana bıkkınlık verecek kadar çok tekrarlanan "söze dayalı efsunlamalar" yaşadıysak, unutmayalım ki hep "Bunalım, bunalım, bunalım!" dendi. Bunalım vardı bir tek ve de bu "T.D.K.'*nın* (Tekelci Devlet Kapitalizmi) bunalımıydı." Ağaçların ormanı gizlemesi gibi, bunalım da resmi metinlerimizde sınıf mücadelesini gizliyordu. G. Marchais'nin cümlesini devralıp "birlik" dediği her defasında bunun yerine "bunalım" dersek çok hoş bir sonuç çıkacak ortaya. Bakın ne oluyor:

"Şunu söylemek gerekir ki, parti yönetimimiz bunalımın sorunlarının, Ortak Program'ın dönüştürücü içeriğini emekçilerin içine sindirtmek üzere yapılması gereken vazgeçilmez çabayı göstermeyip, "Bunalım, bunalım, bunalım!" sözlerinin efsunlamasıyla aşılabileceğine inanan bazı komü-

nist yoldaşlar bulunduğunu söylemek zorunda kalmıştı."

Bu versiyonda G. Marchais'nin çok hassas bir noktayı nişanladığı açıkça görülüyor.

Çünkü G. Marchais şimdi, paçayı kurtarmak ister gibi, "bunalımın" sınıf mücadelesini "yoğunlaştırmaktan *başka hiçbir şey* yapmadığını" söylüyorsa, kendisinin de tavsiye ettiği gibi, biraz "düşünmek" gerekiyor bu konuda. Sözcüklerin bir anlamı varsa, şu küçücük "başka hiçbir şey yapmadığı" sözcükleri en azından T.D.K. kuramını ve bugüne kadarki tüm parti siyasetinin dayandığı "T.D.K.*'nın* bunalımı olarak" bunalım kuramını (oysa, gerçek sorun emperyalizmin "global" bir bunalımı olup olmadığının ve bu bunalımın emperyalizme nasıl bir yarar sağladığının ortaya çıkartılmasıdır) gündeme getirmektedir. Elbette ki, bu da yönetimin T.D.K. kuramında ve de içerdiği bütün *siyasal* sonuçlarla birlikte "T.D.K.*'nın* bunalımı" olarak bunalım kuramında *yanıldığı* anlamına gelir. Bunalımı anlamak ve de gereken tüm sonuçları çıkartmak için yönetime bel bağlamamak gerekir. Ya da, zaten verilen zarar daha da ağırlaştığında ve de artık yeniden gündeme getirilmeyecek kadar zaman geçtiğinde, yani yeni üyelerden oluşan bir kuşak yönetimin karşısına çıktığında kabul edecektir bunu. Tıpkı şimdi Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin XX. Kongresi'ne göre geciktiğini ve de Fransız Komünist Partisi'nin XXII. Kongresi'nin meyvelerinin tümünü veremeyecek kadar genç, çok "genç" olduğunu –bu da XXII. Kongre'nin (belki de... bazen... biraz) *geç dünyaya geldiğini*

söylemenin başka biçimidir– "kabul ettiği" gibi "kabul edecektir". Ancak, bu sefer, bu "gecikme", yönetimin bilincine oranla kitlelerin bilincinin geç kalması değil, yönetimin bilincinin sınıf mücadelesi gereklerine geç kalmasıdır.

G. Marchais'nin bize "parti yönetiminin sınıf mücadelesi gerekleri konusunda geç kaldığını "bazen azımsadık belki de" dememiş ve... bizleri bu konuyu düşünmeye davet etmemiş olması ne yazık.

Çünkü bu durumda iki ayrı şey keşfetmiş olurduk. Önce, kitlelerin geç bilinçlenmesinin *aynı zamanda da* ve bizim durumumuzda her şeyden önce, parti yönetiminin sınıf mücadelesinin gereklerinin bilincine geç varmasından kaynaklandığını keşfetmiş olurduk. Daha sonra da, partinin geç bilinçlenmesinin aslında tek bir neden olan iki ayrı nedenden kaynaklandığını keşfetmiş olurduk: Bir yandan, sınıf ilişkilerinin somut analizine ilişkin marksist ilkelerin terk edilmesi, bir yandan da burjuva ideolojisinin parti üstündeki, kuram anlayışı ve kendi siyasal pratiği üstündeki etkisi.

Böylece, partiyi yeniden yerli yerine, yani, Fransız toplumsal formasyonunun sınıf mücadelesine ve kendi tarihi içine koyabilirdik.

Partinin Fransız toplumsal formasyonunun sınıf mücadelesinde ve kendi tarihi içinde bulunması gereken yerde, sınıf mücadelesini kavrayabilmek ve halkın ve işçi sınıfının mücadelesini devrimci zafere doğru götürebilecek *yerde bulunup bulunmadığını* görebilirdik. Ya da egemen burju-

va ideolojisinin etkisine boyun eğip, hatta, burjuva sınıf mücadelesini sürdüren burjuva devlet modeline, kendi örgüt yapısına varıncaya dek boyun eğip, halkın ve işçi sınıfının mücadelelerinin geleceğini sağlama alabilecek *konumlardan uzaklaşıp uzaklaşmadığını* da görebilirdik.

Tartışmanın temeli budur işte. Partinin, militanlarını ve kitleleri G. Marchais'nin raporunun sonunda taslak biçiminde sunduğu eylem programına uygun biçimde seferber etme yeteneği, işte bu tartışmanın *temelden* çözüme kavuşturulmasına, bu tartışmada gündeme getirilen sorunların aydınlatılmasına bağlıdır, sözkonusu programın işin temellerine inen bu tartışma sonrasında dönüşüme uğrayacağı apaçık görülmektedir elbette.

Partinin yönetimden beklediği şey, yönetim eğer bu yaşamsal gerekliliğin bilincine varabilecek durumdaysa, kendi yalıtılmışlığı ve sağırlığının üstesinden gelmesi, militanlarından ve kitlelerden yükselen çağrıya kulak vermesi, kendi siyasal ve örgütsel pratiklerine gerçekten marksist bir analiz uygulamada kararlı davranmasıdır.

Bu noktada, Fransız Komünist Partisi'nin ağır bir bunalımın üstesinden gelmesini sağlayan ve halk kitlelerini tarihsel açıdan önem taşıyan büyük bir hareket içinde seferber eden M. Thorez'in adından ayrılmayan eleştiri ve analiz kampanyasını anımsamamak nasıl olur! M. Thorez şöyle demişti: "Partide manken istemiyoruz! Açın ağzınızı!"

10 Mayıs 1978

I- STRATEJİ:
GİZLENEN DÖNEMEÇ

Solun Birliğinin yaşadığı bozgun halk kitlelerinde büyük bir şaşkınlık, pek çok komünistteyse derin bir karışıklık yarattı. Sosyalist Parti'den kopmaya açıkça sevinen ve bunu sosyal-demokrat tehlike karşısında kazanılmış bir zafer sayan "uvriyerist", ama gerçekte sekter bir fraksiyon dışında militanların çoğu yalnızca ağır bir yenilgi yaşanmasına değil, bu tuhaf bozgunun gerçekleşme koşullarına da şaşırdı.

Yeni bir olgu: Yönetimden açıklama bekleyen pek çok komünist bir yandan da bu açıklamayı kendileri aramaya ve bozgunla sonuçlanan bu süreci, yani partinin izlediği gerçek çizgiyi, bu çizginin ani sıçrayışlarını ve partinin benimsediği pratiğin benzersiz yanlarını kendileri analiz etmeye koyuldular. Parti yönetiminden istedikleri şey, anali-

zin sürdürülmesi ve çıkartılan sonuçların tartışılması açısından vazgeçilmez olan maddi koşullara zarar verilmeyeceği güvencesidir: Başka deyişle, parti basınında serbest tartışma kürsülerinin açılması ve XXIII. Kongre'nin gerçekten demokratik biçimde hazırlanmasıdır.

Bu hareket karşısında, parti yönetimi yavaş yavaş bir çifte savunma sistemi uygulamaya başladı: Sonuçları peşinen zorla kabul ettirmek ve tartışmayı istediği yöne çekmek, böylece tartışmaya son vermek.

20 Mart 1978'de politbüro şu açıklamada bulundu: "Kısa bir süre önce verilmiş olan siyasal muharebeden çıkartılabilecek tüm dersleri çıkartmak elbette ki yerinde olacaktır." Politbüro açık bir araştırmanın gerektirdiği gibi, gelecek zamanda konuşuyor, ama bunu sözkonusu araştırmanın sonuçlarını *önceden sağlamak* için yapıyor.

Birinci sonuç: "Komünist Parti bu durumdan hiçbir şekilde sorumlu değildir." Bu anlatım, her şeye karar vermiş olan *yönetim*i, her şeye maruz kalan *parti*nin arkasına her şey olup bittikten sonra gizleme olanağı vermektedir.

İkinci sonuç: "Yaşanılan bu altı yıl boyunca (partiyi) yöneten çizgi hep sabit kaldı." Böylece, 20 Mart tarihli raporunda Fiterman'a, sosyalistlerin yanlışı nedeniyle kaybedilen bir zafer uğruna çok güç koşullarda mücadele eden partinin kahramanlığına dikkat çekme olanağı verilmiş oluyor. "Biz bozgun yaşamak istemedik... Bu bozgun üzerinde düşünmek, tartışmak ve yararlı dersleri çıkarmak gerekir. Ancak şurası açıktır ki, temel veriler az önce anım-

sattığım nitelikte olduğu için, bu veriler karşısında, kabul ettiğimiz yönelişten başka bir ciddi ve sorumlu yönelişe sahip değildik. Politbüro buna çok kesin olarak inanmıştır."

Kesin olarak inandığınız için teşekkürler. İspatlamadan vazgeçmek ve bize gerçekten de "öncülsüz sonuçlar", analizi olmayan bir yargı sunabilmek için politbüronun bu söylediklerine "çok kesin biçimde inanmış" olması su götürmez elbette. Yönetimin yayımladığı çağrıya gerçek anlamını veren sözler ise şunlardır: Bu analiz yapılmalıdır, ama, politbüronun "öncülsüz sonuçları" temelinde yapılmalıdır. Ve G. Marchais durumu analiz etmeye çağrıda bulunduğunda (4 Nisan tarihli *l'Humanité*) –çünkü durum "tartışmayı ve düşünmeyi" gerektirmektedir– "bu düşünceyi geliştirmek için (...) parti örgütleri(nin) *hatırı sayılır derecede malzemeye* sahip" olduklarını bildirdi. *Hangi malzemeye?* "Politbüronun 20 Mart tarihli bildirisi ile politbüro adına Ch. Fiterman'ın federasyon sekreterlerine sunduğu rapor *en başta gelen* malzemelerdir." Çember kapanmış, arazinin sınırları belirlenmiştir: Tartışma, eldeki bu zengin malzeme temelinde, tümüyle özgür olarak geliştirilebilecektir, yani önceden sunulan sonuçlar içinde kendi kendini ortadan kaldıracaktır.

G. Marchais'nin "Tartışmak gerek, bu çok iyi" yolundaki çağrısına gelince herkes bunun *pratikte* ne demek olduğunu biliyor: Hücrelerin yalıtılmışlığı içinde ya da gerekirse bir bölge konferansında, en çok da orada, tartışmak. Değişik dallardaki militanlar, kafa ve kol emekçileri arasında,

analizi güçlendiren ve incelten analizlerin ve deneylerin genelleşmiş özgür değiş-tokuşu olmayacak öyleyse, özgürce tartışacaksınız, ama "önemli belgelerin" sonuçları temelinde ve örgütlerinizin (hücreler, bölgeler) kesin çerçevesi içinde tartışacaksınız.

Parti içinde her yandan yükselen bir hak talebine bu değiş-tokuşları ve bu karşılaşmaları mümkün kılmak için parti basınında serbest kürsülerin açılması talebine verilen resmi cevap budur. Yönetim daha şimdiden "hayır" demiş bulunuyor: Sözkonusu bile olamaz böyle bir şey. Ve G. Marchais, bu reddedişi doğrulamak için, tüzüğün hayali bir maddesini anımsatmaya kadar vardırdı işleri: Parti ancak bir kongre hazırlamak için serbest tartışma kürsüleri açacaktır. Oysa *böyle bir madde yoktur* Tüzüklerde tartışma kürsüsünün tek bir kez bile sözü geçmez. G. Marchais militanlara karşı "hukuk"u hatırlatmakla –ki koşullara bakıldığında işçi sınıfının bir yöneticisi için güç kabul edilebilir bir şeydir bu– kalmıyor, üstelik... "hukuk"u icat da ediyor!

Komünistlerin bugün neden *Le Monde*'da ve daha başka yerlerde yazdıklarının anlaşılması için *bu köklü reddedişin bilinmesi gerekir:* Yönetimin emriyle kendi partilerinin haftalık yayınları ve günlük gazetesi onlara kapatılmıştır. Yönetim bugün en çok tabandaki militanlar arasında analiz ve deneyimlerin değiş-tokuş edilmesinden çekiniyor. Yönetim bugün her zamankinden daha çok bölümleme yanlısıdır, buysa üç dereceli delege seçimi sistemiyle (hücre-bölge, bölge-federasyon, federasyon-merkez komite) militanların

tepkilerini boğmak için başvurulan bir numaralı tekniktir.

G. Marchais'nin kendisinin yaptığı çağrıyla başlayacak olan bu "geniş tartışma"nın anlamına gelince, P. Laurent bunu açıkça belirtti: "19 Mart yenilgisinin önümüzde açılan *yeni bir aşamada izlenmesi gereken davranışı belirlemek için* derinlemesine düşünmeyi gerektirdiği apaçık bir gerçektir." Apaçık ve su götürmez olan şey, politbüronun "çok kesin olarak inanılmış" sonucuna dayanarak, yapılacak analizin çabucak, tümüyle geleceğe, "yeni ilerleme yolu"na (politbüronun 4 Nisan tarihli toplantısı) yönelmek için geçmişi incelemeyi aşmak "zorunda kalacağıdır". Partide kusursuz biçimde işleyen eski yönetim pratiği: Gelecekteki görevlere yapılan çağrı çok kısa zamanda *geçmişi*, çelişkilerini, yanlışlarını ve sırlarını *gömmeye* yarayacaktır. Geçmişin hataları üstünde zaman kaybedenlere gelince, bunlar "yaşamdan", yani "mücadeleden", yani "çizgiden" ayrılacaklardır elbette ki.

Ve üstelik, gelecek ne kadar açılırsa, geçmiş de o kadar kapanır: Artık Komünist Parti değil, yalnız Sosyalist Parti sözkonusu: Politbüro 4 Nisan tarihli toplantısında, "Solun zafere ulaşmamasının dolaysız nedeni, *başka hiçbir yerde değil* Sosyalist Parti'nin felakete ve intihara götüren stratejisinde, bir tek bu stratejide yatar" diye açıkladı kesin biçimde. Militanlar düşünmekteyken, yönetim çabucak kendi sonuçlarını çıkarıyor: Mantık açısından, Komünist Parti'nin sorumlu olmaması, Sosyalist Parti'nin tümüyle sorumlu olmasına yolaçıyor. Parti konusundaki düşünme ve

tartışma, geçmişe ilişkin radikal bir yargı ve "geleceğe ilişkin görevler" arasında kaldığı için, kendisini neyin beklediğinden emindir. Birkaç "kusur" onlara terk edilecek, böylece izlenen çizginin "doğru" ve "sabit" olduğunu ileri sürülebilecektir. Tartışmanın sarma ve boğma makinesi vardır ve işlemektedir.

Taban nasıl düşünüyor

Oysa, yönetimin "düşünme" anlayışıyla militanların düşünme yöntemi arasında, kolaylıkla ortadan kaldırılamayacak "küçük bir çelişki" var.

G. Marchais'nin söz ettiği "önemli belgeler" (politbüro bildirileri, Fiterman raporu) üzerinde nasıl tartışılabilir ki? *Sonuçtan kalkarak,* yani bir partinin sorumlu olmasını ya da olmamasını bilerek ya da öteki seçenek: Komünist Parti hiçbir şeyden sorumlu değilse, o halde her şeyden Sosyalist Parti sorumludur diyerek *düşünülebilir mi*? Üstelik, hukuki ve ahlaki de olan ve militanların yaşadıkları ve gözlemlediklerine uymayan bu manikeist (manici) düşünce biçimi yeteri kadar sürdü bile.

Militanlar Solun Birliğinin bir gereklilik olduğunu *ve* Sosyalist Parti'nin temsil ettiği akımın da birliğe kazanılması gerektiğini biliyorlar. Bununla birlikte Sosyalist Parti'ye ilişkin, militanlarının çok karmaşık kökenli doğasına (Ceres'in[1] örgütlü çekirdeği, SFIO'nun[2] eski kadroları ve ger-

1) Sosyalist araştırma ve inceleme merkezi – (Ç.N.)
2) İşçi Enternasyonali Fransa Bölümü – (Ç.N.)

çek siyasal formasyonu olmayan çok sayıda üye) ilişkin, sosyal-demokrat Enternasyonal'e, sınıf işbirliğine yönelik modern açılım biçimlerine yakınlık duyan, partiyi kişisel esinlenmelerine göre yöneten ve çok önceden rengini, yani Komünist Parti'den üç milyon oy almak istediğini, belli etmiş olan otoriter "bir tarihsel başkanın" yönlendirdiği etkileme mücadelelerinin lütfuna kalan seçimler için toplayıcı olma işlevi konusunda asla hayale kapılmadılar.

Ama, Sosyalist Parti'nin ağır sorumluluklarının hangi "mantık" adına sorunu ortadan kaldıracağı ve tam tersine –Komünist Parti'nin siyaseti Sosyalist Parti'nin siyasetine öylesine bağlıydı ki– *Komünist Parti'nin sorumlulukları sorununu* da ortaya koymak zorunda bırakmayacağı anlaşılmıyor. Çünkü, sonunda, sorumluluğu ya hep ya hiç terimleriyle düşünmek, paranoya ile diyalektiği birbirine karıştırmaktır. *Bu yordamın işleyişi bumerang gibidir zaten*, yoksa Mitterand'ın Viyana'daki açıklamaları (Komünist Parti'den "alınması gereken" üç milyon oy) ve G. Marchais'nin Haziran 1972 tarihli gizli raporuyla aydınlatılmış olan Komünist Parti'nin, Mitterand'ı 1974 başkanlık seçimlerinde biricik aday, Sosyalist Parti'ye önemli bir güç sağlayan ve Sosyalist Parti'yi de sola egemen olma durumuna sokan bu dev siyasal krediyi Sosyalist Parti'ye açabilmiş olması nasıl açıklanabilir ki? Politbüronun 4 Nisan tarihli bildirisi, yaşanan son olaylarla Sosyalist Parti'nin stratejisinin peçesinin düştüğünden söz eder: "1972'deki Ortak Program'dan beri stratejisinin aslında bu olduğundan" söz eder. *Ama,*

beş yıldan beri, "Ortak Program'dan beri" Sosyalist Parti'nin stratejisiyle mücadele etmeye karar vermeden önce, Sosyalist Parti'ye stratejisinde kullanacağı araçlarını sağlayan, Komünist Parti yönetimi değilse kimdir?

Militanlar anlamak istiyorlar

Gerçekte, olanları anlamak isteyen militanlar başka türlü düşünüyor: Kanıtlar üzerine yargı veren maddeciler gibi ve diyalektik olarak; ya hep ya hiç diyerek değil de, çelişkilere göre. Önceden belirlenmiş bir sonuçla değil de, işin en başından başlıyorlar, emekçileri, parti çizgisinin ani değişikliklerinin, G. Marchais'nin müdahale üslubunun, çoklukla beklenmedik seçim sonuçlarının doğurduğu etkileri, emekçilerin tepkilerini ve düşüncelerini algılayabilecek durumda bulunan kadınlar ve erkekler olarak yaşadıkları kendi deneyimlerini analiz ederek en baştan başlıyorlar. Ve, bu "(bambaşka türden) önemli belgeler" üstünde, birer marksist olarak, yani önce "kendi başlarına düşünebilenler" (Marx) sonra da sınıf ilişkileri ve çelişkileri bakımından gözlemlediklerini ve yaşadıklarını düşünmeye dikkat eden erkekler ve kadınlar olarak düşünmeyi deniyorlar.

Ampirizm ve pragmatizmden bıktılar artık. Şimdi gündeme gelen soru, beş yıl önce yönetimin saptadığı hedeflerden hiçbirine partinin neden ulaşamadığını anlamak. *Anlamak istiyorlar* ve de anlamak için, bizim sınıflı toplumumuzda her zaman son derece karmaşık iktisadi, ideolo-

jik *ve* siyasal sınıf *ilişkileri*ni işe katan, Lenin'in *"olguların iç bağıntısı"* dediği, yönetiminse yalnızca ihmal ettiği şeyi kavrayabilmek için (Fiterman'ın çok değer verdiği) "olgular"ı aşmak gerektiğini biliyorlar.

Analizin böyle kendiliğinden tabandan gelmesi, işte bu, Fransız partisinin tarihinde çağ açabilecek bir şey.

Bununla birlikte, aygıtının gücüne dayanan yönetimin, yukardan denetlenen ve çerçevelenen bir "düşünme" anlayışıyla, taban tarafından yaşanmış çelişkilerin maddiliğinin somut analizine dayanan gerçek bir "düşünme" pratiğini karşı karşıya getiren bu "küçük çelişkinin" üstesinden gelebilmesi son derece olası. Militanlar yönetimin ayrılıkları nasıl ustaca boğduğunu, "yeniden kazanma" tekniğini ve son derece aciliyet sunan reformlar konusunda verilen belli belirsiz vaatleri "daha sonra"ya (XXIII. Kongre'ye) erteleme sanatını bildiğine göre, bu "küçük çelişkiyi" çözmek için, yani dev makinesinin işleyişini engelleyebilecek bu kum tanesini ezmek için, uygulamaya koyacağı, görünüşte en "liberal" olanlar da dahil, bütün yöntemleri çok sayıda militanın son derece ilgi ve dikkatle izleyeceğine emin olması gerekir.

Siyasal pratiğin en eski özdeyişlerinden biri, insanın muhataplarını asla azımsamaması gerektiğinin kendi yararına olacağını öğütler.

Halkımız gibi, komünist militanların çoğunluğu da, ne millileştirme konusunda yapılan sonu gelmez sayısal tartışmalarda, ne şatafatlı ve kısa ömürlü çifte yüzde çubuğu

masalında (% 25 iyi olur, ama % 21 yetmez!), ne de "hükümette komünist bakanlar yeralsın" yollu sahte pehlivanlıklarda ya da buna benzer düzenbazlıklarda "yeralmadı". Marx'ın *18 Brumaire* için söylediği gibi, tarih bir tiyatrodur ve tarihi anlamak için, maskelerin, başkanların ve başkanların çektikleri söylevlerin ardında, özellikle de sahnenin arkasında aramak gerekir: Sınıf mücadelesinin siyasal kazanımları, nedenleri ve etkilerinin arkasında aramak gerekir. İktidarı içinde yalıtılmış durumda bulunan yönetim, bu sıkıntıyı hissetmek istemediyse de, militanlar, "durmadan" Solun Birliğinin ileri sürülmesinin ardında, ayrılıkların ve kopmanın ardında, partinin bütün konumlarından pratikte vazgeçtiği 13 Mart tarihli anlaşma maskaralığının ardında, *tuhaf, vahim ve gizli tutulan bir şeyin olup bittiğini, pek iyi hissettiler.*

Gerçekten de, yöneltilen bütün soruların yüreğinde, bir inanç ve bir soru var. *İnanç:* Partinin stratejisi hep "sabit" olmadı; ilk aşamada XXI. Kongre'de, daha sonra da XXII. Kongre'de önceki akışını yeniden bulmak için değiştirilmişti, buysa Sosyalist Parti'yle eylüldeki kopmayı ve bozgunu getirecek olan bir çizgiye düşeceği, Sosyalist Parti'nin Nantes Kongresi (Haziran 1977) ertesine kadar sürmüştü. *Soru:* Yönetim yaptığı strateji değişikliği konusunda neden hiç açıklama yapmadı? Gizleyecek nesi vardı ki?

Gerçeğe en uygun varsayım

Soruların şahı işte burda sorulur: *Partiyi katlanmak zorunda bıraktığı strateji değişikliği konusunda ses çıkartmadığına göre, yönetimin gizlemesi gereken ne vardı?*

"Varsayımlar" da işte tam burada ortaya çıkar. Her taraf varsayımla dolup taşıyor. İşi uzatmamak için, içlerinden tek bir tanesini, gerçeğe en uygun olanını ele alacağım. Yönetim, Ortak Program'ın imzalanmasıyla birlikte bir parti olarak nerdeyse hiçlikten çekip çıkartılmış bir Sosyalist Parti'nin, partinin seçmenler kitlesinin diri güçlerini tehdit edebilecek ya da bir gün, "sosyal-demokrat" geleneğe uygun olarak, Giscard'cı bir çoğunluğun dayanağı halini de alabilecek olan bir Sosyalist Parti'nin etkisini azaltmak istemişti. Yönetim, Sosyalist Parti'nin etkisini azaltarak, tehdit edici bir geleceğin (bunalım, Chirac'cı tehlike vb.) tehlikelerine karşı çıkabilmesi için partiyi güçlendirmek istemişti. Bu strateji dönemecinden neden hiç söz edilmiyor. Başkanlık seçimlerinde Mitterand'ın rakipsiz adaylığından (1974) belediye (1977) ve kanton (1976) seçimlerine kadar, 1972'den 1977'ye kadar izlenen çizgi *(Sosyalist Parti'yle sıkı işbirliği çizgisi)* ile son dönemdeki çizgi *(Sosyalist Parti'ye karşı sürdürülen mücadele çizgisi)* arasında var olan *çelişkiyi gizlemek için.*

Olan şudur: Bozgun bu strateji dönemecinin ucundaydı. Bunun da basit bir nedeni vardı: Parti bu katmanları

terk ettiği için, yalnızca bir Sosyalist Parti sayesinde geri kazanabileceği "merkezci" ve küçük-burjuva oyların desteği gerekiyordu sola. Solun zaferinin aracını reddederek bu zaferi istemek, çözülmesi olanaksız bir denklemi çözmek istemektir. Zaten parti yönetimi, oynanan dramaya sanki güldürü ögesi eklemek gerekirmiş gibi, birinci turun ertesinde her şeyi Sosyalist Parti'ye terkederek bu *"araç"ın gerekliğini pratikte kabul etti*. Milletvekili ikmalini yapabilmesi için, aldığı oyları nakletmesi gerekiyordu yönetimin, işte hepsi bu. Ve tam da "mutlu anlaşmanın" en sonunda imzalandığı anda (*l'Humanité* bütün "birinci sayfasına" "Tamam!" diye başlık atıyordu), 13 Marttadır ki, o zamana kadar inanmakta tereddüt eden bir çok partili militan, eylülde ileri sürülen "ayrılıkların" Komünist Parti ile Sosyalist Parti yönetimlerinin gerçek nedenlerinin bahanelerinden başka bir şey olamayacağını sarsıcı biçimde anladılar.

Böylece en gerici ve en gözden düşmüş sağ ile her kategoriden emekçinin iradesini karşı karşıya getiren bu sınıf savaşında, *bütün her şey sağa karşı değil, ama solun bağrında oldu ve partinin sosyalist tehdit karşısında güçlenmesi yönetimin kabul ettiği bir numaralı hedefti.*

1972'de birlikten kaynaklanan mutluluk havası, ilk kez, Komünist Parti için tehdit edici olan kısmi seçimler sonrasında, XXI. Kongre'de sarsıldı, ama sonradan XXII. Kongre'nin etkisiyle yeniden oluştu, buysa Sosyalist Parti'nin *açıkça* "sağa dönüş" gerçekleştirdiği Nantes Kongresi'ne (Haziran 1977) kadar sürdü. Komünist Parti'nin yönetimi

buna *gizli*, açıklanmak bir yana, tam tersine eski dilin sürdürülmesiyle gizlenen stratejik bir dönemeçle cevap verdi. Yeni bir strateji uygularken eski stratejinin diliyle konuşmak, gerçekleştirilmiş olan strateji dönemecini reddetmek ve kullanılan çifte dil nedeniyle inanılmaz bir karışıklık yaratmaktı. Tam anlamıyla söylenirse, olup bitenden bambaşka bir şey "anlaşılıyordu" ve bunlar açıklanamıyordu da.

Nantes Kongresi'ndeki *açıkça "sağa dönüş"* sonrasında yönetimin yaptığı temel seçme şuymuş gibi görünüyor: Ne pahasına olursa olsun, partinin güçlenmesi; buysa ne pahasına olursa olsun ve gerekirse, Solun Birliğinin feda edilmesi pahasına, Sosyalist Parti'nin zayıflatılması anlamına geliyordu. Sol kaybetti, ama parti yönetimi kazandı: *Sosyalist Parti'nin iddiaları açısından kayba uğradığı ölçüde kazandı yalnızca*. Geriye kalan her şey (buna, solun zaferi de dahil) Komünist Parti'nin Sosyalist Parti karşısında elde ettiği bu "zafere" feda edildi.

Eski refleks

Bu temel seçme gizli tutuldu. Halkımızın zekasına karşı yeterince uyanık, cesur ve de duyarlı olan, gerçekleştirdiği "dönemecin derinde yatan nedenlerini emekçilere ve militanlarına açıklarken, dürüst, açık seçik bir dil kullanacak başka bir yönetimin hayalini kurmak zevk veriyor. Bunu yapmak baştan aşağı olanaklıydı ve de yönetim böyle yaptığında, sağın saldırıları ve Sosyalist Parti'nin tereddütleri

karşısında kazanmış olacaktı. Olayların akışı da kuşku yok ki değişmiş olacaktı. Anlaşılmaz çifte bir dilin ortaya çıkmasına da yolaçan, bu temel seçme neden gizli tutuldu öyleyse? Kuşkusuz şu nedenle ki, izlenen çizgi değiştirildiğinde zorunlu olarak eski çizgi eleştirel açıdan incelenmeye başlar, bu da *yönelimdeki yanlışlara* gönderir bizi *ve de yanlışlar konusu açılmaya görsün, bir açıldı mı artık bir tek nerde başladığımızı bilir, ama duracağımızı bilemeyiz:* Yeni çizgi de yanlış olabilir, çünkü eski çizgi de kendisi farkında olmaksızın yanlıştı, çünkü bir yanlış her zaman bir başka yanlışı saklayabilir...

Yönetimin eski refleksinin işe karıştığı kesin: "Parti (=yönetim) her zaman haklıdır", "bütün olanlar çizgimizi doğruladı", "çizgimiz doğru", "parti sabit bir çizgi izledi". Gerçekliğin adı strateji değişikliği olduğunda, bu gerçekliği göğüsleme cesareti gösterememe, bir zayıflık belirtisidir! Olan biteni düşünmeye çalışmak yerine, yadsımak ("çizgimizi değiştirmedik") tercih edilir. Georges Marchais ne de olsa televizyonda gerçekten şunları söylemişti: "Kendi özeleştirimi yapacağım... Haziran 1972 tarihli gizli raporumu yayımlamalıydık o sırada. Bunu yapmamış olmak sağ oportünizmdi."

Herhangi bir okur, 1972'den, sosyalistlerle ilk polemiğin patlak verdiği sırada, E. Fajon tarafından gizli raporun yayımlanma tarihi olan 1975'e kadar bu oportünizmin yönetimin izlediği çizgiye egemen olduğu sonucuna varacaktır... O halde? Demek ki en başta bir ilk strateji vardı, son-

ra bir dönemeç yaşandı, daha sonraysa ikinci bir strateji çıktı ortaya. Tek bir söylem kılıfıyla militanlardan gizlenen şey, işte stratejide yaşanan bu dönemeçti demek ki. Gerçekten de, iki ayrı söylem vardı, eski stratejinin söylemi ile yenisinin söylemi, birbirine geçmiş, karışmış iki söylem: Ama, partinin stratejisi kadar "sabit", tek ve aynı söylem hayali altında vardı bu ikisi. Siz aşağıdayken, yukarılardan bir yerden tepenize düştüğünde, haydi gelin uğraşın bakalım bu çifte söylemin sırlarıyla!

Siyasette yanlışı nasıl ele alıp işlemeli

Ne olursa olsun, buradan siyasal yanlış ve bu yanlışın ele alınıp işlenmesi sorununa adım atıyoruz..

Yanlış, "parti her zaman haklıdır, çizgisi her zaman doğrudur" ilkesine göre sistemli olarak yadsınarak ele alınıp işlenebilir, yani otoriter biçimde *ortadan kaldırılabilir*. Bu yöntemin, elverişli yanı yanlış sorununu köklü biçimde ortadan kaldırmaktır, ama bir tortu bırakma sakıncası da vardır; bu tortu da yanlıştan söz etmekten vazgeçmeyen militanlardır. Onlar bir yanlış (başka bir yanlış) içindedirler elbette, ama ayak diremektedirler. Eskiden partiden atılırlardı. Şimdiyse bir iddiada bulunup üstesinden geliniyor: "*Hep aynı kişiler*". G. Marchais de diyor bunu zaten: "Daha XXII. Kongre'de karşı çıkıyorlardı"; tümüyle yanlış olsa bile işin vahametini arttırtan bir durum bu. Önemli olan, bunların "sabıkalı" olduklarının saptanması ve gözönünde

tutulmalıdır. Doktriner aydın, "masa başı" aydın diye lekeleyici sıfatlar yapıştırmak yeterli olacaktır. Uvriyerizmin de yardımıyla, parti aygıtı onların üzerlerine kapanacaktır. Ve de böylece iş bitmiş olacaktır.

Bununla birlikte, siyasal yanlışın başka bir ele alınıp işlenme biçimi daha vardır, Lenin'in benimsediği biçimdir bu: *"Bir yanlışı kabul etmemek, bu yanlışı yapmış olmaktan daha vahimdir."* Yanlışın marksist olarak ele alınıp işlenmesi budur işte. Bu durumda yanlış, pratikten gelen bir uyarı işaretidir. Ya düşünce yapısında ya da örgütlenme yapısında bir eksiklik, bir güçsüzlük olduğunu belirtir her zaman. Sözkonusu eksiklik ciddi de zararsız da olabilir. Ciddi olduğunda, ağır çelişkilerle yüzleşilmemiş ve bu çelişkiler, siyasal pratiği karıştırıp bozarak, dışa kapalı kendi yaşamlarını sürdürüyorlar demektir. Yönetimimizin yaptığının tersine, alelacele gündeme geçmek için, yukarılarda durarak ("Bizler mükemmel değiliz, kusurlarımız olabilir") gerektiğinde vazgeçilecek bir şey değildir yanlış. Marksist anlayış, *yanlışın gizlediği şeyin* önemli olduğunu kabul eder: Bu da, ortaya koymaktan öteye geçmediği yapısal çelişkilerdir. "Olay" olarak, yanlış geçer gider, unutulabilir ve de unutulması için elden gelen her şey yapılabilir ya da "hafıza-i beşer nisyan ile maluldur" denebilir: Ancak, yüzleşilmedikçe, boyun eğdirmedikçe, *yanlışın nedenleri sürüp gider.*

Lenin bir yanlışı analiz etmemenin, bu yanlışı yapmış olmaktan daha vahim olduğunu söylediğinde, işte bu sürüp gitmeden söz eder. Bir yanlışı gerçek anlamında kabul

ve analiz etmek, görüngünün ardına geçmek, yanlışa yolaçan nedenlerin araştırmasına yönelmek ve haklarından gelmek için bu nedenlere saldırmaktır. Her marksist militan için bu nedenler, sınıf ilişkilerinin ya da sınıf ilişkilerinin etkilerinin ya da bu sınıf ilişkilerinin sınırlarında (kafaları kurcalayan gençler, kadın sorunu, ekoloji, vb.) ortaya çıkan görüngülerin bile, kötü biçimde kavranılmasından kaynaklanırlar.

Yanlışın marksist biçimde ele alınıp işlenme zorunluluğu en çok da komünistler için geçerlidir: Komünistler, yanlışların (uluslararası komünist hareketin, partilerinin çizgisinin, partilerinin işleyiş biçiminin) derin nedenlerini dizginlememişlerse, bu yanlışların sürüp gideceklerini bilirler. Bu da şu demektir: Bu yanlışlar, kendilerini şu ya da bu biçim altında bitmek bilmeksizin göstereceklerdir. "Stalincilik", S.S.C.B.'nin tuhaf "toplumsal ilişkileri", partinin yapısı ve pratiği konusunda bıkıp usanmadan süregelen de bu değil mi zaten? Nedenlerle gerçekten yüzleşilmediği içindir ki, *etkilerin tekrarlandığı* görülüyor. Hayır, yanlışları eleştirenler "hep aynı kişiler" değildir: Ama, *hep aynı* eleştirilmemiş *nedenlerdir* hep aynı yanlışları üreten ve yeniden-üretenler.

Bu marksist zorunluluğu ısrarla ileri sürmek gerekir, çünkü yönetim bu konuda daha şimdiden aldı bile önlemlerini. Yanlışlardan söz edecek, hatta kendisi militanlara yanlışlara ilişkin örnekler verecek: Bağımsızlık anlayışını göstermek için yapacak bunu. Ama bunlar hep taktiğe ilişkin ve yerel, her zaman doğru olduğu açıklanan çizgiyi hiç

etkilemeyen yanlışlar olacak. Bundan haberi olan militanlar da, boş boş konuşmaya yarayacak, bu sözlü taviz yöntemini *ilgiyle izleyecekler* elbette.

II- ÖRGÜT:
EGEMEN OLUNMASI GEREKEN BİR MAKİNE

Bir çok militanın içinde çifte bir zorunluluk, yani bir yandan siyasal çizgiyi açıkça bilmek bir yandan da partinin işleyişini açıkça bilmek isteği doğmakta; yalnız aydınlarda değil, büyük işletmelerde çalışan isçi militanlarda da, hem de aynı güçte.

Bundan kuşku duyuluyor, militanlar işin iç yüzünü bilmiyorlardı. Buysa çok eskilerden kaynaklanıyor, çünkü 1972'deki anlaşmanın pazarlığı "tepede" yapılmış ve anlaşma da "tepede" imzalanmıştı; birlik siyaseti, *bir halk birliği* siyaseti olmadığı gibi, yönetimleri tarafından yönlendirilen *siyasal formasyonlar birliği* siyaseti olarak kaldı hep. XXII. Kongre'den sonra, ortaya ciddi şeyler çıktığında, militanlar, son aylarda çok güçlenen bir izlenime kapıldılar: XXII. Kongre'nin rafa kaldırıldığı ve özgürlük ve demokrasi na-

mına bütün vaadettiklerinin yönetimin otoritarizmine ve pragmatizmine kurban edildiği izlenimine kapıldılar. *Aşağıdan yukarıya doğru hiçbir şey çıkmıyordu artık, her şey yukardan geliyordu.*

Politbüronun ve merkez komitenin bildirilerinde, G. Marchais'nin televizyonda yaptığı teşvik edici çağrılarında biraz tutarlılık ve açıklık olsaydı bari! Yok, ama: Durmadan solun zaferi vaadediliyordu, ama ya sloganlar değişiyor ya da açıkça anlaşılmaz hale geliyordu. Örneğin, *L'Humanité*'nin birinci sayfasını boydan boya kaplayan, koca koca harflerle yazılan 23 Eylül tarihinin bu gülünç ve dokunaklı imdat çağrısı: *"Bize yardım edin!"* Tam olarak kime seslendiği (Militanlara mı? komünist seçmenlere mi? "Fransa halkına" mı?), kimin felaketin kıyısında olduğu (parti mi? Solun Birliği mi?) ve *başına tam olarak ne geldiği* bilinmediğinde bir imdat çağrısına ne yapılabilir ki? Yönetim "seferber edici" bir çağrı yaptığını sandı belki de: Tabanda herkes sessizce birbirinin yüzüne baktı.

Büyük tepeden indirmeler çağı

Başlıca sloganlar ise, peşpeşe gökten düştü. Bu, büyük tepeden indirmeler çağıydı. Ve militanlar sandıkları açtıklarında, gözlerine ve belleklerine inanamadılar: Onlardan yıllar boyunca uğruna sürüklendikleri savaşın hedeflerini terk etmeleri ve de 180 derece ters yöne gitmeleri isteniyordu! Bir bir sayalım. Vurucu güce, Avrupa siyasetinin al-

tüst edilmesine, ücret yelpazesinin l'den 5 haline getirilmesine ilişkin yeni gerçekleştirilen başdöndürücü dönemeç de, öğretimize "tiksinilesi" özyönetim kavramının girmesi de hep tepeden düştü.

Yıllardır savaşan militanlar, kendilerine danışılmaksızın hatta önceden haber verilmeksizin bile, bir sabah kalktıklarında, *"kendi yönetimleri tarafından faka bastırıldıklarını gördüler!"* Ve de yönetim, "uzmanların" (yani yüksek rütbeli askerler de) "iki yıl boyunca" vurucu güç üzerinde çalıştıklarını açıklayarak bundan sıyrılacağını sandıysa, militanların, sömürüde ve işbölümünde ne gibi marifetleri olduğunu doğrudan doğruya bildikleri, "uzmanlar" konusunda ne düşünebileceğinden hiç kuşku duymadığı içindir. Militanlar, kararlar konusunda açıkça bir oldu bittiyle karşı karşıya bırakıldılar: Prens'in kararıydı bu. Oysa militanların kafasını yoran bu sorular XXII. Kongre'de tartışılabilirdi. Olmaz: Devlet, otoriter biçimde, lutfetti, tabana danışmadı, kongre dışında ele alındı sorunlar. Militanlar ise güven duydukları ve cömert oldukları için, pek çok şeyi unutabilirler. Ama, kendilerini bütün varlıklarıyla adadıkları bir savaşı bozguna sürüklemek amacıyla, kendilerine birer piyon gibi davranıldığında, ne olup bittiğini bilmek isterler.

Militanlar çaresizlik içinde

Oysa kampanyanın tüm yükünü, 180 derece dönüşlerini, izlenen çizginin sırlarını, ani sıçramalarını ve sarsıntıları-

nı tabanda taşıyanlar onlardır, militanlardır; işyerlerinde, mahallelerde, köylerde, bütün önceki verileri altüst eden ve bir türlü anlaşılmayan kararların hesabını verenler de onlardır. Vurucu gücü, Avrupa'yı, l'den 5'e kadar değişen ücret yelpazesini vb. savunmak zorunda bırakarak, onları tam anlamıyla çaresizlik içinde bırakmakla kalmadılar, ama *"zenginlere ödettirmek"* sloganıyla kaçınılmazca birleşen bir *"yoksullar için"* kampanyasını, hep olduğu gibi yukardan başlatarak, onları daha başka tuzaklara da attılar. Oysa, üç milyon göçmen ve S.M.I.G.[1] düzeyinde ücret alan öteki emekçiler de dahil olmak üzere, işçi sınıfı, 19. yüzyıldan ve daha da eskiden gelen, insanseverlik ve yardımda bulunma anlamlarıyla da yüklü bir kavram olan, "yoksulluk" kavramında kendiliğinden tanımaz artık kendini; İşçi hareketinin kazanımlarından biri de, emekçilerin, kendilerini, "yoksullar" olarak değil de, *sömürülen üretken emekçiler* olarak düşünmelerine yardımcı olmaktı.

Yönetim su soruyu hiç öngörmüş müydü: *Zengin biri denilen nedir?* Hangi gelirden ya da servetten itibaren zengin olunur? Oysa daha önceleri, (Bkz. XX. Kongre) altı yüz bir kişi dışında, Fransa nüfusunun bütünü (ister zengin ya da yoksul olsun) tekellerin kurbanı olarak ilan edilmişti... *Zenginliği tanımlamadan yoksulları birdenbire ilk sıraya yerleştiren* bu doğaçlamada insan ne yapacağını nasıl bilebilir ki? Bu yapılan, en elverişsiz durumdaki ücretliler bu gözalıcı girişimin kendilerini ilgilendirdiğini gerçekten hisset-

1) "Salaire Minimum Interprofessionnel Garanti". Ülkemizdeki "asgari ücret" karşılığı" (Ç.N.)

medikleri halde, orta düzey ücretlileri boşu boşuna korkutmaktı yalnızca. Üstüne üstlük, militanlar ünlü *"% 25 iyi olur, ama % 21 yetmez"*le ne yapabilirlerdi ki? Bu neydi ki? Bir slogandı tamam da, ama kimin için? Bir kehanet miydi yoksa? Üstü örtülü bir şantaj mı? Yoksa, uyanıkken görülen şen şakrak bir rüya mı? Kimse bir şey anlamadı.

Halktan kişilerle doğrudan doğruya iş görenler ve de nasıl bir etki yaratacağından önceden emin olan Georges Marchais gibi, dev bir miting sahnesinde değil de, işyerinde, yaşamın bağrında, halkın gerçekten "nabzını tutanlar", sorunlarını, acılarını, umutlarını ve sıkıntılarını ele alanlar onlardır, militanlardır. Emekçilerin, çok uzun, çok teknik ve şaşırtıcı ölçüde soğuk Ortak Program'a değil ama, *Solun Birliği olgusuna* besledikleri derin ve heyecan uyandıran güvene tanıklık edebilecek olanlar onlardır. Çok eskilerden devralmışlardı bu güveni: Yalnızca Halk Cephesi'nin yarattığı kardeşliğin değil, Komün de dahil olmak üzere, 1848'den beri Fransa tarihinde ezilen tüm işçi sınıfı devrimlerinin ve Birinci Dünya Savaşı'nı izleyen büyük tarihsel mücadelelerin ve Direniş Hareketinin çarpışmalarına eşlik eden dev toplumsal umutların anısının da bulunduğu tarihsel bir bellekten almışlardı bu güveni.

Umut sonunda elle tutulacak kadar yakın

Bu kez, en sonunda, bozgunlar, acılı ilerlemelerle ama gerçek kurtuluşa ulaşmadan geçen yüz elli yılın ardından

umut şurdaydı işte ve zafer kesindi, elle tutulacak kadar yakındı. Bunun ne demek olduğu anlaşılıyor mu gerçekten: *Tarihte ilk kez, yüzyıllık bir gelenekten kopmak ve kazanmak olanağı, bunun da hemen hemen kesin olduğu* anlaşılıyor mu? Birliğe duyulan bu güven, zaferin güvencesi olduğu gibi, her günkü sömürüye ve ezilmeye karşı çıkan başkaldırıya kök salmış, inatçı ve sebatkar biçimde, birliğin parçalanma süresi boyunca da varlığını sürdürdü. Bir süre sonra doğurabileceği moral bozukluğu ve hareketsizlik etkisinden görünüşte kimsenin kaygı duymadığı, beklenmedik bir kopuş karşısında kalan emekçileri saran şaşkınlığın üstesinden gelmesi gerektiği bilindiğinde, bu güvenin varsaydığı siyasal olgunluğun ve tarihsel zekanın ne olduğu tam olarak anlaşılıyor mu? Ne kadar temellendirilmiş olsa bile, Sosyalist Parti'ye karşı yürütülen kampanyanın, sürdürüldüğü biçimde, yalnızca sekterler nezdinde başarılı olduğunu, ama bütün iyi niyetli kişileri üzüp cesaretlerini kırdığını gözlemleyebilenler de gene aynı militanlardır. Partinin yaptığı ilk atılım geçtikten sonra, 22 Eylül ertesinde, gittikçe daha az devam edilen hücre toplantılarına, izlediği bütün siyaset en sonunda gelip, dev bir üye kaydetme kampanyası ve G. Marchais'nin televizyon "gösterileri" (Yeteneğinden dolayı bütün Fransa izliyordu ve sanıldığından çok daha kurnaz olan burjuva devlet onu kamuya açık ya da çevresel nitelikli yayınlara öncelikle buyur etmeyi kendisi için yararlı bulmalıydı elbette) halini alan parti etkinliğinin azalmasına tanıklık edebilecek olanlar da gene onlardır.

Bunların ayrıntı olduğuna kim inanır ki? Bir yandan Georges Marchais'nin televizyonda kurduğu tekel, partinin mücadele tavırlarını tümüyle yerlebir eden sloganların tepeden indirilmesi, sorunların militanlar ya da kongreler tarafından değil de yönetimin "uzmanları" ya da görevlileri tarafından hazırlanması, yukardan ele alınıp işlenmesi, hatta militanların hileyle kullanılması, öte yandan da strateji değişikliği ve bu değişikliğin nedenleri konusunda sürdürülen gizlilik arasında derin ilişkiler var kuşkusuz.

Yönetim, sırlarından ikisini açığa vurmak zorunda kaldı: Georges Marchais'nin 1972 Haziranında Ortak Program'ın imzalanması ertesinde (1) merkez komiteye sunduğu rapor ve 22 Eylül'den sonra Sosyalist Parti'ye verilebilecek tavizler öbeği (Fiterman'ın Raporu). Bunları açıklamayı kabul etti, çünkü strateji değiştirmediğini kanıtlamak, tavırlarına bir süreklilik görünümü vermek için böyle yapması gerekiyordu. Ama ancak istediği şeyleri verdi, geriye kalanı hâlâ kendi elinde tutuyor. Militanlar bu pratikleri değiştirmek için müdahale etmezlerse, yönetimin en önemli şeyler üzerine suskunluğu sürdüreceği kesin gibidir. Seçim üzerine, ünlü geleneksel açıklamaları, bizeyse siyaset bilimi, nüfus bilimini, nüfusun yer değiştirmelerini, seçim sosyolojisini, buradaki kayıplarla şuradaki kazançların ustaca dengelenmesini getirecek elbette. Daha ileri gidecek mi, seçim sonuçlarının yüzeysel analiziyle yetinmeyip, özsel olana kadar gidecek mi: *Getirdiği çizgi değişikliğinin ve bu değişikliğin gizlenmesinin siyasal analizine* kadar gidecek mi?Bugünkü

durumu açısından bakıldığında, akla bile gelmeyecek bir şeydir bu.

Yönetimin temel konularda susması, ne yazık ki, eski alışkanlıklarındandır. Organik olarak bu, parti aygıtında yaşamını sürdüren stalinci geleneğin tümüne demir atmış alışkanlıklarından biridir. Yetersizlikleri ve çelişkilerine rağmen, XXII. Kongre'nin uyandırdığı büyük umut, bu otokratik geleneğe en sonunda son verildiğiydi. Ama alttan almak gerekti. Tabandaki tartışma özgürlüğü, yönetimin uygulamalarını hiçbir şekilde değiştirmeyen XXII. Kongre'den önce kazanılmıştı zaten. Yönetim ne olursa olsun hiçbir yere varmayacağı için, militanların hücrelerinde özgürce, ne ihraç ne de cezalandırma korkusu olmadan, tartışmalarına rahatlıkla izin verebileceğini bildiren, burjuva dünyası kadar eski bir buluş yapmıştı zaten. Doğrusu, gerçek tartışmalar ve gizli kararlar hep federasyonların sınırının ötesinde, sekreterlikte ya da politbüroda, daha doğrusu sekreterliği, politbüronun bir bölümünü ve merkez komitenin birkaç "uzmanını" ya da işbirlikçisini kapsayan, tüzükle belirtilmemiş küçük bir grupta gerçekleşti. Gerçek kararların alındığı, politbüronun açıkladığı ve merkez komitenin kendini bir gizliliğin açıklanmasıyla karşı karşıya ya da gerçeğin ve iktidarın yakınında sandığı için tek bir adam gibi onayladığı yer işte burasıdır.

Baştan aşağı değiştirilmesi gereken bir işleyiş biçimi

Bir çok militan *"böyle devam edilemeyeceğini ve partinin, bu "makine"nin işleyiş biçimini açıklamak ve baştan aşağı değiştirmek gerektiğini söylüyor:* Yalnızca kendileri için, militanlar olarak kendi özgürlükleri için, yani parti için (çünkü parti, militanlardır) değil, ama sınıf mücadelesinde Komünist Parti olmaksızın kazanamayacak, ama, *şimdiki durumunda, bu* Komünist Parti'yle de kazanamayacak olan Fransa'nın emekçileri için de.

Gene bu militanlar partinin "ötekiler gibi bir parti" olmasını istemiyorlar, "ötekilerin, yüksek devlet yönetimine sıkı sıkıya bağlı bir aydınlar, uzmanlar ve profesyoneller kastının paylaşılamayan egemenliğinin sürdüğü, oligarşik burjuva partilerin ne olduğunu pek iyi biliyorlar.

Gene aynı militanlar, sömürülenlerin sınıf mücadelesinin devrimci bir partisinin olması gerektiğini, bu partinin bir yönetimi, daimi kadroları ve sorumlu kişileri olması gerektiğini düşünüyorlar, kurallarını ve hatta pratiğini de, hukukunu değil, ama her hukukun kaderini belirleyen şeyi, yani partinin siyasal yaşamını ve pratiğini derinden değiştirmek koşuluyla, demokratik merkeziyetçiliğin korunabileceğini ve korunması gerektiğini düşünüyorlar.

İşte, sorunun tam yüreğindeyiz artık: Parti, şeytan çelmesin aklımızı. Partinin işleyişini anlamak için, onun mekanizmasını, *kendisi için,* sergilemek zorundayız, yani Fran-

sız partisinin uluslararası komünist hareket ve Fransa halkının sınıf mücadeleleri tarihi içinde sahip olduğu kendine özgü yeri hesaba katmamak zorundayız. Kaba çizgileriyle anımsatacağımız mekanizmanın arkasında, gerçekten de, *özgül bir tarih* yatmakta: Buysa, partiyi bugün olduğu duruma getiren, ona özgül çizgiler kazandıran ve Fransız toplumunda iyice belirli bir yer sağlayan, Fransa'ya özgü işçi ve burjuva sınıf mücadelesi biçimlerinin tarihidir.

Partinin tarihini yazmak, siyasal bir görevdir. Parti yönetimini bilen hiç kimse, partinin tıpkı S.S.C.B. Komünist Partisi gibi kendi tarihini *yazamamış* olmasına şaşmayacaktır: Kendi tarihiyle karşı karşıya kalmaya dayanamaz, çünkü bu durumda yaptığı yanlışları ya da daha kötüsü asla "aydınlatmak" istemeyeceği yanlışları itiraf etmesi gerekecek.

Devlet aygıtının ve askeri aygıtın taklidi olan bir parti

Bütün bu ihtiyat kaydıyla, parti nedir?

"Makine" sözcüğünü bile bile kullanıyorum, çünkü bu sözcük Marx ile Lenin'in devlet konusunda söylediklerini tekrarlıyor. Gerçekten de, herkesin yapabileceği şaşırtıcı bir saptama bu: Parti, elbette ki gerçek anlamda bir devlet değil, ama yapısı ve hiyerarşik işleyişi açısından hem burjuva parlamenter devlet aygıtını hem de askeri aygıtı birebir taklit etmiş gibi.

İşte partinin parlamenter yanı. Bir uçta, hücrelerinde ve bölge örgütlerinde özgürce tartışan militanların oluşturdu-

ğu halk bulunur. Bu "hükümran halktır": Ama bu halk, asil üyelerin yönettiği federasyon sekreterlikleri sınırına geldiğinde ansızın durur. Kopuşun yaşandığı yer, aygıtın tabanın önüne geçtiği yer, işte tam da burasıdır. İşler işte bu noktada (yönetim açısından) ciddileşmeye başlar. Tabanın, halkın iradesi seçimlerde dile geliyor ama bütün bu işlem aşırı-gerici biçimlerde (kongre için üç turlu çoğunluğa dayalı seçim) ve "adaylık komisyonları"nın sıkı gözetimi altında gerçekleşir; "adaylık komisyonları"nın, "sorumlu kişiler" seçimini denetlemesi tüzüğe uygunsa da, *kongreye gidecek delegelerin seçimini* denetlemesi yasaya aykırı olarak genişletilmiş bir sorumluluktur.

Bu seçimler, sorumlu kişilerin hiyerarşisini üretir: Bölge örgütü büro ve komitelerinin üyeleri, federasyon, üstünde politbüro ve politbüro sekreterliği bulunan, merkez komite. *Özenle* ayrılmış federal delegeler tarafından seçilen merkez komite, partinin egemen organı, yasama ve yürütme organı olarak kabul edilir. Pratikte, bu egemen organ herhangi yeni bir şey önermekten çok, yönetimin kararlarını kayda geçirmeye ve bu kararları uygulatmaya yarar. Merkez komitenin en küçük inisiyatif bile aldığı hiç duyulmadı. Gerçek olaylarda, merkez komite yönetimin yasama organı olmaktan çok yürütme organıdır: Bu sıfatla da, yönetimin bütün Fransa içine gönderdiği ve federasyonları "izlemek", yani yakından denetlemek, federasyon sekreterleri atamak ve nazik sorunları çözmek için kullandığı *yetkililerin* bir tür *genel meclisidir*.

Yönetim yalnızca merkez komite üyelerine değil, her türden memurların, merkez komitenin asli üyelerinin ve işbirlikçilerinin, yetkili ya da müşteri olma nedeniyle işe alınan ve her zaman kendi üyesini kendisinin seçmesi ilkesine uyarak seçilen, bu seçilmemiş, bilinmeyen kişilerin ve her türlü uzmanların, çoklukla gizli, müthiş gücüne de dayanır.

Şimdi de sıra partinin askeri yanında. Az önce söylenen her şey eğer askeri hiyerarşinin *bölmeli* biçimini hatırlatan, *mutlak dikey bölümleme* temel ilkesi eklenmezse eksik kalacaktır. Bölmeli olmanın çifte sonucu var. Bir yandan, tabanın her militanını, hücresinden bölgeye sonra da daha öteye, federasyona ve merkez komiteye kadar giderek yükselen dar sütunun içine kapatır. Tabanın katkısını zirvenin kararları uyarınca özenle süzgeçten geçiren sorumlu asil üyeler bu "yukarı doğru dolaşıma" egemendirler. Öte yandan, tabanın militanı, eğer bu konferanslarda delegeyse, federal konferanslar ve bölge konferansları dışında, başka bir yükselen sütuna ait olan, başka hiçbir hücrenin militanıyla hiçbir ilişki kurup sürdüremez. "Yatay bir ilişki" kurmak için yapılan her girişim, bugün bile "fraksiyoncu" ilan edilir. Son olarak da, "yukarı doğru dolaşım", zirvenin onayı olmadıkça zirveye ulaşamadan federasyonlar düzeyinde kesintiye uğrarsa da, buna karşılık, aynı sütunda var olan "aşağı doğru dolaşım" hiçbir engel tanımaz: Yukardan gelen emirlerin hepsi de tabana ulaşır.

İşlemsel etkinliğin hem gizlilik ve mutlak komutayı, hem de çatışmaya girmiş birimlerin birbirinden kesin bi-

çimde bölümlenmiş olmasını gerektiren askeri bir oluşumda bulunduğunu sanacak insan. Bu benzetmede küçültücü hiçbir şey yok. Partinin kendini savunmak ve hareket etmek için askeri güvenlik ve örgütlenme biçimlerine başvurmak zorunda kaldığı dönemleri anımsatıyor yalnızca: Lenin'in partisinin gizliliği, Direniş Hareketi içinde partinin gizliliği, vb. O zamanlar, koşullar bölümleme tedbirlerini ne kadar doğruluyorduysa, bugünkü koşullar da o tedbirleri aynı ölçüde güdük, çağdışı ve kısırlaştırıcı kılıyor: Yalnız militanlar için değil, ama kitleler ve en sonunda sorumluların kendileri için de.

Siyasetin burjuva işleyiş biçimi

Askeri *bölümlenme* modeliyle parlamenter demokrasi modelini bu biçimde bir araya getiren parti, *siyasetin burjuva işleyiş biçimini,* güçlendirerek yeniden-üretmekten kendini alıkoyamaz. Parlamenter modelden pek iyi bilinen bir avantaj elde eder: Burjuvazinin, kendi siyasal egemenlik biçimlerini özgür "yurttaşlar"a yeniden-ürettirmeyi başarması gibi, parti de kendi egemenlik biçimlerini militanlara yeniden-ürettirmeyi başarır. Ve askeri bölümlenme modelinden, daha başka avantajlar yanında, aynı derecede önemli şu avantajı da elde eder: Sorumluların kendi üyelerini seçip almalarını seçim kılığına sokabilme! "Gizli oyla seçim" gösterisinin ardında, hücreler dışında, *sorumluların çoğunluğunun seçilmesi, kendi üyelerini kendilerinin seçip almasına daya-*

nır. Bu düzenleme sonunda, yalnızca yönetimin siyasal egemenlik biçiminin yeniden-üretimi değil, *ama yönetim topluluğunun kendisinin* yeniden-üretimi elde edilir. Yöneticilerin yeniden-üretim yelpazesinin darlığı, başarısız olmuşlar hatta kimi zaman siyasal anlamda iflas etmişlerse de, yöneticileri, pratikte görevden alınmaz kılmaktadır (Bkz. 1940 Sonbaharında benimsenen ne pahasına olursa olsun "yasallaşma" çizgisi). Bu koşullar altında, partide yaşanan demokrasi "oyunu", burjuva devlette olduğu gibi, ekmekle şarabın İsa'nın etiyle kanına dönüşmesi mucizesine ulaşır: Halk iradesinin egemen sınıf iktidarına dönüşmesi gibi, partinin tabanının iradesi de yönetimin iktidarına dönüşür.

Şu gerçek hiç düşünüldü mü acaba? Yönetimi yeniden-üreten ve yönetime, taktik ve strateji alanında yaşanan bütün dönemeçlere, yapılan bütün yanlışlara rağmen görevden alınmadan, kendini sürdürme olanağı veren mekanizmanın karşılığı, *militanların kaçışı,* sürekli kan kaybetmeleri, bu militanların yerlerinin bundan beş, on ya da yirmi yıl öncesinin savaşlarını, değişikliklerini tanımamış ve "kuramlar", sloganlar ya da vaatler inancı konusundaki çarpışmaya birkaç yıl içinde "kavrulmak" için atılan "yeni kuşaklar" tarafından sürekli biçimde alınmasıdır. Mahalleler, kentler ve köyler başta olmak üzere, yeni üyelerin oluşturduğu çekirdekler sabit kalıyorsa da, *çoklukla* geçici üye kaydı ve kaçış egemendir.

Eski komünistlerin sayısı partinin, resmi olsa bile, üye sayısından neden bu kadar çok? Partiye yazılan, ama etkin

militanlıktan vazgeçenlerin sayısı neden bu kadar çok? Mücadelelerde (Direniş Hareketi, soğuk savaş, Vietnam, Cezayir, 1968, vb.) sınanmış militan kuşakları partinin etkinliğinde ya da sorumluluklarında, neredeyse neden hiç yeralmıyor? Küçük "devlet aygıtı" olarak parti, o kanlı Berlin ayaklanmaları ertesinde Brecht'in ima ettiği ünlü sorunu çözdü: *"Yöneticiler halka besledikleri güveni mi kaybettiler? O halde bunun tek çaresi var, yeni bir halk seçsinler!"* Nitekim, parti yönetimi de açtığı her yeni üye kaydetme kampanyasında yeni bir "halk", yani başka bir taban, yani başka militanlar "seçer", ama yönetim, o, olduğu yerde kalır.

Yöneticiler arasında yapılan bir anlaşma

Yönetim, kısa bir süre önce, kendi yeniden-üretimine hukuki nitelikler kazandırmak için, ahlaki görünüş açısından önemli bir izleği, *kollektif yönetim* izleğini unutulmuşluktan çıkardı; bu izlek sayesinde yönetim, eskiden dönem dönem yapılan temizliklerden (Marty-Tillon, Lecoeur, Servin-Casanova, vb. "olayları") birkaç yıldır uzak durabilmişti. Kollektif yönetim seve seve "kişiye tapma"nın antitezi olduğunu ileri sürer. Gerçekte nedir ki? Kollektif yönetim izleği gerçekte, yöneticileri birbirine bağlayan, onları militan topluluğundan ayıran ve iktidarlarını sürdürmeye katkıda bulunan bir anlaşmayı örter. Böylece, yöneticiler iktidarın sağladığı "dayanışma" sayesinde ayakta dururlar. Açıkçası şudur: Sözkonusu grup başka şekilde karar ver-

medikçe, politbüroda ve sekreterlikte (ya da daha doğrusu yönetici küçük grupta) olup bitenler hiçbir kimse tarafından bilinmeyecektir. Açıkçası, bir yöneticinin sözlerinde, asla onu ötekilerden ayıran bir nüans yakalamazsınız; İtalya'da uzun zamandır akla hayale bile gelmeyen bir durum bu. Ayrılıklar ya da farklılıklar ağzını kesin sıkı tutma yasasıyla çözülür ve "azınlıkta" olan herkesin, kamuoyu önünde en ufak biçimde tereddüt etmeden, ötekilerin benimsediği siyaseti uygulayacağı önceden kararlaştırılmıştır (Gerçekten de Georges Marchais içten içe inandıklarının tam tersine konuşur izlenimi uyandırmıştı bazen).

Böyle düşünüldüğünde, *yönetimin birliği kusursuz biçimde sağlandı* derken kanıt olarak gösterilen her şey, bütün kişisel nesnel sorumluluğun sonu, kabul edilen bütün çelişkinin sonu ve yönetimin ağızbirliği ettiği suskunluktur. Bu kadar övülen kollektif yönetim, seçimlerin ilk turunun yapıldığı akşam televizyonda alaycı ve sessiz biçimde G. Marchais'nin arkasına doğru kaydıkları görülen, bu birkaç "gölgedeki adam" tarafından İktidar'ın ve Hakikat'in tümüyle elde tutulduğunun itirafıdır. *Alaycı* diyorum, çünkü, onlar olacakları *biliyorlardı*. Sessiz, çünkü sessizlik kollektif yönetim anlaşmasının altına mühür basar. İnsanın elinde iktidar ve bilgi varsa susabilir. Böylesi bir durumda, ses çıkartmama gerçekten de insanları ayıran bir parmaklıktır. Bir yanda, iktidara ve bilgiye sahip oldukları için, insanlara karşı sessizce davrananlar; öte yandaysa, ne bilgi ne de iktidarları olmasın diye, sessizlik içinde bırakılanlar.

"Gölgedeki bu adamlar" üstlendikleri işlevlerle o kadar özdeşleşmişlerdi ki, bu sanrısal mizansenin bazı kişileri ürkütmekle kalmayıp, emekçilerin saygınlığına, özgürlük anlayışına ve düşünce inceliğine ters düşebileceğini dahi düşünmediler... Bu "sahne"nin, bu "mizansenin bir rastlantı olduğuna inanmaya kimse cüret edemez: Bu durum, yönetimin, emekçileri ve militanları elinde oynatma konusunda nasıl bir kinizm ve bilinçsizlik noktasına ulaştığını gözler önüne seren şaşılacak belirtidir.

Militanlara egemen olma, denetleme ve yönetmeye yarayan bu makinenin nasıl eserler yarattığı, gerçek anlamda, *ürettiği militan tipinde* görülebilir ancak; kendine özgü bir üründür bu, onun açısından da kimse yerini tutamaz bunun: Ekmek parası karşılığında kayıtsız şartsız bağlılığı zorunlu tutan partiye sarsılmaz bir yasayla perçinlenmiş, *hayat boyu asli üye*dir bu ürün. Kalıcı olarak işe alınan kişi, bu ekmek parasından vazgeçemez (çoklukla Genç Komünistler Derneği'nden ya da Komünist Öğrenciler Birliği'nden alınmıştır) çünkü ya hiç mesleği olmamıştır, ya da mesleği olmuş olsa da bu mesleğin pratiğini kaybetmiştir. Ve de yaptığı işte çoğu zaman kitlelerle gerçek ilişki bile kuramaz, çünkü bütün zamanını kitleleri denetlemekle geçirir. İnsanın yirmi-otuz yıldır, işçi konumunu bırakıp, karşılığında şu ya da bu derecede "sorumlu" memurlaşmış aydın konumu aldıktan sonra, seçmen kartına "metalürji işçisi", "posta memuru", "tesviyeci" vb. yazması ne güzel bir avuntu, ne güzel bir yutturmacadır! Bu çoklukla, daha yüce bir iktida-

rın sağlayacağı ödünlemelerin de tabanla kurulan ilişkinin zenginliğinin de bulunmadığı, ancak partinin çıldırmışlığının, elden geldiğince yüceltilebildiği bir boyun eğmeyle –asli üye bunu yakından görebilir– ama susmak ya da umutsuzca boyun eğmek koşuluyla, yaşanılabilen ve dayanılabilen bir dramdır. Konformizm ya da gereklilik nedeniyle, sadık ve uysal olmak, işte, kayıtsız şartsız bir meczup olmadığında, asli üyeye kalan bütün özgürlük de budur: Tabanla bağ kurabilecek ve de bunu isteyebilecek kadar komünistse, hiçbir şey.

III- PARTİNİN İDEOLOJİSİ

Devlet ve "makine" sözkonusu olduğuna göre, ideolojiden de söz etmek gerekir. Çünkü bir partinin birliğine "harç koymak"(Gramsci) için bir ideoloji gerekir.

Bu ideoloji, *bir yandan* militanların yöneticilerine beslediği duygulandırıcı güvene dayanır; militanların gözünde yöneticiler, ulusal ve uluslararası devrimci geleneğin mirasçısı olan partinin birlik ve iradesinin ete kemiğe bürünmesidir. Bu güvenin ardında, bir sınıf bağı vardır genellikle; bu bağ emekçilerde hem yalıtılmışlığın sonu, mücadelede sömürüdekinden bambaşka biçimde birlikte bulunmanın sıcaklığı, kardeşlik, işçi sınıfının mücadelelerinin kazanımı olarak partinin varoluşundan, kendileri gibi emekçiler tarafından yöneltilmesinden duyulan gurur, sınıfsal temele dayalı yönetimin doğurduğu sarsılmaz güven, vb. bi-

çimde kendini dile getirir.

Ama bu güvenin, bütün tarihi gözardı eden ve işi yönetimin militanlar yerine düşünmesini beklemeye kadar vardıran, eksiksiz ve eleştirisiz katılımla dile gelen, yolundan sapmış biçimleri de var: İşte, bu vazgeçme partide, kör bir sekterler kategorisi yaratır, ki bunlar da sonunda tek bir refleks edinmiş olurlar: Olanca bağlılıklarını, bütün tutkularını yönetimin ve yönetimin bütün alanlardaki savunmasının hizmetine vermek ("Parti –yani yönetim– her zaman haklıdır"). Bu kör güven türü doğal olarak, bütün nankör görevler kadar bütün sorumluluklar için de son derece elverişlidir. Yönetim kendisine sunulan bu tür güveni cömertçe kullanır, böylece söz dinlemiş olanları ödüllendirir ama gerçekte en dar tutuculuğu teşvik eder.

Öte yandan ama buna bağlı olarak, bir de bu güvenin yönetim ve memurları tarafından ustaca oluşturulmuş ve biçimlendirilmiş bir ideoloji ile sömürülmesi var. Bu parti ideolojisinin işlevi, partinin birliğiyle partinin yönetimini ve bu yönetimin saptadığı çizgiyi özdeşleştirmektir. Sanılacağının tersine, hiçbir kendiliğindenliği yoktur. Bu, tam da partinin pratiğine uygun düşen ve bu pratiği doğrulayan ideolojidir.

Burada, partide olup biteni anlamak için belirleyici öneme sahip bir noktada bulunuyoruz.

Marksist gelenek ve kuram içinde, partinin birliği de, partinin kendisi de kendinde bir erek değildir. *Parti işçi sınıfı mücadelesinin geçici örgütüdür.* Bu sınıf mücadelesine

hizmet etmek için vardır ancak ve de ancak eylemine hizmet etmesi için birliğe sahip olması gerekir. İşte bunun içindir ki partinin birliği ile yetinilemez: Her şeyden önce, bu ideolojik "harç" ile ne tür bir birlik elde edildiğinin bilinmesi gerekir.

Eğer parti donmuş ve katılaşmışsa, birliğinde hiçbir çatlak görülmeyecektir, ama sözkonusu birlik biçimsel ve yararsız ise, parti de "harç katılmış", yani donmuş ve katılaşmış bir ideoloji tarafından *felce uğratılmış* olacaktır. Yok, eğer parti canlıysa, birliği çelişkiler *içerecektir* ; parti de, çelişkili ama açık ve verimli olması gereken canlı bir ideoloji tarafından birleştirilmiş olacaktır. Ancak, bir partiyi nedir canlı kılan? Sınıf mücadelelerinde yaşanan büyük eğilimlerde, yani ya aşırı-sömürüye ya da sömürülenlerin kurtuluşuna yolaçan eğilimlerde, *kitlelerle* mücadeleleriyle, keşfettikleriyle, sorunlarıyla kurduğu *canlı ilişkidir*.

Partinin ideolojisi sorununun özellikle karmaşık bir sorun olduğu hemen görülüyor. Çünkü yalnızca militanların güvenini, yalnızca partinin (az çok biçimsel) birliğini değil, ama hepsinin üstünde partinin kitlelerle olan ilişkisini gündeme getiriyor. Üstelik, bu ilişki çifte bir biçime bürünür: *Partinin siyasal pratiğinin biçimi,* kitlelerin mücadelesini örgütleme ve yönlendirme eyleminde ve yönteminde kullandığı üslup; ve siyasal pratiğin sağladığı deneyimleri düşünmek ve bu deneyimleri sınıf mücadelesinin sunduğu çelişkili eğilimler perspektifi içine yerleştirmek için vazgeçilmez olan partinin *kuramının biçimi*.

Resmi yavanlıklar çağı

Partinin ideolojisi, partinin birliğinin, kitlelerle ve kuramla olan ilişkisinin ne durumda olduğunun denenebileceği bir özet gibidir.

Fransız partisinde marksist kuramın ne kadar acınası durumda olduğunu yeniden söylemeye gerek var mı? Parti, kuramdan söz edildiğini duymak istemeyen eski Fransız işçi geleneğinin mirasçısı olmakla kalmadı, Maurice Thorez'in savaştan önceki övülesi kuramsal çabalarından sonra, stalinci kadırgaya yükleme yaptı ve bunu kadırgaya kendinden birşeyler de katarak, resmi yavanlıklar, marksist kuramı, uluslararası devlet dogması, evrimci bir pozitivizm ve diyalektik maddeciliği de "bilimlerin bilimi" haline getiren resmi yavanlıklar çağına girdi.

Partide hiç de canlı olmayan marksist kuram bu gönüllü kulluktan sonra hiç de kendini toplayamadı. Ve de S.S.C.B'de *resmi olarak* üretilen her şey marksist kuramı soluksuz bırakmaktan başka bir şeye yaramadığı gibi, Fransa'da yirmi yıldır Sovyetlerin ürettikleri üzerinde "ufak-tefek işler görmek" için özenle çalışanlar da, elimizde marksist kuram diye ne kaldıysa, onun da hakkından geldiler Bunun için, parti okullarının eğitim programlarına bakmak yeter: İçinde bulundukları durumu, aramakta ve kendi başlarına düşünme cesaretine borçlu olan tek tük, birkaç özgün örnek dışında, partide marksist kuramın en alt nok-

tasına ulaştık. Marksist kuram ortadan kayboldu, üstünü başka bir şey kapladı.

Üstelik, ortada parti yönetiminin bundan kaygılandığını düşündüren hiçbir şey de yok. Marksizmin bütün dünyada bunalımda olması, yönetimi Ortak Program yıllarında dünya çapında yaşanan iktisadi bunalımın karşısındaki kadar umursamaz bırakıyor. Marksizmin içinde bulunduğu bunalımının, Fransa'da, Komünist Parti içinde marksist kuramın gözden kaybolması biçimini alması onu kaygılandırmıyor. Marksist kuramın terkedilmesi kesinlikle kuramsal körlük, yani siyasal körlük anlamına gelir (çünkü, kuram son derece siyasaldır). 19 Marta gelinceye kadar birkaç yıl denedik bunu. Yönetim aradaki benzerliği görmüyor mu?

Yönetim kolayca kendini avuttu. Çünkü partinin bir "kuramı", üstelik kendine ait bir "kuramı" var: T.D.K. (Tekelci Devlet Kapitalizmi) adı verilen "kuram", Sovyetler'in tekelci devlet kapitalizmi kuramının (P. Boccara'nın sermayenin aşırı birikimi-değer kaybetmesi konusundaki tezleriyle güçlendirilmiş) Fransız versiyonudur. Öyle bir (kuramsal) önemi var ki, Marx'ın eleştirdiği bir disiplin açısından ağır bir anlam taşıyan, "marksist *ekonomi politik* incelemesi" adı altında yayımlandı. İtalyan partisi gibi, büyük kardeş partiler tarafından istenildiği kadar burun kıvrılmış, hatta açıkça kınanmış olsun, önemi yok: Bu *bizim* kuramımızdır. Bunun bizim olduğunun kanıtı da, *yönetimimizin* emriyle, elbette ki aynı düşüncede olmayanların önceden temizlendiği "merkez komite nezdindeki" iktisat *bölümü*-

müz tarafından imal edilmiş olmasıdır.

Emir üzerine bir kuram üretiliyor! Neden olmasın yani? Sipariş üzerine gerçekleştirilmiş o kadar çok büyük müzik eseri varken neden olmasın! Hem sonra, *İnceleme*'deki her şey de yararsız değil ki, bazı olguları çalışma son derece güzel *betimliyor*. Ama bütünüyle ele alındığında, bu dev savunma niteliğindeydi, yani "iktisadi" açıdan kanıtlanmadan önce siyasal biçiminde *zaten var olan bir sonucu* kanıtlamalıydı. Kısacası, T.D.K.'nın kuramsal güvence olarak, sırtını Ortak Program'ın anti-tekelci siyasetine dayaması gerekiyordu.

Bu çalışmadan çıkan en önemli iki sonucun ne olduğunu biliyoruz: 1) Tekelci yoğunlaşmanın devlete sızdığı, devletle birlikte "tek bir mekanizma" oluşturduğu bir evreye, "sosyalizmin giriş odası" olan bir evreye girdik; 2) Fransa'ya bir "avuç tekelci" ile onların uşakları egemendir.

Bu iki tezden çıkan *siyasal* sonuçlar açıktır:

1. Sosyalizmin giriş odası ve "tek bir devlet-tekeller mekanizması", *devlet sorununu* değiştirmektedir. Devlet eğilimsel olarak, kendisini halk iktidarı tarafından doğrudan doğruya kullanılabilir kılacak bir biçim alıyor, öyleyse onu "yıkmak" sözkonusu değil artık; bu akıl yürütmenin ufkunda daha şimdiden proletarya diktatörlüğünün "terk edilmesi" görünüyor;

2. Devlet hemen hemen hazırsa, güçler de buradadır, hemen hemen hazırdır devleti işgal etmeye, çünkü bu "bir avuç tekelcinin" karşısında tekellerin kurbanı olan *bütün Fransa* var. Küçük bir klik (daha sonra 600.000 "büyük

burjuva"ya kadar genişletilecek ama bu klik) dışında, tekellerin kaldırılması bütün Fransızların *nesnel çıkarıdır*.

Bu *nesnel çıkar* kavramı ise, küçük bir kuramsal-siyasal harikadır. Nesnel çıkarla bu çıkarın gerçekleşmesini birbirinden ne ayırır? Yalnızca *bilinç*. Bizler, tutucu marksistler olarak, bunun sınıf mücadelesi gibi bir şeyden ve bu mücadeleyi karmaşıklaştıran özelliklerden (burjuva devletin işe karışması, egemen ideolojinin işe karışması, burjuvazinin vereceği tavizler, vb.) geçerek gerçekleşebileceğini düşünüyorduk. Oysa böyle değilmiş, yalnızca bilinçten geçerek gerçekleşebiliyormuş. Öyleyse, bilinci uyandırmak yeter! Herkesin bildiği gibi, Kautski'den beri, bilinç, içerden gelmediğine göre, *dışarıdan gelir!* Öyleyse dışarıdan, propaganda, kitle iletişim araçları, basın darbeleriyle döve döve bilinci uyandırmaya, yeniden uyandırmaya çalışacağız: "Sizi sömüren bir avuç tekelciye karşı mücadele etmek sizin *nesnel* çıkarınızdır: *Bunun bilincine varın,* buna göre hareket edin, iş de bitmiş olsun!" Başarıya ulaşacağınızdan kuşkulanmak için hiçbir neden yok: Hem nesnel çıkarın mutlak kudretinden, hem de fikirlerin bilinç üzerindeki mutlak kudretinden kuşku mu duyuyorsunuz yoksa? Ne de bayağı bir maddecisiniz öyle!

Partide marksist kurama tanınan kaderden doğabilecek sonuçların hepsini görmüş de değiliz hâlâ. Gerçek şu ki, her kim ki marksist kuramın terk edilmesini söyler, aynı anda *somut analizin* de terk edilmesini söylemiş olur. Bu iddia, marksist kurama ilişkin *soyut* bir fikre sahip olan ve bu

nedenle onu, can-ı gönülden *somut* analiz fikrinin karşısına koyan kimilerine tuhaf gelecektir. Oysa, Marx ve Lenin için ("Marksizmin canlı ruhu somut bir durumun somut analizidir.") *bu iki fikir aynı şeydir*, değişen şey yalnızca nesnenin ölçeğidir.

Oysa somut analiz zorunluluğu bütün marksist geleneğe damga vurmuştur. Bu zorunluluk siyasal bir gerekliliğe denk düşer. Verili durumun yolaçtığı sınıf etkilerinin ya da ilişkilerinin karmaşıklığı içinde ele alınan bütün ögelerin somut analizi en yüklü anlamıyla, gerçeğin (hep beklenmedik birşeyler, "yeni" birşeyler kapsayan) *keşfi*, aynı zamanda da mücadele hedeflerine ulaşmak için izlenmesi gereken çizginin *belirlenmesidir*.

Oysa bu paha biçilmez pratik *partide* ortadan kayboldu. Savaştan önce Maurice Thorez'in Fransa'daki sınıf ilişkileri üzerine somut analizler sunmaya hâlâ cesareti vardı. Savaştan sonra, bu gelenek yavaş yavaş kayboldu. Partinin XX., XXI. ve XXII. Kongreleri'nde Fransa'daki sınıf ilişkileri üzerine hiçbir şey yok. Nedeni anlaşılıyor: Yönetimin "kendi" T.D.K. kuramı vardı: Ona göre bu, gerçek bir kuram olduğu için, peşin peşin somut analizin yerini tutuyordu. "Somutlaştırmak" istendiğinde, bu kuramı herhangi bir şeye yukardan *uygulamak* yeterliydi. Parti bunda da marksizmin stalinci dogmatik/spekülatif yorumuna ilişkin eski bir geleneği buluyordu yeniden: Somut hakikat, kuram *uygulandığındadır*, kuram ise hakikatlerin hakikatidir ve somut analiz, sonunda, "basit ve bir tek uygulanması gereken" oldu-

ğu için, kolay ve nerdeyse gereksiz hale gelir, çünkü uygulanmış hakikatten öteye geçmemektedir. Daha yüksek bir hakikatin "uygulanması" olarak kabul edilen somut hakikat taslağı, II. Enternasyonal döneminde siyasal alanda ortalığı yıkıp geçmişti. Bu yıkımlar Stalin döneminde yeniden başladı ve Fransız partisine de zarar verdi. Somut analizi kuramın *uygulaması* olarak tasarlamak, dalgın değilsek, sipariş üzerine bir "kuram" imal etmenin doğuracağı etkilerden de daha vahim, kesin siyasal çıkmazlara girmektir.

"Aşılmaz eşik"

Ulusal tarihimizde yapıcı bir örnek var, *"aşılmaz eşik"* diyoruz buna. Birkaç yıl önce, kısmi seçimlerde partinin ezilip geçilmesini anlatmak için federasyon sekreterlerinden biri bu şaşırtıcı sözü kullandı. Partinin oy oranının % 20-21 dolaylarında "dönüp durduğu", bir türlü daha ileri geçemediği, yani "tıkanmış olduğu" bilinirse, bu sorunun hâlâ gündemde olduğu da görülmüş olur. Parti bu seçimlerde tarihsel "aşılmaz eşiğin" düzeyini 0,8 puanla (ama aşağı doğru, eksilerek) değişikliğe uğrattı bile. Ama bunu kim ciddiye alıp, olayı analiz etti ki? Şu basit soruyu olsun sormaya kalkışan oldu mu: Bu ezilip geçilmenin sınıfsal ideolojik, toplumsal, iktisadi nedenleri nelerdir, gerçek sınırları nelerdir? Kısacası bugünkü Fransa'da partinin *sınıfsal siyasal durumunun somut analizini* kim yaptı?

Yönetim T.D.K. "kuramı" içinde sahipti zaten bu soru-

nun cevabına, sözkonusu "kuramı" "*uygulamak*" yeterliydi, ki buna kalkışanlar da olmuştu zaten. Yönetim soruyu hiçbir zaman somut analiz terimleriyle sormadı. Bu pek yersiz bir çok gerçekliği keşfetmekle sonuçlanacaktı: En başta, sözkonusu "aşılmaz eşiğin", inanmak istendiği gibi, her şeyden önce küçük-burjuvazi de değil, *işçi sınıfının ta kendinde* yeraldığını keşfetmek olacaktı. İşçi sınıfı partiye oylarının ancak % 33'ünü verdi, % 30'unu Sosyalist Parti'ye % 20'sini sağa, geriye kalanı da seçimlere katılmadı ve her türlü siyaseti kabaca reddetmeye (Fransa'daki anarko-sendikalist gelenek) yöneldi. Georges Marchais'nin üç yıl önceki kesin bildirisi düşünüldüğünde ne de kötü bir ders: "İşçi sınıfı siyasal birliğini gerçekleştirdi". (Solun Birliğinden söz etmek istiyordu!) Oysa, kazanılmış olmak bir yana, işçi sınıfının siyasal birliği önümüzde duran bir hedeftir.

Unutmamak gerekir ki, tıpkı öteki sınıflar gibi, işçi sınıfı da ne tektir, ne bir bütündür, ne de herhangi bir mucize tarafından iç çelişkilerinden arınmıştır. Sanayide çalışan bütün emekçileri etkileyen sömürüden o da payını alır, (küçük-burjuvazi ve köylülüğü etkileyen sömürüden onu ayıran da budur), ama çalışma ve yaşam koşulları, onu kuşatan burjuva hegemonyası, üretim yoğunlaşmasına ve mücadelelerin tarihsel sonuçlarına göre değişir; siyasal tepkilerin farklılığını ve sınıf bilincinin eşitsizliğini açıklayan da budur.

Partinin yönetimi kuramı ve somut analizi hor görür: Bunun kendisini bir çıkmaza sokması onu ilgilendirmez,

çünkü ne olursa olsun duruma ilişkin incelemenin denetimini elinde tutmaktadır. Seçim sonuçlarını "kılı kırk yararcasına" incelediğinde, seçim sosyolojisinden vb. başka, peşin peşin ne sonuç çıkacağından emin olabiliriz: Militanlar ve emekçiler "yeterince bilinçli değil", "fikirlerimizi anlatmak ve yaymak için yeterince çaba gösterilmiyor". Çizgi dokunulmaz ve Fransa halkının "nesnel çıkarına" göre saptanmış olduğundan, *yalnız bilinç ve çaba ile değişebilir*, değil mi? Ne olursa olsun, *somut gerçeklik ve gerçekliğin somut analizi değişmez*.

Yönetimin yaptığı uygulamalarla, partinin *iç gerçekliği* konusunda sunduğu görüntünün ve bu görüntünün yolaçtığı gözle görülebilir etkilerin de "aşılmaz eşiğe" katkıda bulunmadığını söylemeye kim cesaret edebilir ki? Yönetim XXII. Kongre ile birlikte, kendisini geçmişin kötü anılarından temizleyen bir gençlik banyosuna girdiğini sanabilir, ne var ki insanların belleği sağlamdır, üstelik anti-komünizm şantajı da iyice bitti artık! Hoşa gitse de gitmese de, mülkiyet ve özgürlük mitosuna dayalı ideolojisine, bu ideolojisini elinden alan bir dünyada, sıkı sıkıya sarılan kent ve kır küçük-burjuvazisi, özgürlük ve mülkiyet konusunda yepyeni vaatlerde bulunan komünistleri gördüğünde durup kulak kabartır, ama gene de aynı şekilde düşünmeye devam eder. Sen istediğin kadar konuş! Kulak denilen dikkafalı köylülerin sürgüne gönderilmesini, kıyımını, orta sınıfların ezilmesini ve Stalin'in ölümünden yirmi beş yıl sonra bile hâlâ süren baskıyı peşinden sürükledikçe ve de buna gü-

vence olarak, doğru söylendiğinin sınanabileceği biricik alanda, yani partinin iç uygulamaları alanında, *hemen yalanlanan* sözler sundukça, istenildiği kadar Stalin'in anısı saklansın ve Ekim Devrimi'nin mirasçısı olunsun... "aşılmaz eşiğin" partiden de kaynaklandığı kolayca anlaşılır.

Bu sorun konusunda, yönetimin kendi rekorlarını kırdığını söylemek gerekir. *Yönetmekte olmadığı ve hiçbir zaman da yönetmediği bir ülke için* özgürlükten, demokrasiden, değişiklikten yüksek sesle söz eden bir yönetimin sözlerine inanacak kadar aptal oldukları sanılıyor insanların. Bu koşullarda, bunun kanıtı nerede olabilir ki! Ah! Bir de Georges Marchais'nin müthiş sözü vardı: "Fransız Komünistleri hiçbir zaman özgürlüklere el uzatmadılar" ... evet, ama Fransızlar da hep şunu düşündüler: "Elbette, ama hiç bunu yapabilecek durumda da olmadılar zaten!" Buna karşılık, gerçekten de bu halkın belleğinin, Fransız partisi yönetiminin insanların saygınlığını lekelemek için, her parçası icat edilmiş suçlamaların alçaklığı ile, doğruluk ve özgürlükten nasıl da tiksinerek, ahlaki olarak parçalayıp ezdiğini anımsayamayacak kadar güçsüz mü olduğu sanılıyor: Fransa'da gerçek anlamda "Moskova Duruşmaları" düzenlendi, tek eksik idam cezası verilmemiş olmasıydı, ama birinin şerefini ayaklar altına alıp öldürmek için, "polis", "hain" ya da "dolandırıcı"nın teki olmakla suçlayarak işkence etmek, bütün eski mücadele yoldaşlarının onu oybirliğiyle suçlaması, geçmişlerinden vazgeçmeye, kaçmaya, karaçalmaya zorlanması da yetebilir. Bunlar 1948 ile 1965 arasın-

da Fransa'da oluyordu. Komünist Parti iktidarda değildi. "Fransızların özgürlüklerine el uzatmadı". Sorumluluğunu yalnızca kendi yönetiminin taşıdığı bu rezillikleri onarmak, olanlardan pişmanlık duymak, anımsatmamak için tek bir söz bile söylememesinin nedeni budur kuşkusuz.

Parti yönetiminin somut analizi sevmediği anlaşılıyor. Somut analiz titiz ve verimlidir: Ama affetmez. Ve somut analiz, kuramı harekete geçirdiği için, partinin kuramı sevmediği de anlaşılıyor: Kuram canlı olduğunda, titiz ve verimlidir, ama, o da, affetmez.

Partinin ideolojisi konusunda bir fikir edinmek için bütün bu uyarıları yapmak gerekiyordu. Militanların güvenine ve bu güvenin yönetim tarafından sömürülmesine kök salmış olan, keyfi ama önceden belirlenmiş bir siyasal çizgiye hizmet etmek için sipariş üstüne yaratılmış bir "kuram"a yaslanan, gerçek kuramdan ve somut durumun analizinden tiksinen partinin ideolojisi gerçekten de şöyle bir karikatüre indirgenir: Yalnızca insanlara komuta etmek iktidarını değil, "doğru" olduğunu tek başına saptadığı bir "çizgi"ye göre, hakikate de komuta etme iktidarını elinde tutan bir yönetim çevresinde, ne pahasına olursa olsun, partinin birliğine "harç koymak".

İdeoloji, "kuram", analiz böylece militanları kendileri dışında saptanmış uygulamalara ve çizgiye "özgürce" katılmalarına inandırmak için kullanılan manipülasyon araçlarına, aygıtlarına indirgenmiş bulunmaktadır. Bu pratiğin pragmatizmi marksist geleneğin en değerli yanına, militan-

ların ideolojisinin, militanların katıldıkları mücadelenin kökenlerine ve hedeflerine varıncaya kadar genişletilmesi için, canlı analizin ve kuramın verimli zorunluluklarına çarpar ve bunlara ters düşer. Bütün bu soruların ardında, sözkonusu olan şey şudur: Kuram, analiz, ideoloji, kısacası *partinin siyasal pratiği yoluyla kitlelerle kurduğu ilişki.*

IV- BİR ÇÖZÜM: KALEDEN DIŞARI ÇIKMAK

İktidardaki ya da iktidar için mücadele eden sınıflar kadar siyasal pratik biçimleri olduğunu göstermek için biraz tarih bilincine sahip olmak yeter. Bu sınıfların her biri kendi mücadelesinin gereklerine ve çıkarlarına en uygun düşen pratiğe göre yönetir ya da mücadele eder.

Örneğin, kuramcıları ve tarihi sayesinde, burjuva siyasal pratiğin özelliğinin *kendi egemenliğini başkaları tarafından sağlama almak* olduğunu ileri sürebiliriz. Gramsci bunu görmemiş olsa da, daha Machiavelli'de bile gerçek zaten, aktif ya da "pasif", bütün burjuva devrimlerinin, devamı için de gerçektir. Burjuvazi bu devrimleri kendi sömürdükleriyle, pleblerle, köylülerle, proleterlerle, sömürülenlerle ve müttefikleriyle gerçekleştirmeyi bildi. Onları iktidar dönemecinde beklemek, kanlar içinde öldürmek ya da

barışçı yoldan boyun eğdirmek ve kendi zaferinin ve de onların bozgununun meyvelerini gasp etmek için güçlerinin dizginden boşalmasına izin vermesini bildi her zaman.

Bu burjuva siyasal pratiğine karşı, marksist gelenek başka bir tez savundu hep: Proletarya "kendi kendini kurtarmalıdır", kendi dışında ne başka bir sınıfa ne de başka bir kurtarıcıya güvenebilir, yalnızca kendi örgütlenmesinin gücüne güvenebilir. Başka seçimi yoktur, kullanacağı sömürülenler yoktur. Ve, zorunlu olarak kalıcı ittifaklar kurması gerekeceği için, müttefiklerine *başkalarıymış gibi,* yani dilediğince egemen olabileceği, kaderlerini elinde tuttuğu güçler gibi değil, tarihsel kişiliğine saygı beslemesi gereken, *gerçek eşiti gibi* davranmalıdır.

Buna karşılık, kendisinin de burjuva siyasal pratiğinin ideolojik tuzağına düşme tehlikesiyle çok ciddi olarak tehdit edilebileceğini bilir: Ya sınıf işbirliğine boyun eğip nesnel olarak burjuvazinin hizmetine girecek (Bkz. sosyal-demokrasi) ya da kendi bağımsızlığı yanılsamasına düşerek, kendi bağrında burjuva siyasal pratiğini *yeniden-üretecek:* Aynı anda her iki olasılık da geçerli olabilir elbette.

Kendi bağrında burjuva siyasal pratiği yeniden-üretmek nedir öyleyse? Yönetimin en katıksız burjuva üslupla kendi siyasetini yaptırdığı kitlelere ve militanlara *başkalarıymış gibi* davranmaktır. Bunun için de, yönetimle militanlar ayrılığını ve partiyle kitleler ayrılığını kendiliğinden üreten, partinin bütün iç mekanizmasının "işlemesine" izin vermek yeter. Yönetim de bu ayrılığı kendi siyaseti lehine

kullanır: Kendi siyasal pratiği de, yönetimi militanlardan, partiyi de kitlelerden *ayırarak* işlediği ölçüde, burjuva siyasal pratiğini yeniden üretmeye yönelir.

Her şey yukardan yapıldı

1972'deki çizgi ve bu çizginin "gerçekleşmesi" konusunda tekrar tekrar yapabildiğimiz gözlemlerden çıkan şudur: Ayrılığın ve elbette ki kitlelerin de uzağında tutulmuş militanlar hesaba katılmaksızın, her şey yukardan yapıldı. Yönetimin giriştiği büyük manevralarda kitlelerin ve militanların çekip çevrilmesi, aynı burjuva pratiğinde olduğu gibi, doğal olarak kuramdan tiksinme ile, en kaba pragmatizm ile katmerlendi. Militanlara ve kitlelere karşı duyulan tiksintinin, her zaman somut analize ve kurama duyulan tiksintiyle birlikte gittiği, yani karşıtlarıyla birlikte gittiği o kadar gerçek ki: Hakikatin pragmatizmi (hakikat, bir araçtan başka bir şey değildir) ve otoritarizmi 1972'den, özellikle de Eylül 1977'den beri bütün olup bitenler, şu klasik tezin doğrulanmasından başka bir şey değildi: Bir işçi partisi siyasal pratiğinin sınıfsal bağımsızlığının ilkelerini terk etme eğiliminde olduğunda, kendi bağrında, kendiliğinden ve zorunlu olarak, burjuva siyasal pratiğini yeniden-üretmeye yönelir. Bunun sonuçları bilinir: Sayısal açıdan gülünç kalan, küçük bir "aşılmaz eşik"; evet, ama solun eksik kalan % 1 ya da 2 oyunda koskoca bir dünya yatıyordu!

Partide ve de stalinci gelenek temelinde, kuramın parti

yöneticilerinin "mülkü" olması, kuram ve Hakikat konusundaki bu "mülkiyetin" başka "mülkiyetleri", militanların ve kitlelerin kendilerinin mülk oluşunu gizlemesi, bireysel terimlerle değil, sistem terimleriyle yorumlanmalıdır. Bireylerin üslubu değişir, örneğin, yöneticilerimizin stalinciliği "hümanist" oldu, bazıları çok "açık" bile olabilir. Önemli olan bu değildir. Önemli olan, az önce burjuva siyasal pratiği partinin bağrında yeniden-üretmeye yönelen eğilim denilen şeyin, sistemin içinde yerlerini bulan bireylerden bağımsız olarak, ama bu bireyleri oldukları olmak, yani *sistemin parçası olmak ve sisteme hapsolmak* zorunda bırakan, *tek başına işleyen bir sistemin* işi olmasıdır. Partinin otoriteyle, yukardan, işlediği söylendiğinde, otoriteyi kişisel bir tutku gibi şu belirli yöneticide değil de *aygıtın makinesinde* aramak gerekir; bu aygıt bütün düzeylerde "sorumluluk", otoriteye uygun davranışlar ve bunların izlerini salgılar: Otomatik bir sır, kuşku, güvensizlik ve kurnazlık aygıtıdır bu.

Kısacası otoriteyi aygıtın *makinesinin* ardında, yani yöneticilerle militanlar arasına zorla konulmuş mesafede, partiyle halk kitleleri arasına zorla konulmuş mesafede aramak gerekir.

Belirleyici sorun: Kitlelerle ilişki

İşte bunun içindir ki, parti konusunda kalmakla, hatta partinin siyasal pratiğinin özellikleri konusunda kalmakla da yetinemeyiz: Partinin geniş kitlelerle kurduğu siyasal ilişkiden, yani siyasal çizgiden ve siyasal çizgideki belirleyici sorundan, ittifaklar sorunundan söz etmek *gerekir*.

İşçi sınıfının sınıf olarak örgütlenmesine yardım etmek için, ki bu da sınıf mücadelesini örgütlemekle aynı şeydir, bir partinin ve bir çizginin olması kaçınılmazdır. Oysa, partiyi parti olarak yetiştirmemek gerektiği gibi, işçi sınıfını da işçi sınıfı olarak örgütlememek gerekir. Yalıtılmışlığa düşmek olur bu: İşçi sınıfı, sömürülen ya da ezilen geniş emekçi kitleleri arasında kitlelerin örgütlenmeye ve bütün sömürülenlere yol göstermeye en yetenekli kesimi olarak vardır.

Marksist gelenek, geniş kitlelerin eyleminin belirleyici olduğunu ve işçi sınıfının eylemini bu belirlenmeye göre tasarlamak gerektiğini kabul eder. Devrimci öneme sahip tarihsel inisiyatifler geniş kitlelerden kaynaklanır: Komün'ün icat edilmesi, 1936'da yaşanan fabrika işgalleri, 1944-1945'teki Kurtuluş Komitelerinin halk arasında kazandığı zafer, Fransa'da inanılmaz Mayıs 1968 sürprizi vb. *Ve de bir parti, öncelikle halk kitlelerinin girişkenliklerine ve ihtiyaçlarına dikkat edebilme yeteneğine göre yargılanır.*

Kesinlikle belirleyici olan kitlelerle yakın ilişki kurma

sorununda, parti eskiden tavır almayı bilmişti. Tarihinin bir eğilimidir bu. Ama bir de sürekli kendini tekrarlayan ve güçlendiren ters eğilim var: Aygıt tarafından denetlenmeyen her şeyi, kurulu düzeni ve inançları huzursuz edebilecek yeni biçimleri reddetme refleksi. Örneğin, Mayıs 1968: Parti küçük-burjuva ve öğrenci kitlelerden kendini bile bile ayırdı, *çünkü onları denetlemiyordu!* İşçi sınıfına da, giriştiği eylemin yalnızca hak talep etmekle sınırlı kalması yolunda baskı yaptı. Genellikle yukardan, "kuramından" ya da aygıtından kalkarak denetlemediği her şeye karşı beslediği içgüdüsel korku, harekete geçmeye karar verdiğinde partinin hep hatırı sayılır derecede gecikmesine yolaçıyor. Ama gene de, neler olup biteceği konusundaki hakikat *önceden* evrak çantasında duruyor zaten, oysa önce kitlelere kulak vermesi ve neyin değiştiğini incelemesi gerekir. Marx şöyle demişti: "Bilinç her zaman gecikir". Parti yönetimi, alay içerdiğinden kuşku duymaksızın, bu ilkeyi, şaşmadan, kelimesi kelimesine uyguluyor!: *Yönetim, bilinçli olduğuna emindir, çünkü gecikmiştir.*

Şurası açıktır ki, partinin çizgisi, partinin kitlelerle sürdürdüğü ilişkilere göre (canlı, açık, dikkatli ilişkiler ya da tersine güvensizlik, kulak asmama ve gecikmeye dayalı ilişkileri), farklı biçimde tasarlanacaktır: Doğru olduğu gibi geniş ve esnek, ya da tersine, soyut anlamda doğru olsa bile, otoriter ve dar olacaktır. İşte, ancak buna dayanarak, her devrimci çizginin odak noktasında bulunan sorun konusunda, yani ittifaklar sorunu konusunda bir yargı verilebilir.

1848 tarihli *Komünist Manifesto*'dan beri bütün marksist gelenek, ittifakların gerekli olduğunu savundu. İşçi sınıfı tek başına yenemez, burju isterse, mücadelesi bir "cenaze solosu" (Marx) olur.

Ama ittifak var, ittifak var. Ve de bu noktada iki ayrı uçta yeralan anlayış çatışır. İttifaklar ya seçmenlerinin "mal sahibi" olarak kabul edilen siyasal örgütler arasında yapılan *anlaşma* terimleriyle tasarlanır ya da etkisini yaymak için işçi sınıfının örgütlenmiş kesiminin sürdürdüğü *mücadele* terimleriyle tasarlanır.

İlk durumda, hukuki ve seçim kazanmaya yönelik bir anlayışı uygulamak sözkonusudur: "Tepede" yapılan bir anlaşma uyarınca karara bağlanan, "Solun Birliği" böyle olmuştu. İkinci durumda, çoğulculuğa saygı gösteren ve "tepede" yapılmış hukuki bir anlaşmayı da kapsayabilen ve duyulan ilgiyi yaymak ve küçük-burjuvazi ile her şeyden önce işçi sınıfı içinde daha geniş konumlar elde etmesi için, partiyi doğrudan doğruya kitle mücadelesine sokan bir anlayış sözkonusudur. Sonuç olarak, ortada bir öncelik sorunu vardır: *Ya anlaşmanın önceliği ya da mücadelenin önceliği.*

Yönetim *"birlik bir mücadeledir"* diye açıklamada bulundu elbette, ama yönetim 1934-1936'da Halk Cephesi perspektifi içinde benimsenen tavrın tersine, halk komitelerinin kurulmasına karşı çıktığında, biçimsel olarak doğru olan bu sloganın ne anlam taşıyabileceği sorulabilir. Yönetim, birliğin gerçek temellerini sağlamak amacıyla, *kitleler içinde mücadelenin* sürdürülmesi yerine, Ortak Program'a bağlılık

kılıfı altında, *örgütlerarası mücadeleyi* koydu. Birlik kurmayı amaçlayan seçimci anlayışın ("sağ oportünizm") yerine, bir partinin bir başka parti üstündeki egemenliğini gerçek bir hegemonya, halk içinde "işçi sınıfının yönetici bir etkisi" olarak göstermek isteyen, sekter bir seçimciliği koydu. Ama bu hep –ve her zamankinden daha çok– seçimcilikti, yani sağ oportünizmdi. Eylüldeki dramlaştırmadan bu yana (Georges Marchais'nin *L'Humanité Bayramı*'ndaki sözleri: *"Her şey size bağlı!"*) yönetim, şu şaşırtıcı sözlerle kitlelere çağrıda bulunmaya kadar vardırdı işi: *"Seçimlerin ilk turunu, komünistlere destek ve iyi bir Ortak Program'ın güncelleştirilmesi için dev bir "ulusal dilekçe" haline getirmek!"*

1972'den 1977'ye kadar, tabanın girişkenliklerini ve kafa ve kol emekçilerinin birliğinin biçimlerini uyarmak ya da geliştirmek için hiçbir şey yapılmadığı bilindiğinde, istenildiği kadar hayal kurulsun. Dahası: Halk komiteleri için getirilen her öneri, "manipülasyona" açık diyerek geri çevrilmişti. İşte, bu yöndeki girişkenliği yıllarca kırdıktan sonra, kitlelere en sonunda bu yolda bir çağrı yapılıyordu. "Manipülasyona" düşmeyelim derken, sonunda kitleleri manipüle etmeye varıyordu iş. Ve de parti yönetiminin *son anda* yaptığı çağrı sayesinde, kitlelerin, birdenbire harekete geçmeleri ve yurttaş olarak verdikleri oylarını parti tarafından Solun Birliğinin bağrında sürdürülen "muharebe"yi destekleyecek "dilekçe"ye dönüştürmeleri istendi!

Yönetimler arasında yapılan *anlaşma* ile birlik sağlamak anlayışı benimsendiğinde ve de bu anlayışın yaratacağı so-

nuçların farkına varılıp bunlardan umutsuzca kaçınmaya çalışarak, *anlaşmaya,* son dakikada, *mücadele* terimi katılmak istendiğinde, işte başa tam da bu gelir: Seçimciliğin dışına çıkılmaz, tersine daha da ağırlaştırılır ve de daha önce özenle *mücadelenin* dışında tutulan kitlelerin harekete geçmesi yolunda çağrıda bulunarak karışıklık daha da arttırılır. Oysa birliğe yönelik bu siyaset, kitle ve mücadele siyaseti olarak tasarlanabilirdi: "Tepe"de imzalanan anlaşmayı tabanda birliğin sağlanmasını amaçlayan mücadeleye bağlayan ve partinin kendine duyulan ilgiyi, "aşılmaz eşik"ten ötelere kadar yayabileceği bir *halk birliği* siyaseti olarak tasarlanabilirdi. Bu durumda, *anlaşma* hemen *mücadeleye katılmış olacak,* önceliği kitlelerin birliğe yönelik mücadelesine vermek için hareket edilmiş olacaktı. Manevralarda ve yönlendirmelerde yeralmak için kitlelere güvenilecekti ve onları yönlendirmeye son verilecekti, yani *halk birliğine* yönelik bir işçi ve halk siyasetinin koşullarını yaratmak amacıyla, kitlelere gerçekten de burjuva bir pratiğin nesnesi olarak davranılmayacaktı.

Yönetimin kitlelere karşı duyduğu derin, dayanaklı ve yerleşik güvensizliği partinin bu kurtarıcı seçmeyi yapmasını yasakladı. Parti, birliğin "tepeden" yönetildiği bir anlaşma siyasetini benimseye doğru geri çekildi. 1973-1975 yıllarının emekçilerinin oluşturduğu ucu bucağı görülmez yürüyüş kollarından kendiliğinden fışkıran "halk birliği" sloganını parti açıkça *duymak istemedi.* Macera korkusuna bürünmüş olan riziko korkusu ya da en sonunda, yalnızca

alışmışlık (bir aygıtın kendi kendine yaptığı itirafları, itiraf ettiği gerçek nedenleri, öğrenebilirseniz öğrenin!) Yönetim korunaklı yerlere geri çekiliyormuş gibi eski alışkanlıklarına çekildi. Sol kaybetti: Gökkubbede neler olup bitse de, kale olduğu gibi kalır hep!

Kendi üstüne kapanarak kendini hapseden parti

Parti konusunda söylediğimiz her şeyin eksiksiz olması ve anlaşılması için, partiyi *dışardan* görmeye de olanak vermelidir: Yalnızca kendi aygıtı, pratikleri, anlayışları, çizgisi içinde değil ama Fransa'daki durumun *dış yanında da*. Partinin bu alanda bütünüyle özel bir konumda bulunduğunu belirtmek gerekir.

Kitlelere duyduğu güvensizlik ve kendi üzerine kapanışıyla, partinin Fransız toplumu içinde, "suda balık gibi" olmak yerine, kalede bir garnizon gibi olduğunu belirtmek gerekir.

Bilindiği gibi, kale sağlamdır ve varlığını sürdürür; onun için yapılmıştır zaten. Bilindiği gibi, partinin sürekli olması gerekir; ama bir kalenin sürekliliği sözkonusuysa, o zaman, Marx kadar Vauban'ı da okumak gerekir.

Machiavelli bir kale yapıp, içine saklanan kişinin, kendi duvarlarıyla kendini hapsettiğini söylüyordu:. Yalnız savaş değil, siyaset açısından da kaybedilmiştir.

III. Enternasyonal'in ilk yıllarında kalenin (incelemek gerekir bunu) var olmasını gerektiren nedenler vardı belki

de, ama parti bu kaleyi artık bir sığınak gibi değil, bir dayanak noktası gibi ele almalıdır: Direniş Hareketi boyunca ve siyasetinin hareket halindeki kitlelere geniş biçimde açıldığı (*"Bakanlarımız yok, ama kitlelerin bakanlığına sahibiz!"* Maurice Thorez) 1934-1936'da yaptığı da buydu işte. Devrimcilerin, güçlerini kitlelere salmak amacıyla *içinden çıkması için var olması gerekir* bir kalenin. Olaylardan çekinmemek gerek: 1978 Mart bozgunu, kalesine çekilmiş olan ve "kendini kaybetmemek", yani kitlelerde kendini yeniden bulmak için kalesinden çıkmayı reddeden partinin işleyişiyle bir bütün oluşturan siyasal bir pratik ve siyasal bir çizginin bozgunudur.

Partinin Fransız toplumunda, bir kale görünümü alması, zurnanın zırt dediği yer de bu zaten. Çünkü gerçekte parti kendine bir kale inşa etmedi, *kendi üstüne kapandı* bir tek: İşçi sınıfının yalnızca üçte biri üzerine kapanma, kitlelere karşı koruyucu bir kapanma, sistemli bir gecikmeye kadar varan, olaylara karşı kapanma. Ve de yönetim gerekliliği erdem haline getirmenin yolunu, doğrulama olmaksızın uyguladığı bu kapanmayı siyasal güç, ihtiyat, hatta öngörü göstergesi olarak sunmanın yolunu bulur! Öngörü: Fransız toplumunda partinin *yalıtılmışlığından* başka bir yere varamayan –partiye katılanların sayısının artması bu yalıtılmışlığı parçalamaksızın– bu kapanmanın nesnel anlamı karşısında kendi kendini kör etmektir bu. Partinin yalıtılmışlığı, partiyi son derece ilgilendirmesi gereken bu sorun belirtildiğinde, yönetim hemen burjuvaziyi ve köklü

anti-komünizmini suçlar: Ve küçük kazançlar da olmadığı için, sözkonusu yalıtılmışlıkta bir doğrulanma görür yalnızca: Parti "ötekiler gibi" değildir.

Parti ve partinin dönüşümü sorunu bütün komünistlerin en canalıcı uğraşıdır. Partinin değişmesi gerekirse, "ötekiler gibi bir parti" olması da gerekmez mi? Ve eğer "ötekiler gibi bir parti" olmazsa, nasıl dönüşebilir? Burada ortada olan sorun, partinin yalıtılmışlığının sonu sorunudur ya da daha önce yaptığımız benzetmeye yeniden dönersek, *kaleden çıkma* sorunudur.

Parti burada ciddi bir oportünist tehlikenin tehdidi altında bulunmaktadır. Çünkü "kaleden çıkmanın" iki biçimi vardır. Kaleden, olduğu yerde kalarak, devrimci geleneği tasfiye ederek ve partiyi, şimdi olduğu biçimde, *bugünkü kapanmışlığı içinde,* "ötekiler gibi" bir partiye, yani biçimsel olarak liberal bir partiye dönüştürerek çıkılabilir. Ama kaleden bambaşka bir biçimde de çıkılabilir: Kitlelerin hareketine kararlı biçimde katılmak için kaleyi terkederek, *kendi üstüne kapanmışlığı* başından atarak, partinin etki alanını mücadele yoluyla yayarak ve kitlelere açık olan bu mücadelede de, kitlelerden gelen yaşamı partiye vererek partiyi dönüştürmenin gerçek nedenlerini bularak çıkılabilir.

Bu ikinci yolda, partinin "ötekiler gibi bir parti", iç kurallarını burjuva partilerden alan bir parti olması sözkonusu olamaz. Parti kendi iç kurallarını, devrimci tarihsel deneyimin en iyi yanını devralarak, kendi kitle pratiğinden ve militanlarının deneyim ve analizlerinden kalkarak icat et-

melidir. Boş boş sözler etmiyorum, olgulardan söz ediyorum. Militanlar en sonunda kendileri dile getirebildiklerinde, kafalarında zaten uzun uzun düşündükleri, olgunlaştırdıkları somut önerilerin zenginliği karşısında şaşırılacaktır. Ve partinin halk ve işçi tabanlarında, *"artık devam edemeyecek olan şeyi"* değiştirmek ve partinin sınıfsal bağımsızlığını, özerkliğini, düşünme, tartışma ve eylem alanlarında beslediği gerçek özgürlük isteğini koruyacak yeni, görülmemiş biçimler yaratmak için yeterince güç, irade ve açıklık vardır.

Bugünlerde partiye karşı sürdürülen bütün burjuva propagandayı harekete geçiren izleğe, yani demokratik merkeziyetçiliğe ilişkin bir söz söylemek gerekiyorsa, militanların tuzağa düşmeyeceği açıktır. Militanlar bu ilkeyi savunacaklar; ancak bunu, tüzüğü putlaştırdıkları için ya da geçmiş olarak geçmişe bağlı kaldıkları için değil, bir partinin, "ötekiler gibi" olmamak için, ötekilerden başka kurallara, burjuva hukukla ilişkisi olmayan ve ondan daha zengin bir özgürlüğe ihtiyaç duyduğunu bildikleri için savunacaklar. Ve, eğer parti canlıysa, ister komünist olsun ister olmasın, burjuva demokrasisi uzmanlarından öğüt almadan, kitlelerle birlikte bu özgürlüğün yeni biçimlerini icat edeceğini bilirler.

Bir halk birliği çizgisi

Bizim bu analizden çıkarabileceğimiz sonuçlar ise gelecekte nasıl çalışacak ve mücadele edeceğimizdir: Bu sonuçları *bir sıra içinde* sunuyorum, ama bu sıralama *hiçbir öncelik, hiçbir bağımlılık* içermiyor. Bu önlemlerin tümü de birbirine dayanır, dolayısıyla bizler de aynı zamanda bütün alanlarda birden çalışmaya koyulmalıyız. Ne pahasına olursa olsun, bize şunlar gerekir:

1. Hayata geçirilmiş bir marksist kuram. Kutsanmış formüllerle soysuzlaştırılmış ve dondurulmuş değil, ama açık, eleştirel ve kesinlikli bir kuram. Komünist hareketin günümüzde içinde bulunduğu bunalımın bağrından, halkın mücadelelerinin pratiği ve somut analiz pratiği ile kurtarılmış bir marksist kuram. Toplumsal dönüşümleri ve kitlelerin girişkenliğini savuşturan değil, tam tersine bunları göğüsleyen, içlerine giren ve bunlardan beslenen bir kuram;

2. Partinin iç örgütlenmesinin ve işleyiş tarzının derinlemesine eleştirilmesi ve yeniden biçimlendirilmesi. Partinin tabanı tarafından başlatılan büyük tartışma partiyi, demokratik merkeziyetçiliğin bugünkü kurallarını ve bunların siyasal sonuçlarını somut biçimde analiz etmeye yöneltmelidir. Demokratik merkeziyetçilikten vazgeçmek sözkonusu değildir, ancak devrimci bir kitle partisine hizmet etmesi için, bu partinin burjuvazi karşısındaki bağımsızlık ve özgüllüğünün koruönması için, demokratik merkeziyetçi-

liğin yenileştirilmesi ve dönüştürülmesi sözkonusudur.

3. Bu mücadeleye karşı koymak için, burjuva sınıfın mücadelelerini, hedeflerini, yön değiştirmelerini ve manevralarını anlamaya; işçi sınıfı kadar köy ve kent küçük-burjuvazisi içinde de var olan çelişkilerin ve bölünmenin somut nedenlerini kavramaya; son olarak da, Komünist Parti ve Sosyalist Parti başta olmak üzere, bu sınıf ilişkileri içinde, en güçlü anlarında, partilerin doğasını ve yerini bilmeyi sağlayan Fransa'daki sınıfsal durumun somut bir analizi.

4. Partinin tabanda verdiği mücadelenin gelişimini tepede yapılan anlaşmalarla birleştiren, bütün işçi ve halk güçlerinin ittifakına yönelik siyasetin tanımlanması: Başka deyişle, kitlelerin etkin biçimde harekete geçirilmesi ve kitlelerin girişkenliğinin özgürce gelişmesi için, reformizme ve sektarizme yer vermeyen, *bir halk birliği çizgisinin* oluşturulması.

İşte, parti ancak burada genel ilkelerini vermekle yetindiğim bu koşullarda, değişebilir, geçmişinden devraldığı bütün engelleri aşabilir, yanlışlarını ve başarısızlıklarını affettirebilir ve kazanacağı zaferler için halk kitlelerinin birleşmesine yardım edebilir.

10 Nisan 1978

GÜNCEL MÜDAHALELER

LOUIS ALTHUSSER

Devrimci birikimi, tüm devrimci eylemlerin ve bu eylemlerden soyutlama yoluyla elde edilen bilgilerin toplamı olarak tanımlarsak şayet, elinizdeki metin çok önemli bir devrimci pratiğin eleştirisini ve değerlendirmesini içermekte ve bu yönüyle de kanımızca devrimci birikime önemli bir katkı oluşturmaktadır.

Fransız Komünist Partisi'nin tüzüğünden örgütlenme yapısına, seçim stratejisinden ittifak mantığına, yönetiminden iç yönelimlerine, tepeden tırnağa son derece radikal ve kuramsal bir eleştirisidir **Güncel Müdahaleler**. İşte bu yönüyle de, ülkemiz devrimci birikimine çok önemli bir katkı olmaya aday... Tabii ki değerlendirmesi siz okurlara ait.

Althusser'in deyimiyle, "Sözcükler karar vermez ne anlam taşıdıklarına, yankıları karar verir bir tek."

ISBN 975-8725-94-7

9 789758 725947

ithaki